

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

MAGISTRSKO DELO

ZINKA PRUNK

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**ANALIZA SISTEMA VODENJA EVIDENC O OBVEZNIH PRISPEVKIH
ZA SOCIALNO VARNOST V SLOVENIJI**

Ljubljana, marec 2010

ZINKA PRUNK

IZJAVA

Študentka Zinka Prunk izjavljam, da sem avtorica tega magistrskega dela, ki sem ga napisala v soglasju s svetovalcem prof. dr. Tineto Stanovnikom, in da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 VODENJE EVIDENC O OBVEZNIH PRISPEVKIH V RS	5
1.1 Splošno o vodenju evidenc obveznih prispevkov za socialno varnost	6
1.1.1 Evidenca prijav v zavarovanje in matična evidenca zavarovancev	8
1.1.2 Evidentiranje obračunanih in plačanih prispevkov	11
1.2 Vodenje evidenc o obveznih prispevkih v preteklosti	12
1.3 Razlogi za reformo evidentiranja obveznih prispevkov za socialno varnost	14
1.3.1 Zagotavljanje pravne varnosti zavarovancev	15
1.3.2 Zmanjševanje evazije prispevkov	17
1.3.3 Vzroki za evazijo prispevkov	18
2 SPLOŠNO O OBRAČUNAVANJU OBVEZNIH PRISPEVKOV ZA SOCIALNO VARNOST	20
2.1 Pravne podlage	20
2.1.1 Zavarovanci in zavezanci za prispevke	21
2.1.2 Osnove za plačevanje prispevkov	23
2.1.3 Stopnje obveznih prispevkov	26
2.2 Nadzor nad obračunavanjem obveznih prispevkov na DURS	28
2.2.1 Nadzor obračunov prispevkov pri davčnem organu	29
2.2.2 Davčni inšpekcijski nadzor obračunavanja obveznih prispevkov.....	30
2.2.3 Odlog in obročno plačilo obveznih prispevkov za socialno varnost.....	32
2.3 Način obračunavanja obveznih prispevkov	34
3 EVIDENCA O OBVEZNIH PRISPEVKIH PO ZAVAROVANCIH PRI DURS	35
3.1 Pravne podlage	35
3.1.1 Zakon o davčnem postopku – ZDavP-2	35
3.1.2 Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju – ZPIZ-1	37
3.2 Nabor podatkov na predpisanih obrazcih REK	38
3.2.1 Obračun prispevkov od dohodkov iz delovnega razmerja - obrazec REK-1	39
3.2.2 Obračun prispevkov za vajence - obrazec REK-1a.....	42
3.2.3 Obračun prispevkov za prejemnike socialno varstvenih izplačil	43
3.2.4 Obračun prispevkov za posebne primere zavarovanja - obrazec REK-2.....	45
3.2.5 Individualni podatki za posamezno fizično osebo	47
3.3 Namen evidence o prispevkih na DURS	49
3.3.1 Možnost preverjanja podatkov o prispevkih s strani zavarovancev.....	49
3.3.2 Uporaba podatkov za letno odmero dohodnine zavezancev	50
3.4 Problematika evidence o obveznih prispevkih na DURS	51
3.4.1 Način določitve podatkov v obrazcih REK in nepovezanost evidenc	51
3.4.2 Uvedba obveznega elektronskega posredovanja obrazcev REK	53
3.4.3 Nepravočasna uradna objava predpisa	54
3.4.4 Obveznost dostave letnih podatkov za dohodnino za leto 2009	55
3.4.5 Nezdostnost predpisanih podatkov	56

4	EVIDENCE O OBVEZNIH PRISPEVKIH, KI JIH VODIJO DELODAJALCI.....	57
4.1	Pravne podlage	57
4.2	Nabor podatkov v evidenci.....	57
4.3	Namen evidence.....	59
5	MATIČNA EVIDENCA ZAVAROVANCEV POKOJNINSKEGA IN INVALIDSKEGA ZAVAROVANJA	59
5.1	Pravne podlage	59
5.2	Prikaz sistema vodenja matične evidence	60
5.2.1	Evidentiranje zavarovancev in zavezancev za prispevek	60
5.2.2	Evidentiranje podatkov o osnovi in vplačanem prispevku	60
5.3	Namen in problematika matične evidence ZPIZ	62
5.3.1	Namen matične evidence	62
5.3.2	Problematika matične evidence	64
6	UGOTOVITVE ANALIZE VELJAVNEGA SISTEMA VODENJA EVIDENC O OBVEZNIH PRISPEVKIH	66
6.1	Primerljivost podatkov iz evidenc	66
6.2	Vpliv novega načina vodenja evidence o prispevkih na evazijo prispevkov	68
6.3	Možnosti nadaljnega razvoja sistema evidenc o obveznih prispevkih.....	70
7	MEDNARODNA PRIMERJAVA VODENJA EVIDENC O OBVEZNIH PRISPEVKIH.....	72
	SKLEP.....	76
	LITERATURA IN VIRI.....	78
	PRILOGE	

KAZALO TABEL

Tabela 1: Povprečno število zavarovancev po vrsti zavarovanca za PIZ, 2000 – 2008	16
Tabela 2: Pregled kategorij zavarovancev v sistemih obveznih zavarovanj.....	22
Tabela 3: Stopnje prispevkov za zdravstveno zavarovanje, določene v ZZVZZ	27
Tabela 4: Zneski pavšalnih prispevkov za posebne primere zavarovanja po ZPIZ-1	28
Tabela 5: Število opravljenih predmetov nadzora v letih 2007 in 2008	31
Tabela 6: Dodatno ugotovljene obveznosti v postopkih davčnih inšpekcijskih nadzorov v letu 2008 in dejansko pobrane obveznosti v letu 2008	32
Tabela 7: Število vhodnih dokumentov DURS in število ugotovljenih nepravilnosti v teh dokumentih v letu 2008.....	36
Tabela 8: Vrste dohodka, za katere se predlaga obrazec REK-1	41
Tabela 9: Seznam vrst dohodka, za katere se predlaga obrazec REK-1a	42
Tabela 10: Pregled vrst dohodkov, za katere zavezanci predlagajo obrazec REK-1b.....	44
Tabela 11: Seznam vrst dohodkov iz drugega pogodbenega razmerja, za katere se predlaga obrazec REK-2.....	45
Tabela 12: Seznam ostalih vrst dohodka za katere se predlaga obrazec REK-2	46
Tabela 13: Obvezni podatki o fizični osebi na obrazcu iREK.....	47

Tabela 14: Seznam vrst dohodka, ki se uporablja na obrazcih iREK	48
Tabela 15: Prikaz podatkov na obrazcu M-4	64
Tabela 16: Pregled temeljnih razlik med podatki v evidenci o prispevkih DURS in v matični evidenci ZPIZ	66
Tabela 17: Znesek aktivnega dolga in obremenitev ter delež aktivnega dolga v obremenitvah v obdobju od 2006 – 2009	69

KAZALO SLIK

Slika 1: Postopek evidentiranja plačila in obračuna prispevkov	7
Slika 2: Postopek prijave v zavarovanje in izmenjava podatkov med ZZZS, DURS in ZPIZ	10
Slika 4: Sestava obrazca REK	47
Slika 5: Prikaz vodenja evidenc o prispevkih in uporaba podatkov iz teh evidenc	67

UVOD

Socialno zavarovanje je po drugem odstavku 50. člena Ustave Republike Slovenije ustavno in zakonsko določen sistem zagotavljanja materialne in socialne varnosti zaposlenih delavcev in njihovih družinskih članov ter hkrati pomemben del celovitega sistema socialne varnosti (Kalčič, 2000, str. 1340).

Država je dolžna zagotavljati sistem socialne varnosti ter skrbeti za njegovo delovanje. Pravica državljanov do socialne varnosti se uresničuje preko zakonov, s katerimi so urejeni temeljni sistemi socialnega zavarovanja: pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno varstvo in zdravstveno zavarovanje, zaposlovanje in zavarovanje za primer brezposelnosti ter starševsko varstvo in pravica do družinskih prejemkov. Socialna varnost se uresničuje z upravičenostjo državljanov do socialno varstvenih storitev ter dajatev, državljanji pa k temu prispevajo v obliki plačevanja davkov in prispevkov (Kalčič, 1996, str. 32).

Sistem obračunavanja in plačevanja davkov in prispevkov je v Sloveniji določen z zakoni in podzakonskimi akti, ki določajo tudi zavezance za plačevanje obveznih prispevkov za socialno varnost. Odmera, obračunavanje, pobiranje ter izterjava in nadzor nad plačevanjem prispevkov za socialno varnost je v Sloveniji v pristojnosti Davčne uprave Republike Slovenije (v nadaljevanju DURS).

Za delovanje sistema socialnega zavarovanja je ključnega pomena, da so obvezni prispevki dejansko plačani. Sodobni sistemi obveznih prispevkov se bolj ali manj srečujejo z evazijo prispevkov, ki nastane, kadar zavezanci ne plačujejo ali ne plačujejo redno obveznih prispevkov. Neplačevanje prispevkov oziroma plačevanje prenizkih prispevkov predstavlja velik problem za financiranje sistemov obveznega socialnega zavarovanja v večini držav centralne in vzhodne Evrope, Latinske Amerike, Afrike in Azije. V nekaterih državah Latinske Amerike in Centralne Azije so prihodki v blagajne obveznih socialnih zavarovanj tako nizki, da ne krijejo več izdatkov za plačevanje socialno varstvenih storitev in dajatev (Bailey, 2001, str. 385).

Delodajalci se plačevanju ustreznih prispevkov za socialno varnost lahko izogibajo na različne načine. Tako na primer ne prijavijo svojih zaposlenih v obvezno zavarovanje, zaposlujejo delavce na črno, na podlagi pogodb o poslovnem sodelovanju ali pogodb o občasnem delu, kjer dosegajo nižje osnove za plačilo prispevkov. Nekateri delodajalci za delavce, s katerimi dejansko sklenejo pogodbo o zaposlitvi, ne plačujejo prispevkov od ustreznih osnov temveč od minimalne, dohodke pa jim izplačujejo v obliki povračil stroškov, ki ne podlegajo plačilu davkov in prispevkov. Delavci se v takih primerih ponavadi ne zavedajo evazije prispevkov, hkrati pa pogosto nimajo možnosti tega preveriti pri državnih inštitucijah (Bailey, 2001, str. 385).

Učinkovitost pobiranja prispevkov za socialno varnost je neposredno povezana z ustreznim evidentiranjem obračunanih in plačanih prispevkov. Pristojne državne inštitucije morajo o obveznih prispevkih voditi ustrezne evidence, iz katerih je mogoče identificirati neplačnike prispevkov (Bailey & Turner, 2001, str. 390).

Evidentiranje obračunanih in plačanih obveznih prispevkov za socialno varnost je izrednega pomena za nosilce obveznih zavarovanj ter za zavarovance, ki na podlagi vplačil iz tega naslova pridobijo zakonsko določene pravice. Če zavezanci z ustreznimi zakonodajnimi ukrepi niso prisiljeni plačevati v sistem obveznega socialnega zavarovanja, s čimer si zagotavljajo zakonsko določene pravice, lahko prihaja do evazije prispevkov. Državne inštitucije tako poberejo manj prihodkov iz naslova obveznih socialnih prispevkov, kot bi jih lahko, zato morajo biti stopnje obveznih prispevkov višje. Posameznikom, ki ne plačujejo obveznih prispevkov, pa niso zagotovljene pravice iz socialnega zavarovanja (Manchester, 1999, str, 295).

Da se o obračunanih in plačanih prispevkih vodijo, obdelujejo in hranijo ustrezne evidence za posameznega zavarovanca, je izrednega pomena predvsem zaradi sistema uveljavljanja pravic iz obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki so odvisne od pokojninske dobe in plač. Kot navaja Janez Prijatelj v svojem predgovoru k Zakonu o matični evidenci zavarovancev (Grmek & Prijatelj, 1996, str. 5), se te pravice uveljavljajo na podlagi dosežene pokojninske dobe in plač oziroma prispevkov za to zavarovanje.

V letu 2008 je bil v Sloveniji uspešno izpeljan prvi korak v zvezi s problematiko vodenja evidenc o obračunanih in plačanih prispevkih po posameznih zavarovancih. S 1. julijem 2008 je bila pri DURS-u uvedena evidenca obračunanih in plačanih prispevkov po posameznemu zavarovancu. Uvedba te evidence na podlagi Zakona o davčnem postopku – ZDavP-2, ki se je začel uporabljati s 1. januarjem 2007, je velik preobrat v načinu spremljanja podatkov o obračunanih prispevkih. Uvajalno obdobje v novi način posredovanja podatkov praktično še traja, saj se sistem še dopolnjuje, predvsem z vidika učinkovitejšega odkrivanja napak v podatkih. DURS si je predvsem zaradi svojega 20 let starega informacijskega sistema, ki ga še vedno uporablja za vodenje davčnih evidenc, prizadeval za časovno zamaknitev uvedbe evidence, kar pa ni bilo podprto s strani zakonodajne oblasti. Zaradi negotovosti o dejanski realizaciji roka s 1. julijem 2008 ni bilo pravočasno izvedeno ustrezno informiranje in izobraževanje izplačevalcev, ki so prav tako lahko imeli upravičen dvom v uresničitev navedenega roka, saj je bil zakonski rok za uvedbo evidence določen že s 1. januarjem 2003, vendar ni bil uresničen, ker tedaj niso bili pripravljene izvedbeni predpisi. Naslednji zakonski rok za uvedbo evidence obračunanih in plačanih prispevkov je bil določen z Zakonom o davčnem postopku – ZDavP-1, ki se je uporabljal v letih 2005 in 2006. Ta zakon je za uvedbo evidence določil datum 1. januar 2010. Kot že omenjeno, pa je rok za uvedbo te evidence v zadnji veljavni različici (to je 1. julij 2008), kateri je tudi bil uresničen, določil Zakon o davčnem postopku – ZDavP-2, ki se uporablja od 1. januarja 2007 dalje.

Vprašanje vzpostavitve evidence o obračunanih in plačanih prispevkih za socialno varnost je v zadnjem obdobju v Sloveniji predstavljalo resen problem. Nujnost čimprejšnje vzpostavitve te evidence je izhajala iz dejstva, da je le tako možne negativne posledice za posameznikove pravice iz socialnega zavarovanja zmanjšati na najmanjšo možno raven. V nasprotnem primeru bi lahko mnogo ljudi (predvsem gre za zaposlene pri manjših delodajalcih) ostalo brez pokojnine (Hanžek, 2005).

V ureditvi pred uvedbo nove evidence po zavarovancih ni bilo jasno, kako naj zaposleni sproti izve, ali je delodajalec zanj plačal vse prispevke. Za obdobje od 1. julija 2008 dalje pa lahko zavarovanec pri DURS-u zahteva izpis podatkov o obračunanih in plačanih obveznih prispevkih. S pomembnostjo nove evidence je povezano tudi dejstvo, da zaposleni ni dolžan ves čas preverjati, ali njegov delodajalec izpolnjuje svoje zakonske obveznosti glede plačila prispevkov za socialno varnost. Kot izhaja iz zgoraj navedenih ustavnih določb, mora namreč ta nadzor zagotoviti država. Nova evidenca, ki se od 1. junija 2008 dalje vodi na DURS-u, je podlaga za učinkovitejši nadzor zavezancev, ki prispevkov ne plačujejo.

Večji problem, ki se pojavlja v Sloveniji na področju nadzora pravilnosti in pravočasnosti obračunavanja obveznih prispevkov zaposlenih predstavlja dejstvo, da je obveznost delodajalca mogoče evidentirati in v primeru neplačila izterjevati le na podlagi predloženega obrazca REK-1 oziroma v primeru inšpekcijskega nadzora na podlagi odločbe davčnega organa. Drug problem pa je povezan z evidentiranjem pokojninske dobe zavarovanca. V skladu s 192. členom ZPIZ-1 se v pokojninsko dobo štejejo obdobja, v katerih je, glede na podatke nosilca obveznega zavarovanja delodajalec obračunal prispevke, tudi če jih ni plačal (Vezjak, 2003, str. 64).

Zaradi svoje višine in neomejene osnove so obvezni prispevki vzrok za davčno utajevanje in izogibanje, ki se kaže prek davčno manj obremenjenih oblik dohodkov, kot so na primer dividende, avtorsko delo, študentsko delo ali delo po podjemnih pogodbah. V skupni davčni obremenitvi dela moramo namreč upoštevati tudi prispevke za socialno varnost. Njihova skupna stopnja v Sloveniji znaša 38,2 %, ob tem da je višina osnove, od katere se obračunavajo, neomejena. Hkrati pa so pravice, ki iz njih izvirajo (med njimi so najpomembnejše pokojnine), navzgor omejene. Prispevki za socialno varnost po obsegu daleč presegajo dohodnino, v letu 2007 so znašali 4.597,9 milijona evrov (Čok et al, 2009, str. 10).

Namen magistrskega dela je predstaviti uvedbo ter vodenje evidence o obračunanih in plačanih prispevkih, ki se od 1. julija 2008 vodi pri DURS-u. Ta evidenca vsaki fizični osebi - zavarovancu zagotavlja podatek o tem, ali je njen delodajalec oziroma druga oseba zanj poravnavala obračunane obveznosti iz naslova prispevkov za socialno varnost.

V Sloveniji poleg omenjene nove evidence obstajata še dve drugi zakonsko določeni evidenci, v katerih se vodijo podatki o obračunanih in plačanih obveznih prispevkih za socialno varnost: 1) evidenca o delavcih in stroških dela, ki jo vodijo delodajalci na podlagi Zakona o evidencah na področju dela ter 2) matična evidenca zavarovancev pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki jo vodi Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (v nadaljevanju ZPIZ) na podlagi Zakona o matični evidenci zavarovancev pokojninskega in invalidskega zavarovanja. V magistrskem delu je predstavljen namen vsake od teh evidenc, predvsem pa primerljivost podatkov iz teh evidenc. Predstavljena je povezava med ustreznostjo predpisov, ki določajo takšno vodenje evidenc, ki za zavezance pomenijo vodenje in posredovanje podatkov na različne načine, ter dejansko uporabnostjo teh podatkov. S tako predpisanim načinom posredovanja podatkov morajo izplačevalci poleg mesečnega zagotavljanja podatkov DURS-u poskrbeti še za

letno posredovanje podatkov ZPIZ-u. V analizi navedenih evidenc ugotavljam, ali obstajajo možnosti za poenotenje teh evidenc na ravni države – v enotno evidenco, ki bo zagotavljala podatke za vse zakonske potrebe. Takšna enotna evidenca bi pomenila poenostavitev postopkov posredovanja podatkov za zavezance, ki bi tako lahko posredovali podatke le enkrat. Posebna pozornost je namenjena pomenu ustreznega evidentiranja obveznosti in plačil obveznih prispevkov za socialno varnost za financiranje sistema obveznega zavarovanja ter za zavarovance, ki se jim na tej podlagi priznavajo določene pravice. Analiza veljavnega sistema vodenja evidenc o obračunanih in plačanih prispevkih je osnova za mednarodno primerjavo.

Cilj magistrskega dela je ugotoviti možne povezave podatkov iz treh različnih evidenc na področju obveznih prispevkov za socialno varnost (evidenca obračunanih in plačanih prispevkov pri DURS-u, evidenca o zaposlenih delavcih in stroških dela pri delodajalcih ter matična evidenca zavarovancev pokojninskega in invalidskega zavarovanja pri ZPIZ-u), ki se vodijo pri različnih subjektih po različnih pravnih podlagah. V tem okviru želim preveriti hipotezo, da je za izboljšanje učinkovitosti sistema vodenja evidenc na področju obveznih prispevkov za socialno varnost nujna čim višja stopnja poenotenja evidentiranih podatkov na ravni države, s čimer se omogoča visoka stopnja uporabnosti podatkov tako za davčne namene kot za namene izvajanja obveznega socialnega zavarovanja – tako z vidika zmanjševanja evazije prispevkov kot tudi z vidika priznavanja pravic iz tega naslova.

Opredeljena problematika je obravnavana z uporabo naslednjih metodoloških korakov:

- proučevanje veljavnih pravnih podlag,
- zbiranje literature, virov, mnenj in pojasnil zakonodajalca ter DURS v zvezi s pripravami na uvedbo evidence obveznih prispevkov po zavarovancih,
- proučevanje evidenc o obveznih prispevkih, ki jih na različnih pravnih podlagah vodijo različni subjekti, ter primerjalni prikaz teh evidenc,
- na podlagi analize sistema vodenja evidenc o obveznih prispevkih prikazati prednosti in slabosti tega sistema, kar bo lahko pomagalo pri iskanju novih rešitev oziroma nadaljnjemu razvoju sistema.

V magistrskem delu sem uporabila naslednje metode dela: opisno metodo, metodo generalizacije in metodo specializacije, metodo abstrakcije in konkretizacije, metodo analize in sinteze, primerjalno metodo.

Magistrsko delo v prvem delu vsebuje poglobljen teoretično – analitičen pregled zakonodaje s področja obravnavane tematike, ki je razširjen s pregledom strokovne literature ter aktualnih člankov s področja plačevanja in evidentiranja obveznih prispevkov za socialno varnost.

Osrednji del magistrskega dela je namenjen predstavitvi uvedbe evidence o obračunanih in plačanih prispevkih za socialno varnost na DURS-u ter podrobnejši predstavitvi načina vodenja evidence, pri čemer sem poleg pravnih podlag, mnenj in pojasnil zakonodajalca in DURS-a

uporabila tudi znanje in izkušnje pridobljene pri svojem delu. V osrednjem delu sta na podlagi proučitve pravnih podlag, strokovnih mnenj ter pojasnil zakonodajalca predstavljeni tudi drugi dve evidenci, v katerih podatke o obveznih prispevkih za socialno varnost vodijo delodajalci in ZPIZ.

V zaključnem delu magistrskega dela so podane ugotovitve analize podatkovnih evidenc, ki jih o obveznih prispevkih za socialno varnost vodijo različni subjekti. Na tej podlagi je preverjena hipoteza o ideji povezljivosti teh evidenc, za uresničitev katere bi bilo potrebno podatke poenotiti tako, da bi jih bilo možno uporabiti tako za davčne kot za namene obveznega socialnega zavarovanja. Predpogoj za poenotenje evidenc pa je uvedba določenih poenostavitvev sistema obveznih prispevkov za socialno varnost.

Na podlagi opravljene analize evidenc o obveznih prispevkih v Sloveniji je funkcija vodenja tovrstnih evidenc predstavljena še z mednarodnega vidika.

Zaključku magistrskega dela, v katerem so povzete sklepne misli, sledi pregled uporabljene literature in virov.

1 VODENJE EVIDENC O OBVEZNIH PRISPEVKIH V RS

Področje obveznih prispevkov za socialno varnost v Sloveniji se nanaša na pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno zavarovanje, starševsko varstvo ter zavarovanje za primer brezposelnosti. Za učinkovito delovanje sistema obveznih prispevkov za socialno varnost obstajajo številna zakonska in podzakonska določila. Pomembnejše področje znotraj tega sistema je področje vodenja evidenc obveznih prispevkov za socialno varnost.

Pravice iz naslova obveznega socialnega zavarovanja se praviloma uveljavljajo upoštevaje vplačane prispevke, zato je zelo pomembno, da se o vplačanih prispevkih sproti vodijo, obdelujejo in hranijo ustrezne evidence. S tem se omogoča lažje in pravilno pridobivanje, uveljavljanje, odmerjanje in izplačevanje pravic iz socialnega zavarovanja. Če je zbiranje podatkov o prispevkih izvedeno na učinkovit način, z eno samo obliko poročanja, ki je ustrezno predpisano, je s tem omogočeno tudi učinkovito odmerjanje pravic iz tega naslova. Na tak način se lahko izvaja nemoten pretok informacij tudi, če je vključenih več različnih institucij (Ross, 2004, str. 8).

Pomembna lastnost socialnega zavarovanja je, da je obseg pravic zavarovancev večinoma utemeljen zgolj z vplačanimi prispevki, brez posebnega ugotavljanja materialnega položaja upravičenca. Pogoj plačevanja prispevkov je le navidezno omejevalen, saj država v mnogih primerih sama vplačuje prispevke v sklade socialnega zavarovanja za nekatere socialno ogrožene skupine. Tako je na primer zdravstvena oskrba v Sloveniji tako rekoč univerzalna, ker so občine dolžne plačevati prispevke za socialno ogrožene. Podobno v Sloveniji država plačuje prispevke (delodajalčev del) za brezposelne in kmete. Čeprav je obseg pokojninskih pravic pravic odvisen

od višine vplačanih prispevkov (torej od preteklih dohodkov), to velja le za tiste pravice, ki imajo značaj nadomestila dohodka (starševsko nadomestilo, bolniško nadomestilo, nadomestilo za čas brezposelnosti, itd.). Obseg zdravstvene oskrbe ni odvisen od višine prispevka, ki ga zavarovanec plačuje (Stanovnik, 2004, str. 189).

Za slovenski sistem socialnega zavarovanja je značilna solidarnost, kar pomeni, da je vsak državljan dolžan prispevati v skladu s svojimi zmožnostmi in je upravičen do pravic glede na svoje potrebe. Tako se uresničuje Bismarckov model socialnega zavarovanja, ki se financira z obveznimi prispevki, katere obračunavajo in plačujejo zavezanci, določeni z zakonom. Ta model je uveljavljen v večini držav kontinentalne Evrope (Avstrija, Belgija, Francija, Nemčija, Italija, Španija).

Stanovnik (2004, str. 187) Bismarcka imenuje za duhovnega očeta socialnega zavarovanja, ki je formalno definirano z naslednjimi osnovnimi elementi:

- Financirano je s prispevki delodajalcev in delojemalcev ter (eventuelno) s prispevki države iz splošnih davčnih prihodkov ali namenskih davkov.
- Participacija je obvezna (z nekaj manjšimi omejitvami).
- Pravica zavarovanca je utemeljena zgolj z vplačanimi prispevki, brez kakršnih koli pogojevanj ali preizkusov (na primer dohodka).
- Prispevki in pravice so dostikrat vezani na dohodek (plačo) zavarovanca.

Iz navedenih osnovnih lastnosti socialnega zavarovanja izhaja, da gre za državni nadzor in sofinanciranje sistema, v katerega so vključeni praktično vsi državljani.

1.1 Splošno o vodenju evidenc obveznih prispevkov za socialno varnost

Kriza sistemov socialne varnosti postaja ena od stalnic sodobnih družb, ki se kaže kot kriza financiranja. Prihodkovni viri ne dohajajo pravic in obveznosti, ki izvirajo iz sistema. Navidezno preprosta rešitev, povečanje prihodkov bodisi z večanjem subvencij države sistemu socialnega zavarovanja bodisi z večanjem prispevnih stopenj, pa je težko uresničljiva (Stanovnik, 2004, str. 194).

Kot Stanovnik (2004, str. 194-195) povzema po Plougu, moramo globji vzrok za krizo v sistemih, ki so osnovani na socialnem zavarovanju, iskati v velikih spremembah na trgu dela. Sistem socialnega zavarovanja dobro deluje v pogojih visoke zaposlenosti in stabilnih zaposlitev. Vendar pa trg dela postaja vedno bolj segmentiran – delež oseb, ki nimajo trdnih vezi s trgom dela, se povečuje. Gre predvsem za osebe, ki nimajo trajne zaposlitve, ali za osebe, ki delajo v nepolnem delovnem času. Te osebe plačujejo skromne prispevke, deležne so tudi skromnih pravic. To pomeni, da se bo za ta del prebivalstva povečeval pomen socialnega varstva.

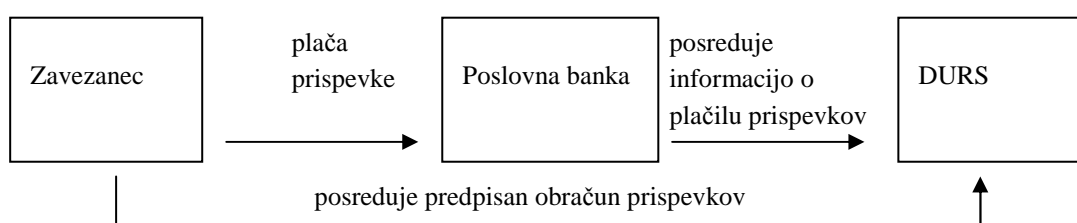
Sistemi obveznega zavarovanja se stalno razvijajo. Razprave o reformah sistemov socialnega zavarovanja so v zadnjem obdobju stalnica tako v državah Evrope kot zunaj nje. Te razprave običajno vključujejo problematiko izgubljenih prihodkov iz naslova obveznih prispevkov, kar je še posebej značilno za pokojninske sisteme (Strban, 2007, str. 7).

Med zavarovancem in nosilcem obveznega socialnega zavarovanja na podlagi zakona nastane zavarovalno razmerje z vzpostavitvijo pravnega razmerja, ki je podlaga za obvezno zavarovanje. V tako vzpostavljenem zavarovalnem razmerju na eni strani obstaja pravica zavarovanca (v nekaterih primerih tudi pravica njegovih družinskih članov) do zakonsko določenih ugodnosti, ki jih bodisi v naravi bodisi v denarju zagotavlja nosilec obveznega zavarovanja. Na drugi strani pa obstaja obveznost zavezanca, ki mora nosilcu obveznega zavarovanja plačevati obvezne socialne prispevke. Zavezanec za plačilo prispevkov je v določenih primerih zavarovanec sam, v drugih primerih pa je to tretji subjekt zavarovalnega razmerja: delodajalec, državna institucija. Obvezno plačevanje prispevkov je pomembna značilnost sistemov obveznega socialnega zavarovanja (Strban, 2007, str. 6).

Da delovanje sistema obveznega zavarovanja poteka nemoteno, je potreben učinkovit sistem pobiranja obveznih prispevkov. Za učinkovit sistem pobiranja obveznih prispevkov mora organ, ki pobira prispevke, voditi natančne evidence o zavezancih za prispevke. Med zavezanci za prispevke je potrebno tekoče ugotavljati tiste, ki ne plačujejo prispevkov oziroma plačujejo prispevke v prenizkih zneskih. Osnovna evidenca je evidenca zavezancev za prispevek, na primer delodajalcev, zavarovancev, ki so sami zavezanci za prispevke. Tovrstna evidenca v državi običajno obstaja na centralni ravni, zavezanci imajo v tej evidenci enotno identifikacijsko številko za vse sheme socialnih zavarovanj, ki se lahko uporablja tudi za davčne namene (Strban, 2007, str. 36).

V sistemu obveznega socialnega zavarovanja v Sloveniji obstaja enotna evidenca prijav in odjav v zavarovanje, ki je vzpostavljena pri nosilcu obveznega zdravstvenega zavarovanja – Zavodu za zdravstveno zavarovanje Slovenije (v nadaljevanju ZZZS). Ta evidenca vsebuje podatke o zavezancih za prispevke, ki so določeni na podlagi zakona. Podatke iz navedene evidence ZZZS posreduje DURS-u, ki je na podlagi zakona pristojen za pobiranje obveznih prispevkov.

Slika 1: Postopek evidentiranja plačila in obračuna prispevkov

Pri postopku pobiranja obveznih prispevkov gre načeloma za naslednje korake. Na podlagi naloga za plačilo, ki ga banka prejme od zavezanca, se zneski plačanih prispevkov prenesejo na

predpisane podračune za vplačevanje obveznih prispevkov¹. Plačani zneski se evidentirajo v dobro predpisanih kontov v knjigovodski kartici zavezanca. Tako evidentirani zneski obveznih prispevkov se primerjajo z obračunanimi obveznostmi, ki se v knjigovodsko kartico zavezanca evidentirajo na podlagi predpisanega obračuna prispevkov, ki ga zavezanec predloži davčnemu organu.

1.1.1 Evidenca prijav v zavarovanje in matična evidenca zavarovancev

ZZZS sprejema prijave, odjave in prijave sprememb podatkov za vse vrste obveznih socialnih zavarovanj. Zavezanci za vlaganje prijav v zavarovanje morajo v osmih dneh prijaviti začetek ali prenehanje zavarovanja ter vsako spremembo javljenega podatka pri prijavnno-odjavni službi pristojne enote ZZZS. Podatki se sporočajo na obrazcih M-1 - prijava v zavarovanje, M-2 - odjava iz zavarovanja, M-3 - sprememba med zavarovanjem, M-3A - sprememba podatkov o zaposlenih osebah pri poslovnem subjektu, M-DČ - prijava podatkov o zdravstvenem zavarovanju družinskih članov. Na podlagi 65. člena Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Ur. l. RS, št. 81/2000, 111/2007, v nadaljevanju ZMEPIZ) obrazce predpiše minister za delo v sodelovanju s pristojnimi organi: ZRSZ, ZZZS, DURS in SURS².

Prijavo v obvezno socialno zavarovanje za osebe v delovnem razmerju vložijo njihovi delodajalci. Zavarovanci, ki so sami dolžni plačevati prispevke zase (samostojni zavezanci), se sami prijavijo v obvezna socialna zavarovanja. To so:

- osebe, ki samostojno opravljajo pridobitno, gospodarsko ali poklicno dejavnost,
- družbeniki zasebnih družb in zavodov v RS, ki so poslovodne osebe (lastniki zasebnih podjetij, ki svoja podjetja tudi osebno vodijo),
- osebe (državljeni RS in tujci), ki so na območju RS zaposlene v mednarodnih organizacijah in ustanovah, tujih diplomatskih in konzularnih predstavništvi, za katere delodajalec ne izvaja obveznosti po predpisih v RS,
- osebe, ki so zaposlene pri tujem delodajalcu, v državi, v kateri niso obvezno zavarovane, ali v državi, s katero ni sklenjen mednarodni sporazum o socialni varnosti,
- osebe, ki so prostovoljno vključene v pokojninsko in invalidsko zavarovanje,
- osebe s stalnim prebivališčem v RS (državljeni RS in tujci) z drugimi prihodki,
- fizične osebe, ki so prejemniki tuje pokojnine,
- tujci, ki se izobražujejo in izpopolnjujejo v RS,
- osebe, ki so zaposlene pri tujem delodajalcu, vendar niso zavarovane pri tujem nosilcu zavarovanja,
- vrhunski športniki in šahisti - člani telesnokulturnih, šahovskih organizacij v RS.

¹ Podračuni so določeni s Pravilnikom o podračunih ter načinu plačevanja obveznih dajatev in drugih javnofinančnih prihodkov, Ur. l. RS, št. 138/2006, 117/2007, 120/2007, 11/2008, 41/2008, 76/2008, 124/2008, 32/2009, 112/2009.

² Obrazci so določeni na podlagi Pravilnika o obrazcih prijav podatkov o pokojninskem in invalidskem ter zdravstvenem zavarovanju, zavarovanju za starševsko varstvo, zavarovanju za primer brezposelnosti in o sklenitvi delovnega razmerja (Ur. l. RS, št. 45/2005 (121/2005 popr.) 75/2008, 12/2009).

Osebe, ki imajo pravico do denarnega nadomestila za čas brezposelnosti, brezposelne osebe, ki jim je priznana pravica do denarne pomoči ter osebe, ki imajo pravico do plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje v času brezposelnosti do upokojitve, v obvezna socialna zavarovanja prijavi ZRSZ.

Osebe, ki jim je delovno razmerje prenehalo med koriščenjem starševskega dopusta, osebe, ki imajo pravico do starševskega nadomestila in nimajo pravice do starševskega dopusta, osebe, ki imajo pravico do sorazmernega dela plačila prispevkov za socialno varnost zaradi dela s krajšim delovnim časom zaradi starševstva, in osebe, ki imajo pravico do delnega plačila za izgubljeni dohodek, v obvezna socialna zavarovanja, in sicer za čas prejemanja starševskega nadomestila oziroma za čas sorazmernega plačila prispevkov za socialno varnost oziroma za čas prejemanja delnega plačila za izgubljeni dohodek, prijavi center za socialno delo.

Osebe, ki jim je prenehalo delovno razmerje na dan, ko so bile zadržane od dela zaradi bolezni ali poškodbe, prijavi v obvezna socialna zavarovanja enota ZZZS, pri kateri so bile nazadnje zavarovane.

Udeležence javnih del v obvezna socialna zavarovanja prijavi izvajalci javnih del.

Družinske pomočnike, upravičence do delnega plačila za izgubljeni dohodek po predpisih o socialnem varstvu, v obvezna socialna zavarovanja prijavi center za socialno delo.

Kmetje, nosilci kmetijske dejavnosti, sami prijavi podatke o pokojninskem in invalidskem ter zdravstvenem zavarovanju in zavarovanju za starševsko varstvo za sebe, člane kmečkega gospodarstva in zaposlene na kmetiji.

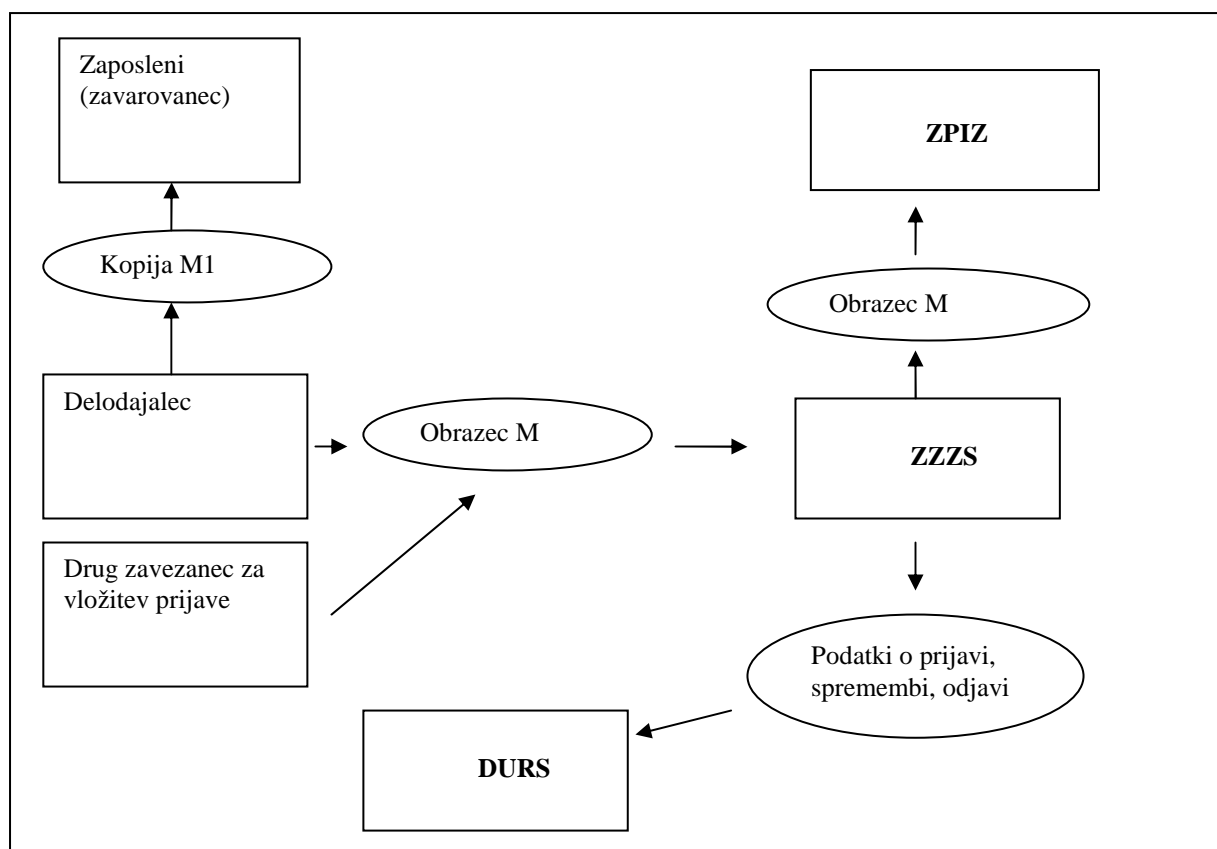
Osebe, ki jim je priznana pravica do nadomestila po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb ter osebe, ki jim je priznana pravica do stalne denarne pomoči kot edinega vira, v zdravstveno zavarovanje prijavi center za socialno delo.

Prejemnike pokojnin ter prejemnike nadomestil iz invalidskega zavarovanja po predpisih v RS, ki so zunaj delovnega razmerja, v zdravstveno zavarovanje prijavi ZPIZ.

Osebe, ki jim je priznana pravica po Zakonu o vojnih invalidih, veteranih in žrtvah vojnega nasilja, v zdravstveno zavarovanje prijavi upravna enota.

Vojake nabornike na prostovoljnem služenju vojaškega roka v pokojninsko in invalidsko ter zdravstveno zavarovanje prijavi Ministrstvo za obrambo.

Slika 2: Postopek prijave v zavarovanje in izmenjava podatkov med ZZZS, DURS in ZPIZ

Izpolnjevanje pogojev za obvezno zavarovanje ugotavlja prijavno odjavna služba ZZZS. Pri postopku prijave v zavarovanje se zavarovanca evidentira s posebno šifro, ki pomeni podlago za pokojninsko in invalidsko ter zdravstveno zavarovanje, zavarovanje za starševsko varstvo in zavarovanje za primer brezposelnosti in se vpiše v rubriko 20 obrazca M-1³. Podatki, ki jih zavezanec za prijavo v zavarovanje sporočijo nosilcu zavarovanja, se vključujejo v enoten sistem skupaj z evidencami, vzpostavljenimi za nadzor nad plačevanjem in izterjavo prispevkov. Slednje so vzpostavljene pri DURS-u, v čigar pristojnosti je pobiranje obveznih prispevkov. Skladno s 25. členom ZMEPIZ prijavno-odjavna služba ZZZS podatke o prijavi v zavarovanje, o odjavi iz zavarovanja in o prijavi sprememb med zavarovanjem za vsakega zavarovanca posreduje DURS-u zaradi obračunavanja, nadzora nad plačevanjem ter prisilne izterjave prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje ter ZPIZ-u kot podatek za matično evidenco.

³ Tako določena šifra zavarovanja pove pravno podlago za obvezno zavarovanje določenega zavarovanca. Tako so na primer s šifro 001 evidentirani zaposleni pri pravnih osebah, s šifro 002 zaposleni, ki so poslani na delo v tujino, s šifro 005 samostojni podjetniki posamezniki, ki opravljajo dejavnost, kot edini in glavni poklic, s šifro 051 kmetje, ki so obvezno zavarovani za pokojninsko, zdravstveno ter starševsko varstvo, itd. Seznam veljavnih šifer je objavljen v Pravilniku o obrazcih prijav podatkov o pokojninskem in invalidskem ter zdravstvenem zavarovanju, zavarovanju za starševsko varstvo, zavarovanju za primer brezposelnosti in o sklenitvi delovnega razmerja (Ur. l. RS, št. 45/2005 (121/2005 popr.), 75/2008, 12/2009). Podrobnejši opis veljavnih šifer pa je objavljen v Metodološkem gradivu za prijavo podatkov o pokojninskem in invalidskem, ter zdravstvenem zavarovanju, zavarovanju za starševsko varstvo, zavarovanju za primer brezposelnosti in o sklenitvi delovnega razmerja, različica 1 (2005).

Za posebno skupino zavarovancev veljajo zavarovanci za posebne primere zavarovanja. Lastnost zavarovanca za posebne primere zavarovanja ima skladno z drugim odstavkom 46. člena ZMEPIZ oseba, ki izpolnjuje pogoje iz 26., 27. ali 28. člena ZPIZ-1⁴. V nasprotju z zgoraj omenjenimi kategorijami zavarovancev, za katere se lastnost zavarovanca vzpostavi z vložitvijo prijave v zavarovanje, pa se za pridobitev lastnosti zavarovanca za posebne primere zavarovanja ne zahteva vložitev prijave. Kot podlaga za zavarovanje v teh primerih se uporabi že sama vzpostavitev pravnega razmerja, ki hkrati pomeni tudi nastanek obveznosti plačevanja prispevkov za to zavarovanje (t.i. pavšalni prispevki)⁵. Skladno z drugim odstavkom 258. člena ZPIZ-1 se za te zavarovance lastnost zavarovanca ugotavlja takrat, ko nastane zavarovalni primer, na podlagi katerega pridobijo pravice iz obveznega zavarovanja. Podatki o zavarovancih za posebne primere zavarovanja se torej ne vodijo v matični evidenci ZPIZ-a.

1.1.2 Evidentiranje obračunanih in plačanih prispevkov

Dolžnost plačevanja obveznih prispevkov za socialno varnost je ustanovljena z zakonom. Nastopi neposredno, ko so izpolnjeni zakonski pogoji članstva in se le-to *ex lege* začne (Strban, 2005, str. 157).

Na podlagi 5. člena Zakona o davčni službi (Ur. l. RS, št. 1/2007-UPB2, 40/2009, v nadaljevanju ZDS-1) je pobiranje obveznih prispevkov za socialno varnost v pristojnosti DURS. DURS v postopkih pobiranja obveznih prispevkov za socialno varnost praviloma ravna na enak način kot pri pobiranju davkov, razen v primerih, kjer Zakon o davčnem postopku (Ur. l. RS, št. 117/1006, 24/2008-ZDDKIS, 125/2008, 47/2009 Odl.US: U-I-54/06-32 (48/2009 popr.), 110/2009 (1/2010 popr.), v nadaljevanju ZDavP-2) določa drugače⁶.

Evidenca o obveznih prispevkih za socialno varnost se pri DURS-u vodi v okviru evidence o davkih, ki skladno s 27. členom ZDS-1 vsebuje:

- predpisane podatke iz davčnih napovedi in iz obračunov davka,
- podatke iz odločb o odmeri davkov, zapisnikov, sklepov in drugih dejanj davčne službe, vključno s podatki o odpisih davkov, odlogih plačila davkov in o obročnem plačevanju davkov,
- podatke iz sklepov o davčni izvršbi in podatke o zavarovanju plačila davka v postopku davčne izvršbe,

⁴ V teh določbah so opredeljeni zavarovanci, ki opravljajo občasne aktivnosti (na primer študenti in dijaki na praktičnem delu), sodelujejo pri organiziranih aktivnostih (na primer delovnih akcijah, civilni zaščiti) ter zavarovanci, ki opravljajo samostojno dejavnost, pa iz tega naslova niso obvezno zavarovani (na primer zasebniki, ki so redno zaposleni in opravljajo t.i. popoldansko dejavnost).

⁵ Izjema velja za osebe, ki opravljajo dopolnilno dejavnost na kmetiji, vendar niso obvezno zavarovane kot kmetje. Te osebe se v zavarovanje za invalidnost, telesno okvaro ali smrt, ki je posledica poškodbe pri delu ali poklicne bolezni pri opravljanju kmetijske dejavnosti, zavarujejo prostovoljno. Svojo odločitev o prostovoljni vključitvi v zavarovanje posredujejo DURS-u, kjer tudi plačujejo mesečni pavšalni prispevek.

⁶ Tako se na primer možnost odloga in obročnega plačevanja davka v primerih hujše gospodarske škode po 102. členu ZDavP-2, ki velja za davke, ne uporablja za prispevke za zdravstveno zavarovanje (skladno s 110. členom ZDavP-2).

- podatke iz začasnih sklepov za zavarovanja in o predloženih instrumentih zavarovanja,
- podatke o razkritju podatkov iz prejšnjih točk državnim organom in drugim osebam, organom Skupnosti, pristojnim organom držav članic EU in pristojnim organom drugih držav v skladu z ZDavP-2 in mednarodnimi pogodbami, ki obvezujejo Slovenijo.

Na podlagi evidence o obveznih prispevkih DURS izvaja nadzor zavezancev nad pravilnostjo obračunavanja in plačevanja prispevkov.

Za posebno evidenco pa velja evidenca obveznih prispevkov, ki jih je za zavarovanca plačal oziroma jih je dolžan plačati njegov delodajalec ali druga oseba. Predstavitev te evidence je osrednja tema tega magistrskega dela.

1.2 Vodenje evidenc o obveznih prispevkih v preteklosti

Začetki vodenja evidenc obveznih prispevkov v Sloveniji segajo v leto 1965, ko se je s Temeljnim zakonom o pokojninskem zavarovanju (Ur. l. SFRJ, št. 51/1964) uvedla matična evidenca. Dejansko pa se je ta evidenca začela oblikovati konec leta 1971. Na začetku je bilo precej težav, saj še ni bilo računalniške obdelave, pa tudi pomen matične evidence takrat večinoma še ni bil razumljiv. Matično evidenco so tedaj pogosto obravnavali kot statistiko. Šele razvoj računalniških medijev in računalniško vodenih postopkov je prinesel splošno prepričanje o nujnosti matične evidence, saj so računalniško vodeni postopki za uveljavljanje pravic temeljili prav na dobri evidenci o zavarovancih, upokojevcih, poslovnih subjektih ter samostojnih zavezancih za prispevke (Grmek & Prijatelj, 1996, str. 6).

Izvedbeni predpisi o podatkih in obrazcih za prijavo podatkov, ki se vpisujejo v matično evidenco, so bili sprejeti leta 1971. Hkrati je bil v letu 1971 opravljen popis pokojninske dobe do leta 1970 za vse zavarovance ter zbrani podatki o plačah oziroma zavarovalnih osnovah za leto 1970. Od leta 1971 dalje se podatki o zavarovalni dobi in plači oziroma zavarovalnih osnovah zbirajo sprti (Grmek & Prijatelj, 1996, str. 12).

Ob osamosvojitvi Slovenije je področje matične evidence urejal zvezni Zakon o matični evidenci o zavarovancih in uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Ur. l. SFRJ, št. 34/1979, 68/1988). Po osamosvojitvi Slovenije je bil sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Sloveniji urejen z novim Zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Ur. l. RS, št. 12/1992, 56/1992 Odl.US: U-I-20/92-21, 43/1993 Odl.US: U-I-67/92-19, 67/1993 Odl.US: U-I-123/92-21, 5/1994, 67/1994 Odl.US: U-I-42/94-12, 7/1996, 54/1998, 98/1999 Odl.US: U-I-298/96, 106/1999-ZPIZ-1, 65/2002 Odl.US: U-I-392/98-23, 112/2002 Skl.US: U-I-307/98-38, v nadaljevanju ZPIZ-92), ki je določil tudi podlago za sprejetje posebnega zakona o matični evidenci. ZMEPIZ, ki je bil objavljen v Uradnem listu RS, št. 45/1995, je določil subjekte matične evidence, katalog podatkov, zavezance za vlaganje prijav podatkov, nadzor nad pravilnostjo podatkov, roke za sporočanje podatkov, način shranjevanja podatkov ter kazenske sankcije za nesporočanje ali nepravilno sporočanje podatkov (Grmek & Prijatelj, 1996, str. 12).

Vse do danes se je ohranil načeloma enak način posredovanja podatkov v matično evidenco, ki je podrobneje opisan v 5. poglavju tega dela. Zavezanec za posredovanje podatkov je dolžan ZPIZ-u posredovati individualne podatke za zavarovance na letni ravni. Z ZMEPIZ so določeni tudi drugi subjekti, ki so dolžni posredovati podatke v matično evidenco.

Ločeno v Sloveniji poteka nadzor nad obračunavanjem in plačevanjem prispevkov, ki je po sedaj veljavni ureditvi v pristojnosti davčnega organa. Podatki o obračunanih in plačanih prispevkih se pri davčnem organu vodijo v skladu s predpisi, ki urejajo davčno službo in davčni postopek, in so s tega vidika primerljivi z evidencami o drugih davkih. Izjemo predstavljajo evidence o prispevkih za samostojne zavezance za prispevke (samozaposlene, kmete, prostovoljno zavarovane, zaposlene pri tujih delodajalcih in delodajalcih, ki niso plačniki davka), za katere davčni organ ZPIZ-u posreduje podatke na obrazcu M-4. Evidenca o obračunanih in plačanih prispevkih za zavarovance na podlagi delovnega razmerja, ki se vodi pri DURS-u, je namenjena nadzoru nad pravilnostjo obračunanih in plačanih davkov in prispevkov in ni namenjena spremljanju podatkov o osnovah, ki so predmet odmere pravic.

Nadzorna funkcija davčnega organa nad pravilnostjo obračunavanja in plačila obveznih prispevkov izhaja iz časa Službe družbenega knjigovodstva Jugoslavije (v nadaljevanju SDK). SDK je bila ustanovljena leta 1959 z zakonom, njene bistvene naloge (evidenčna, informativno-analitična in kontrolna funkcija, opravljanje ekonomsko finančne revizije in plačilnega prometa) pa so se ohranile vse do osamosvojitve Slovenije leta 1991.

Kontrolna funkcija SDK je obsegala tudi kontrolo dokumentacije pri izplačilu osebnih dohodkov. Ob izplačilu osebnih dohodkov svojim zaposlenim je delodajalec, kot uporabnik družbenih sredstev, katerega kontrola je bila v pristojnosti SDK, tej službi predlagal naloge za izplačilo plač ter za plačilo davkov in prispevkov, obračunanih od osebnih dohodkov. Poleg nalogov za izplačilo je delodajalec SDK predložil tudi rekapitulacijo obračunanih davkov in prispevkov. SDK je pri tem preverila zakonitost izplačila osebnih dohodkov v povezavi s podatkom ustvarjenega čistega dohodka oziroma izgube. Višina izplačila osebnih dohodkov se je kontrolirala na osnovi predložene rekapitulacije. Če so bile pri kontroli ugotovljene nepravilnosti obračuna osebnih dohodkov, so se nalogi skupaj z dokumentacijo vrnili izplačevalcu – s pisno obrazložitvijo ali z odločbo, ki je bila izdana le v primeru izrecne zahteve izplačevalca (Mašković, 1981, str. 19-21).

Po osamosvojitvi leta 1991 je naloge Službe družbenega knjigovodstva Jugoslavije v celoti prevzela Služba družbenega knjigovodstva v Republiki Sloveniji. V letu 1994 pa je pravno nasledstvo prevzela Agencija Republike Slovenije za plačilni promet, nadziranje in informiranje - APPNI, ki je opravljala tudi naloge davčnega nadziranja pravnih oseb. Davčno nadziranje je APPNI opravljala s kontroliranjem in inšpiciranjem. Kontroliranje se je v APPNI opravljalo ob izvajanju plačilnega prometa. V okviru funkcije kontroliranja je APPNI sproti preverjala tudi zakonitost in pravilnost obračunavanja in plačevanja davkov in prispevkov ter drugih z zakonom predpisanih obveznosti, pri čemer se je izvršila tudi kontrola pravočasnosti in formalne pravilnosti predpisanih obračunov. V kolikor pravna oseba v predpisanem roku ni izdala naloga

za plačilo davkov in prispevkov, je izdala nalog za poravnavo teh obveznosti APPNI⁷. Inšpiciranje poravnavanja davkov in prispevkov pa je obsegalo preverjanje obračunov davkov in prispevkov ter knjigovodskih in drugih evidenc, ki se nanašajo na ugotavljanje davkov in prispevkov (Zakon o agenciji za plačilni promet, nadziranje in informiranje, Ur. l. RS, št. 48/1994).

S 1. julijem 1996 je funkcijo nadzora nad obračunavanjem in plačevanjem davkov in prispevkov od osebnih prejemkov zavezancev – pravnih oseb prevzel DURS⁸. S tem dnem se je začela uporabljati Odredba o dajanju podatkov za vodenje davčne evidence o odmeri, obračunu, izterjavi in knjiženju davkov za pravne osebe (Ur. l. RS, št. 26/1996). Na podlagi te Odredbe so zgoraj omenjene rekapitulacije obračunanih davkov in prispevkov nadomestili novi obrazci, poimenovani kot obrazci »REK«⁹. Skladno z navedeno Odredbo so davčni zavezanci obračun davkov in prispevkov od izplačanih dohodkov izkazovali na obrazcu REK-1 (ob izplačilu plač, nadomestil, regresa, pokojnin). Obračun davkov in prispevkov od drugih dohodkov so izkazovali na obrazcu REK-2. Oba obrazca so davčni zavezanci predlagali DURS-u na dan izplačila dohodka. Enak sistem predlaganja teh obrazcev obstaja še danes.

1.3 Razlogi za reformo evidentiranja obveznih prispevkov za socialno varnost

Iz uvodoma omenjenih ustavnih določil izhaja, da mora država zagotoviti, da delodajalci in drugi zavezanci za prispevke izpolnjujejo zakonske obveznosti ter da so obvezni prispevki za socialno varnost za njihove zaposlene plačani. Državni organi, pristojni za področje socialnega zavarovanja, morajo delovati usklajeno, da zagotavljajo pravno varstvo zaposlenih. Delavec, ki je sklenil pogodbo o zaposlitvi ter od svojega delodajalca prejel kopijo prijave v zavarovanje, namreč upravičeno pričakuje, da se zanj plačujejo obvezni prispevki.

Da bi država lahko zagotavljala navedene pogoje, mora nujno vzpostaviti učinkovit sistem enotnega spremljanja obračunanih in plačanih prispevkov po posameznih zavarovancih. Brez tovrstne evidence ni mogoče učinkovito in tekoče odkrivati neplačnikov obveznih prispevkov.

Glede na navedeno lahko potrebo po uvedbi evidence obveznih prispevkov po zavarovancih opredelimo z dveh temeljnih vidikov, ki sta v nadaljevanju podrobneje obravnavana: 1) zagotavljanje pravne varnosti zavarovancev in 2) zmanjševanje evazije prispevkov.

⁷ Skladno s 5. členom Zakona o prispevkih za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno varstvo in zaposlovanje (Ur. l. RS, št. 48/90, 14/92, 9/92, 10/93, 42/93, 57/93, 64/94) so izplačevalci osebnih dohodkov prispevke obračunavali ob dvigu sredstev za izplačilo osebnih dohodkov, plačati pa so jih morali v šestih dneh po izplačilu, vendar najpozneje do prvega naslednjega izplačila osebnih dohodkov.

⁸ S 1. julijem 1996 se je APPNI glede na prenos nadzorne funkcije na DURS preimenovala v Agencijo za plačilni promet – APP. APP je namreč še vedno opravljala plačilni promet za pravne osebe. Skladno z Zakonom o plačilnem prometu (Ur. l. RS, št. 30/2002) so banke od 11. septembra 2000 do 30. junija 2002 postopoma prevzemale opravljanje storitev plačilnega prometa od APP.

⁹ Ime obrazcev »REK« izhaja iz poimenovanja predhodno veljavne rekapitulacije, ki se je uporabljala za obračun davkov in prispevkov.

1.3.1 Zagotavljanje pravne varnosti zavarovancev

Zavarovanec praviloma pridobi pravice iz obveznega zavarovanja na podlagi plačila prispevkov. Izjema od tega pravila so določeni transferji oziroma socialne dajatve, ki se financirajo iz državnega proračuna in niso pogojene z vplačanimi prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (na primer pravica do dodatka za pomoč in postrežbo, državna pokojnina, pravica do varstvenega dodatka, odpravnine, oskrbnine, letni dodatek). Po 7. členu ZPIZ-1 so pravice iz obveznega zavarovanja sorazmerne zavarovančevi plači ali drugim dohodkom in vplačanim prispevkom. ZPIZ ne vodi evidence o obračunih in plačilih prispevkov, zato pri uveljavljanju pravic upošteva podatke iz matične evidence, kamor se zapisujejo na podlagi obrazcev M-4, ki jih predlagajo delodajalci in drugi zavezanci.

Izračun zneska pokojninskih pravic otežuje dejstvo, da so se pravila obrazca M-4, ki je veljal v različnih obdobjih, spreminjala. V določenih obdobjih obrazci M-4 na ZPIZ-u niso bili ustrezno dokumentirani. Ti obrazci se obdelujejo s pomočjo nepregledne kode programov, ki se v konkretnem upokojitvenem postopku večasih uporablja po ustnih navodilih posameznih strokovnih delavcev ZPIZ-a. Za nesistematično vsebino obrazcev je po mnenju Srnjaka (2005, str. 5) kriva predvsem slaba organizacija dela matične evidence, ki jo opisuje v naslednjih sklopih:

- Zbrani podatki matične evidence zavarovancev se niso upoštevali v upokojitvenih postopkih v letih 1970 do 1985. Zato so bili v tem času zbrani obrazci netočni, kontrole se praktično niso izvajale. V letih od 1970 do 1977 ZPIZ ni zaposloval nobenega revizorja matične evidence, zato se v tem času v podjetjih ni izvajala vsebinska kontrola.
- Računalniška evidenca o poslanih obrazcih ter pošiljanje opominov dajalcem podatkov je bila vzpostavljena šele leta 1996.
- Šele v letu 1999 je bil izdelan program, ki omogoča vpogled v vse prijave in odjave za zaposlene delavce pod eno registrsko številko zavezanca za prispevke.
- Do leta 2005 ni bilo izdelanega računalniškega programa za logično kontrolo obrazcev M-4, zato so jo opravljali referenti in revizorji matične evidence ročno.
- Med leti 2003 in 2007 v matični evidenci manjkajo podatki o obsegu pravic v zavarovanje za zavarovance na podlagi prostovoljne vključitve v obvezno pokojninsko zavarovanje po 34. členu ZPIZ-1, kar je posledica nedoslednega evidentiranja spremembe obsega zavarovanja (prostovoljni zavarovanci se lahko zavarujejo za širši ali ožji obseg zavarovanja) v prijavno odjavni evidenci. Manjkajoči podatki se po pojasnilu ZPIZ-a zbirajo v konkretnem upokojitvenem postopku.

Iz navedenega izhaja, da način vodenja evidenc o obveznih prispevkih, v preteklosti ni bil ustrezen, saj ni zagotavljal pravne varnosti zaposlenih, ki ne smejo biti prikrajšani pri uveljavitvi svojih zakonskih pravic. Zaradi neustreznega načina vodenja evidenc so zbrani podatki v matični

evidenci za določenega zavarovanca lahko nepopolni in nepravilni, kar pa se velikokrat dejansko pokaže šele v postopku uveljavitve pokojninskih pravic¹⁰.

Nujnost vzpostavitve enotnega mesečnega spremljanja obračunanih prispevkov po posameznih zavarovancih je izhajala iz dejstva, da do uvedbe te evidence zaposleni niso mogli zanesljivo vedeti, ali delodajalec zanje dejansko plačuje prispevke. Tega tudi ni bilo mogoče preveriti, saj se je podatek o obračunanih obveznih dajatvah, ki je bil s strani delodajalca predložen davčnemu organu, pred uvedbo nove evidence štel za davčno tajnost (Vezjak, 2003, str. 96).

Prve težnje k reformi načina zbiranja podatkov o obveznih prispevkih segajo v leto 1999, ko je ZPIZ-1 določil rok za individualno spremljanje obračunanih in plačanih prispevkov najpozneje s 1. januarjem 2003. Do tega datuma ni bilo bistvenega napredka za uresničitev tega cilja, predvsem zaradi problematike uvedbe novih informacijskih sistemov na DURS-u, ki bi morali na novo podprti tako velike količine podatkov. Do navedenega roka tako niso bili pripravljene izvedbeni predpisi, ki bi določili nove obrazce, na katerih bi izplačevalci poročali o prispevkih individualno po zavarovancih.

Tabela 1: Povprečno število zavarovancev po vrsti zavarovanca za PIZ, 2000 – 2008

Leto	Zaposl. pri prav. os.	Zapos. Pri zaseb.	Zasebniki	Kmetje	Prostov. zavarov. PIZ	Brez-posel.	Za-porni ki.	Vajenci	Starši	Ost.	Skupaj
2000	647.861	67.073	52.118	17.206	20.550	31.074	342	2.191	966	-	839.381
2001	653.752	67.844	52.062	16.506	21.021	25.902	370	2.372	1.649	-	841.478
2002	654.599	65.941	51.876	14.849	22.161	22.587	332	2.281	1.918	-	836.544
2003	655.977	65.033	51.196	11.919	23.297	20.355	213	2.113	3.946	-	834.049
2004	658.745	65.286	51.232	13.852	23.957	15.426	-	1.931	6.240	-	836.669
2005	666.175	65.074	51.741	11.460	24.026	15.997	-	1.702	7.076	-	843.251
2006	675.060	66.309	53.072	10.536	23.643	16.600	-	1.413	7.973	-	854.606
2007	696.116	69.933	53.303	9.848	22.678	15.252	-	1.067	10.008	885	879.090
2008	717.564	72.300	55.442	9.279	21.595	14.351	-	677	12.158	718	904.084

Vir: ZPIZ, Letno poročilo 2008, str. 8.

Podatki za evidence o prispevkih temeljijo na obračunih prispevkov, ki jih davčnemu organu predlagajo zavezanci. Pred 1. julijem 2008 je bilo pri davčnem organu nadziranje obračunavanja in plačevanja prispevkov omogočeno takole:

- individualno po zavarovancu - obračun in plačilo prispevkov za zavarovance zasebnike, zavarovance na podlagi opravljanja kmetijske dejavnosti ter za prostovoljne zavarovance;

¹⁰ To kaže tudi primer nekdanje uslužbenke večjega slovenskega podjetja, ki je tik pred upokojitvijo ugotovila, da je v matični evidenci sicer zapisana njena zaposlitev, manjkajo pa ji podatki o plačah za osem let in en mesec (Bojc, 2009, str. 19). Ugotovljeno je bilo, da se v tem podjetju podatki o plačah po privatizaciji niso ustrezno arhivirali, le tisti zaposleni, ki so se zavedali pomembnosti teh arhivov, so te evidence shranili v svoje oddelke. Nekaj podatkov o obračunanih plačah se je shranilo celo na občini, kjer jih lahko pridobijo tedanji zaposleni za namen izvedbe postopka svoje upokojitve. ZPIZ je v zvezi s tem primerom pojasnil, da v postopkih uveljavljanja pravic upoštevajo tiste podatke, ki so v matični evidenci prijavljeni od 1. 1. 1970 dalje. Podatke morajo ZPIZ-u sporočiti delodajalci, tudi če so prenehali delovati. V tem primeru so podatke za tekoče leto dolžni posredovati pred izbrisom iz registra.

- individualno po zavarovancu – obračun prispevkov za zaposlene pri zasebniku, plačilo prispevkov za te osebe pa v skupnih zneskih po delodajalcu (zavezancu za prispevke);
- v skupnih zneskih po delodajalcu (zavezancu za prispevke) – tako obračun kot plačilo prispevkov za zaposlene pri pravnih osebah.

Z vidika nadziranja obračunavanja in plačevanja prispevkov za socialno varnost je bila torej najbolj problematična kategorija zavarovancev na podlagi sklenjenega delovnega razmerja pri pravnih osebah. Iz evidenc davčnega organa za posameznega tovrstnega zavarovanca niso bili razvidni podatki o prispevkih za socialno varnost, ki jih je zanj plačal oziroma jih je bil dolžan plačati njegov delodajalec¹¹. Kot je razvidno iz Tabele 1, zaposleni pri pravnih osebah v skupnem številu zavarovancev v Sloveniji predstavljajo največji delež.

1.3.2 Zmanjševanje evazije prispevkov

Pomembnejši vidik težnje po učinkovitejših evidencah o obveznih prispevkih je vidik zmanjševanja evazije prispevkov.

Evazija prispevkov se v splošnem kaže na dva načina, in sicer: 1) v neplačevanju prispevkov ter 2) v neplačevanju prispevkov v skladu z zakonom. V obeh primerih gre za spremembo obnašanja zavezancev ali zavarovancev, ki jim zagotavlja nižje obveznosti za plačilo prispevkov.

Evazija prispevkov ima več neželenih posledic. Povzroča nepravilnost v efektivnih prispevnih stopnjah med tistimi, ki prispevajo in tistimi, ki ne prispevajo v zakonsko določeni višini. Evazija prispevkov povzroča potrebo po višjih prispevnih stopnjah, da se lahko zagotavljajo sredstva za izdatke iz socialnega zavarovanja. Povezava med prispevki za socialno varnost in izdatki iz tega naslova namreč obstaja takrat, ko so tako izdatki kot prispevki vezani na zavarovančev dohodek. Plačevanje prispevkov od prenizkih osnov ima za posledico nižja sredstva, ki so na razpolago za navedene izdatke (Bailey, 2001, str. 386).

Evazija prispevkov vodi k višjim prispevnim stopnjam, ki jih seveda plačujejo tisti, ki prispevajo. Tudi v pay-as-you-go sistemih¹² neplačevanje prispevkov predstavlja zelo pereč problem, kadar ureditev pokojninskega sistema lahko povzroča strateško obnašanje zavezancev. Na primer, nekateri sistemi pokojninskega zavarovanja za pridobitev pravic do upokojitve zahtevajo določeno minimalno obdobje vključitve v ta sistem. Tako lahko delavci, ki izpolnijo to minimalno obdobje zavarovanja, kasneje pa se plačilu ustreznih prispevkov izognejo, v času upokojitve prejema enako višino prejemkov, kot tisti delavci, ki so ostali vključeni v

¹¹ Iz letnega zbira podatkov, ki jih je delodajalec DURS-u posredoval kot kontrolni podatek za odmero dohodnine, je bil sicer razviden skupni znesek obračunanih prispevkov zavarovanca (ne glede na to, ali so dejansko tudi bili plačani na predpisane podračune) od v koledarskem letu izplačanih plač ter drugih dohodkov iz delovnega razmerja. Delodajalčevega dela prispevkov izplačevalcem ni bilo potrebno posredovati, saj le del prispevkov, ki se obračuna iz bruto prejemka zavezanca znižuje njegovo davčno osnovo za dohodnino.

¹² V skoraj vseh evropskih državah so sistemi socialnega zavarovanja osnovani na načelu PAYG (pay-as-you-go) - sistemu sprotnega prispevnega kritja. Prispevki se na podlagi takega sistema sproti in neposredno namenljajo za tekoče izplačilo pokojnin – aktivna populacija plačuje pokojnine sedanji upokojeni populaciji.

zavarovanje do pridobitve pogoja za upokojitev. V tem primeru se morajo prejemki iz pokojninskega zavarovanja financirati z višjimi prispevnimi ali davčnimi stopnjami, ki jih plačujejo tisti, ki so vključeni v sistem (Manchester, 1999, str. 299).

1.3.3 Vzroki za evazijo prispevkov

V nadaljevanju so podrobneje obravnavani vzroki za evazijo prispevkov, ki jih Strban (2007, str. 28-35), deli v štiri skupine: 1) institucionalni vzroki, 2) vzroki na strani delodajalca, 3) vzroki na strani delojemalca ter 4) vzroki v zakonskih ureditvah.

1) Institucionalni razlogi za evazijo prispevkov

- Učinkovita izmenjava podatkov med davčnimi organi in nosilci obveznih zavarovanj je nujno potrebna. Pomanjkanje ustreznega sodelovanja med davčnimi organi in nosilci obveznih zavarovanj povečuje možnost evazije.
- Pomanjkanje motivacije zaposlenih davčnega organa v primeru, ko ta pobira tudi obvezne prispevke, lahko vodi v neučinkovito odkrivanje neplačnikov prispevkov. Nosilec obveznega zavarovanja je lahko bolje motiviran k učinkovitemu pobiranju prispevkov, ki so vir zagotavljanja njegove osnovne dejavnosti.
- Pobiranje prispevkov s strani nosilca obveznega zavarovanja pa po drugi strani lahko vodi k neustreznemu reševanju problematike evazije. Ker je primarna dejavnost nosilca zavarovanja pravzaprav zagotavljanje pravic iz zavarovanja, lahko obstaja nenaklonjenost k vodenju postopkov prisilne izterjave prispevkov od neplačnikov. Včasih so lahko vzrok za evazijo tudi veliki stroški vodenja postopkov prisilne izterjave.
- Kompleksno določeni postopki prisilne izterjave lahko stimulirajo zavezance k evaziji prispevkov. Ločeno pobiranje prispevkov za različne sheme zavarovanja in dohodnine pri različnih organih za zavezance pomeni administrativno zahtevnejše obračunavanje ter posledično večjo možnost za evazijo prispevkov.
- Zaposleni v državnih organih, ki pobirajo davke in prispevke, so pogosto relativno slabo plačani, kar lahko pomeni zaposlovanje slabše izobraženih ljudi, ki tudi niso ustrezno motivirani za učinkovito delo. Takšne okoliščine lahko pomenijo večje možnosti podkupovanja zaposlenih, kar povečuje evazijo prispevkov.

2) Razlogi za evazijo prispevkov na strani delodajalca

- Zniževanje stroškov dela je eden izmed najpogostejših vzrokov za evazijo s strani delodajalca. Delodajalci, katerih podjetja so v finančni krizi, lahko zaradi nelikvidnosti zagotavljajo le izplačilo neto plač, ne pa tudi plačila prispevkov. V državah, kjer se prispevki pobirajo ločeno po različnih shemah zavarovanja, lahko delodajalci plačujejo le določene prispevke (na primer za zdravstveno zavarovanje). Tudi delodajalci, ki so finančno likvidni, lahko evazijo prispevkov izvajajo v želji po zmanjševanju stroškov dela (na primer z

zmanjševanjem stroškov obračunavanja prispevkov), kar jim lahko daje določeno konkurenčno prednost na trgu.

- Včasih delodajalci prispevke obračunajo ter jih odtegnejo od plač zaposlenih, vendar jih dejansko ne plačajo, kar nekateri avtorji štejejo za najhujšo obliko evazije prispevkov. Delodajalec v tem primeru ravna goljufivo do organa, ki pobira prispevke, ter do svojega zaposlenega. Evazija prispevkov obstaja tudi v obliki zamude pri plačevanju prispevkov, zaradi doseganja dobička od obresti, kar pride do izraza zlasti v pogojih visoke inflacije.
- Delodajalci lahko dosežejo nižje stroške dela zaradi neplačila obveznih prispevkov na podlagi podkupovanja uradnikov, ki prispevke pobirajo, kar se dogaja v državah, ki podkupovanja ne preprečujejo dovolj učinkovito.
- Neučinkovit nadzor nad plačevanjem prispevkov lahko vodi v prepričanje zavezancev, da neplačevanje prispevkov ne sproži nobenih sankcij s strani organa, ki pobira prispevke.
- Evazijo prispevkov praviloma lažje dosegaajo manjši delodajalci.

3) Razlogi za evazijo prispevkov na strani delojemalcev

S tem ko mora delodajalec delojemalčev del prispevkov praviloma obračunati ob vsakem izplačilu plač ter ga odtegniti od delojemalčeve bruto plače, so dejanske možnosti za evazijo teh prispevkov omejene. Delojemalec na neplačilo teh prispevkov praviloma nima vpliva, ker prejme izplačilo neto plače (znesek bruto plače zmanjšan za obračunane prispevke za socialno varnost ter davčni odtegljaj).

Delojemalec se z namenom možnosti doseganja nižjih osnov za prispevke lahko dogovori z delodajalcem tako, da svoje delo opravlja kot samozaposlena oseba ali kot pogodbeni delavec na podlagi civilne pogodbe o delu ter tako dosega nižje osnove za prispevke.

Z vidika evazije prispevkov je potrebno posebej obravnavati samozaposlene osebe, ki praviloma same plačujejo vse obvezne prispevke (tudi delodajalčev del), saj hkrati nastopajo kot delojemalec in delodajalec. Vzrok za evazijo prispevkov samozaposlenih oseb je večinoma težnja k zniževanju stroškov iz tega naslova, ki se kaže tako v neplačevanju prispevkov, kot v zniževanju osnov na raven minimalne osnove za obračun prispevkov.

4) Zakonska ureditev obračunavanja prispevkov kot razlog za nastanek evazije prispevkov

Neppravilno obračunavanje obveznih prispevkov ter neučinkovitost postopkov pobiranja prispevkov lahko narašča s kompleksnostjo zakonskih določil ter pravil v zvezi s tem, še posebej v primeru nenehnih sprememb na tem področju. Če se zakonska določila v zvezi z obračunavanjem obveznih prispevkov pogosto spreminjajo, se dogaja, da se zavezanci ne zavedo pravočasno svojih (novih) obveznosti, to pa lahko pomeni pravno negotovost. V takih primerih je pomembno ustrezno, natančno in pravočasno informiranje zavezancev o uvedenih spremembah predpisov.

Nenazadnje pa je v boju proti evaziji prispevkov pomembno zakonska ureditev na področju sankcij za neplačevanje prispevkov, pomembno vlogo pa lahko igrajo določene vzpodbude k pravilnemu obračunavanju in plačevanju obveznosti iz tega naslova.

2 SPLOŠNO O OBRAČUNAVANJU OBVEZNIH PRISPEVKOV ZA SOCIALNO VARNOST

2.1 Pravne podlage

Obvezni prispevki za socialno varnost sodijo med davčne prihodke, kar pomeni, da so oblika prisilnih dajatev. Ker gre za prisilno dajatev, je potrebno, da plačevanje prispevkov ureja urejen, zanesljiv, pravičen in učinkovit sistem (Stanovnik, 2004, str. 42).

Obvezno zavarovanje pomeni, da so določene skupine oseb zavarovane *ex lege*, ko je izpolnjeno določeno dejansko stanje, na primer sklenitev delovnega razmerja. Zavarovane so tako dolgo, dokler je to dejansko stanje izpolnjeno. Zavarovanje nastane, obstaja in preneha *ex lege*. Zavarovanje celo ni odvisno od vednosti zavarovane osebe, da je vanj vključena. Zakon o delovnih razmerjih sicer določa, da mora delodajalec delavcu izročiti fotokopijo prijave v socialna zavarovanja, pri čemer gre za notranje razmerje med delavcem in delodajalcem. Sama (ne)izročitev potrdila prijave ne vpliva na nastanek ali obstoj obveznosti zavarovanja in s tem na socialno zavarovalno razmerje. Prijava o zavarovanju tako samo registrira dejstvo, ki je nastalo že po samem zakonu (Strban, 2005, str. 97-98).

Sistem socialnih zavarovanj v Sloveniji je urejen v več zakonih in podzakonskih aktih. Temeljni zakoni na tem področju so:

- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju – ZPIZ-1,
- Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju – ZZZVZZ,
- Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih – ZSDP,
- Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti – ZZZPB,
- Zakon o prispevkih za socialno varnost – ZPSV.

V navedenih zakonih so določeni: zavarovanci, zavezanci za plačilo prispevkov, osnove ter stopnje obveznih prispevkov.

Za posebno pravno podlago velja Uredba 1408/71/EGS o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene in samozaposlene osebe ter njihove družinske člane, ki se gibljejo v okviru skupnosti. Ta uredba predstavlja instrument koordinacije sistemov socialne varnosti, ki je najpomembnejši del prava socialne varnosti ES. Določbe navedene Uredbe zagotavljajo podrobna pravila, ki v vsakem posameznem primeru določajo, katera nacionalna zakonodaja s področja socialne

varnosti se uporablja. Gre tako za pravila glede obveznosti plačevanja prispevkov za socialno varnost kakor tudi glede pravic do nadomestil in pridobitve prihodnjih pravic do pokojnine¹³.

2.1.1 Zavarovanci in zavezanci za prispevke

Za obvezno socialno zavarovanje je bistven status zavarovanca, ki ga oseba pridobi na podlagi samega zakona, ko so izpolnjeni pogoji oziroma nastopijo določene okoliščine, ki po zakonu pomenijo pridobitev tega statusa. Lastnost zavarovane osebe v obveznem socialnem zavarovanju oseba pridobi z dnem, ko so pri njej izpolnjeni pogoji za vključitev v zavarovanje. Status zavarovanca se torej pridobi po samem zakonu, oseba praviloma ne more izbirati ali se bo v zavarovanje vključila ali ne.

V veljavnem sistemu obveznega socialnega zavarovanja v Sloveniji nimamo enega zakona, ki bi enotno opredeljeval zavarovance v vseh vrstah socialnega zavarovanja, temveč so zavarovanci opredeljeni v posameznih področnih zakonih o socialnem zavarovanju. Ti zakoni večje skupine zavarovancev načeloma opredeljujejo na enak način, pri določenih kategorijah zavarovancev, pa posamezen zakon določa izjeme. Tako so zaposleni pri pravnih osebah in zasebnikih kot zavarovanci enako opredeljeni v vseh vrstah obveznega zavarovanja. Za zasebnike pa obvezno zavarovanje specifično ureja Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Ur. l. RS, št. 72/2006-UPB3, 114/2006-ZUTPG, 91/2007, 71/2008, 76/2008, 118/2008 Skl.US: U-I-163/08-12, v nadaljevanju ZZVZZ): takrat, ko zasebnik zaradi nizkega dobička, ki v preteklih treh letih ne dosega letnega zneska minimalne plače¹⁴, uveljavi izvzem iz zavarovanja po 18. členu ZPIZ-1, ta izvzem ne velja za zdravstveno zavarovanje. Zasebnik tako še naprej kljub nizkemu dobičku ostane zavarovanec po ZZVZZ, medtem ko ni več zavarovanec po ZPIZ-1, Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Ur. l. RS, št. 110/2006-UPB2, 114/2006-ZUTPG, 122/2007 Odl.US: U-I-11/07-45, 10/2008, v nadaljevanju ZSDP) in Zakonu o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (Ur. l. RS, št. 107/2006-UPB1, 114/2006-ZUTPG, 59/2007-ZŠtip (63/2007 popr.), v nadaljevanju ZZZPB).

Še več posebnosti navedeni zakoni določajo za zavarovance na podlagi opravljanja kmetijske dejavnosti. Ti zavarovanci, ki so po ZPIZ-1 obvezno zavarovani¹⁵, so obvezno zavarovani tudi po ZZVZZ in ZSDP. Tisti kmetje, ki so po ZPIZ-1 prostovoljno vstopili v obvezno zavarovanje (zaradi nizkega dohodka iz kmetijske dejavnosti), so tudi po ZZVZZ zdravstveno zavarovani, le če se tako odločijo sami, medtem ko so po ZSDP obvezno zavarovani. Tisti kmetje, ki niso

¹³ Izvajanje Uredbe 1408/71/EGS je v Sloveniji problematično v primerih t.i. sočasnih zaposlitev. Slovenska zakonodaja namreč še ni uredila vprašanja, kdo je dolžan plačevati prispevke od prejemkov slovenskega državljana, ki jih ta prejema za svoje delo, opravljeno v Sloveniji, od tujega delodajalca, sočasno pa je zaposlen tudi pri slovenskem delodajalcu. V zvezi s tem je odprto tudi vprašanje, kdo je zavezan vložiti prijavo in odjavo v zavarovanje (Jorens & Hajdu, 2006, str. 35).

¹⁴ Zasebnik v letu 2010 lahko uveljavi izvzem iz zavarovanja po prvem odstavku 18. člena ZPIZ-1, če njegov dobiček iz dejavnosti – v katerem niso upoštevani obračunani prispevki za obvezno zavarovanje, ni presegel: v letu 2007 6.345,46 evrov, v letu 2008 6.855,66 evrov ter v letu 2009 7.111,48 evrov.

¹⁵ Kmetje se obvezno zavarujejo skladno s 16. členom ZPIZ-1 in sicer v primeru, če na zavarovanega člana dosega najmanj tolikšen katastrski dohodek ali drug dohodek kmečkega gospodarstva, ki ustreza znesku minimalne plače.

vključeni v pokojninsko in invalidsko zavarovanje, pa so obvezno zavarovani le po ZZVZZ¹⁶. V nobenem primeru pa kmetje nimajo možnosti vključitve v zavarovanje za primer brezposelnosti, saj jih ZZZPB ne opredeljuje med zavarovanci.

Opis posameznih kategorij zavarovancev upošteva opredelitve v zakonih o temeljnih sistemih obveznih zavarovanj, izhaja iz Tabele 2.

Tabela 2: Pregled kategorij zavarovancev v sistemih obveznih zavarovanj

Kategorija zavarovanca	ZPIZ-1	ZSDP	ZZVZZ	ZZZPB
Zaposleni	X	X	X	X
Samozaposleni	X	X	X	X
Samozaposleni z nizkim dobičkom			X	
Kmetje	X	X	X	
Kmetje z nizkim dohodkom			X	
Prostovoljno vključeni v PIZ in (ali) ZZ	X		X	
Brezposelni z nadomestilom	X	X	X	X
Brezposelni – denarna pomoč		X	X	
Brezposelni – plačilo prispevkov PIZ do upokojitve	X			
Prejemniki starševskih in bolniških nadomestil	X	X	X	X
Starševstvo – starševski dodatek	X			
Prejemniki nadomestil PIZ			X	
Upokojenci			X	
Prejemniki priznavalnih			X	
Vojaki – prostovoljci	X		X	
Vajenci	X			
Osebe v drugem pravnem razmerju	X			
Osebe, ki niso zavarovane iz drugega naslova			X	
Posebni primeri zavarovanja po ZPIZ-1 in ZZVZZ	X		X	

Zakonsko so določeni tudi zavezanci za prispevke. V primeru zaposlenih je določeno, da mora delodajalec plačati svoj in delavčev delež prispevka. Delodajalec prispevek zavarovanca obračuna in odtegne od delavčeve bruto plače (Strban, 2005, str. 166).

Zavezance za plačilo obveznih prispevkov v Sloveniji določa ZPSV, za določene primere zavarovancev pa jih določajo tudi ZPIZ-1, ZZVZZ, ZSDP in ZZZPB. Zavezanec za plačilo prispevkov je lahko:

- delodajalec ali druga oseba, ki zavarovancu izplačuje dohodek, od katerega se po zakonu obračunajo prispevki,
- zavarovanec sam,
- drug zavezanec po zakonu.

¹⁶ Cenzus za vključitev v obvezno zdravstveno zavarovanje za kmete, ki niso pokojninsko zavarovani, je določen v šestem odstavku 15. člena ZZVZZ, in sicer v višini dohodka kmečkega gospodarstva, ki na člana mesečno znaša najmanj 25 % minimalne plače.

Kadar dohodek, ki podlega plačilu prispevkov, zavarovancu izplačuje njegov delodajalec ali nek drug pravni subjekt v Sloveniji (na primer izplačevalec nadomestila), je dolžan ob izplačilu obračunati in plačati tudi vse obvezne prispevke. Prispevke zavarovanca se obračuna in plača kot davčni odtegljaj v breme bruto dohodka, prispevke delodajalca pa se obračuna v breme zavezanca – izplačevalca. Navedeno pravilo podrobneje določa ZPSV v 3. in 6. členu, postopkovne določbe pa so opredeljene v ZDavP-2 (352. in 353. člen). Kadar se obvezni prispevki obračunavajo od prejemkov iz drugih pogodbenih razmerij (na primer pogodbe o delu, študentske napotnice, plačil za opravljanje različnih funkcij, idr.), je te prispevke (t.i. prispevke za posebne primere zavarovanja) dolžan plačati izplačevalec v svoje breme.

Samozaposleni zavarovanci ter prostovoljno zavarovani so sami dolžni plačevati tako prispevke zavarovanca kot tudi prispevke delodajalca, kar izhaja iz določb 4., 5. in 6. člena ZPSV. Kmetje so sami dolžni plačevati le prispevke zavarovanca, prispevki delodajalca zanje pa se skladno z 223. členom ZPIZ-1 krijejo iz državnega proračuna. Zavarovanci so dolžni plačati vse obvezne prispevke sami tudi v primeru, če so v Sloveniji vključeni v obvezno zavarovanje na podlagi zaposlitve pri tujem delodajalcu. Tuji delodajalec namreč po davčnih predpisih ni plačnik davka in zato ni dolžan obračunavati, odtegovati in plačevati obveznih prispevkov, kot to velja za delodajalce s sedežem v Sloveniji.

Tretje omenjeni način določitve zavezanca za prispevke velja za primere, ko za določeno kategorijo zavarovancev obračun in plačilo prispevkov opravlja določen državni organ v breme proračunskih sredstev. Tako na primer pristojna občina po ZZVZZ plačuje prispevke za zdravstveno varstvo za osebe, ki niso zavarovane iz drugega naslova, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (skladno z ZSDP) plačuje prispevke za osebe na starševskem dopustu brez pravice do nadomestila in za osebe, ki zaradi starševstva delajo krajši delovni čas od polnega, Zavod RS za zaposlovanje po določbah ZZZPB plačuje prispevke za pokojninsko in invalidsko zavarovanje za brezposelne osebe za čas do pridobitve pogojev za upokojitev, Republika Slovenija po ZZVZZ plačuje prispevke za zdravstveno zavarovanje za obsojence ter pripornike, idr.

2.1.2 Osnove za plačevanje prispevkov

Razen pri pavšalnih prispevkih je za določitev temeljne obveznosti zavarovancev treba najprej določiti prispevno osnovo. Predstavljajo jo posamezni prejemki zavarovancev, za katere je zakonodajalec določil, da se všttevajo vanjo (Strban, 2005, str. 158). V sistemih integriranega pobiranja dohodnine in prispevkov je smiselna enotna določitev osnov za vse obveznosti. To poenostavlja in olajša postopke obračunavanja obveznosti ter zmanjšuje stroške administriranja (Barrand et al., 2004, str. 21).

Osnove za prispevke določa Zakon o prispevkih za socialno varnost (Ur. l. RS, št. 5/1996, 18/1996-ZDavP, 34/1996, 87/1997, 3/1998, 106/1999-ZPIZ-1, 81/2000-ZPSV-C, 97/2001-ZSDP, 97/2001, v nadaljevanju ZPSV), za določene primere tudi ZPIZ-1, ZZVZZ ter ZSDP. V

nadaljevanju so kratko povzeta zakonska določila o osnovah za prispevke po posameznih vrstah zavarovancev.

Pri zaposlenih zavarovancih se v osnovo všteva plača in nadomestila plače ter drugi bruto prejemki iz delovnega razmerja. Za zaposlene, poslane na delo v tujino (t.i. detaširani delavci), se prispevki plačujejo od zneska plače za enaka dela v Republiki Sloveniji. Za določene prejemke iz delovnega razmerja velja, da se v osnovo za prispevke všttevajo nad določeno višino, in sicer:

- pri jubilejnih nagradah, odpravninah in solidarnostnih pomočeh ter povračilih stroškov, v delu, ki presegajo s predpisom vlade določen znesek teh prejemkov, ki se v skladu z Zakonom o dohodnini – ZDoh-2 ne všttevajo v osnovo za dohodnino¹⁷;
- pri regresu za letni dopust, v delu, ki presega 70 % povprečne plače predpreteklega meseca zaposlenih v Republiki Sloveniji.

Odpravnine, izplačane ob odpovedi delovnega razmerja iz poslovnega razloga, se ne všttevajo v osnovo za prispevke, če so izplačane v višini in pod pogoji, ki jih določa Zakon o delovnih razmerjih – ZDR. Prav tako se prispevki ne obračunajo od premij prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja po odobrenih pokojninskih načrtih v skladu z ZPIZ-1.

Osnova za prispevke zaposlenih je enaka za vse vrste prispevkov za socialno varnost, razen v nadaljevanju navedenih primerih.

- Če nadomestilo plače zaposlenega zavarovanca za določeno mesečno obdobje ne dosega zakonsko določenega zneska minimalne plače¹⁸, mora delodajalec prispevke za pokojninsko in invalidsko zavarovanje ter za starševsko varstvo obračunati tudi od razlike do minimalne plače¹⁹. Od razlike do minimalne plače delodajalcu ni treba obračunati prispevkov za zdravstveno zavarovanje ter za zaposlovanje, temveč jih obračuna od zneska dejansko izplačanega nadomestila.
- Za čas neplačane odsotnosti po ZPIZ-1²⁰ delodajalec obračuna prispevke za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, za starševsko varstvo ter za zdravstveno zavarovanje, prispevka za poškodbe pri delu ter za zaposlovanje pa ne. Osnova je določena v 217. členu ZPIZ- v višini plače zavarovanca, ki jo je imel v zadnjem mesecu pred nastopom teh primerov, valorizirane glede na gibanje povprečnih mesečnih plač na zaposlenega v Republiki Sloveniji na raven meseca pred mesecem, za katerega se plača prispevek.

¹⁷ Zneski so določeni z Uredbo o davčni obravnavi povračil stroškov in drugih dohodkov iz delovnega razmerja (Ur. l. RS, št. 140/06, 76/08).

¹⁸ Znesek minimalne plače je za delo s polnim delovnim časom določen na podlagi zakona o določitvi minimalne plače. Od avgusta 2009 do februarja 2010 znaša 597,43 evrov (bruto znesek), od marca 2010 dalje pa 734,15 evrov.

¹⁹ Obveznost obračuna razlike do minimalne plače izhaja iz določb tretjega odstavka 208. člena ZPIZ-1 ter 9. člena ZSDP.

²⁰ Ta posebnost velja za neplačano odsotnost, ki ne sme biti daljša od 30 dni. Skladno z 31. členom ZPIZ-1 se po tem roku obvezno zavarovanje prekine.

- Za zaposlene s pravico do invalidskega nadomestila plače zaradi dela s skrajšanim delovnim časom po določbi 131. člena ZPIZ-92, delodajalcu ni treba plačati prispevkov od izplačanega nadomestila, temveč mora le obračunati zavarovančev del prispevkov zaradi ugotovitve davčne osnove za dohodnino. Gre za delovne invalide, katerih invalidnost je nastala do 31. decembra 2002, pravica do nadomestila pa jim je bila odmerjena po ZPIZ-92. Izplačano nadomestilo se s strani ZPIZ-a delodajalcu refundira na podlagi zahtevka po preteku vsakega trimesečja. Delovnim invalidom, katerih invalidnost je nastala po 31. decembru 2002, ki imajo preostalo delovno zmožnost za opravljanje določenega dela vsaj s polovico polnega delovnega časa, v skladu z določbo 93. člena ZPIZ-1 pripada pravica do delne invalidske pokojnine. Delno invalidsko pokojnino izplačuje ZPIZ in ne delodajalec.

V ureditvi plačevanja prispevkov za zaposlene so določene nekatere posebnosti za delodajalce - invalidska podjetja²¹ ter za zaposlene invalide nad predpisano kvoto, ki so opisane v nadaljevanju.

Za invalidska podjetja velja, da na podlagi predhodne potrditve svojega statusa s strani ministra za delo, družino in socialne zadeve pridobijo pravico do oprostitve plačila prispevkov za svoje zaposlene. Oprostitev se nanaša na obračunane prispevke za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, za zdravstveno zavarovanje ter za starševsko varstvo. Navedene oprostitve so določene v 226. členu ZPIZ-1, 60. členu ZZVZZ ter 11. členu ZSDP.

Delodajalci, ki zaposlujejo invalide nad kvoto, predpisano skladno s predpisi o zaposlovanju invalidov, pridobijo pravico do oprostitve plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, ki jih obračunajo za zaposlene invalide nad predpisano kvoto. Ta oprostitve plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje je določena v 74. členu Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (Ur. l. RS, št. 16/07 – UPB2, v nadaljevanju ZZRZI).

Samozaposleni zavarovanci, kmetje ter prostovoljno vključeni v sistem pokojninskega zavarovanja plačujejo obvezne prispevke od zavarovalnih osnov, katerih višino določa ZPIZ-1. Zavarovalna osnova ne sme biti nižja od zneska minimalne plače, razen za prostovoljno zavarovane kmete in določene druge kategorije prostovoljno zavarovanih oseb, kjer je zavarovalna osnova v skladu z sedmim odstavkom 34. člena ZPIZ-1 lahko določena v višini zajamčene plače²². Višina zavarovalne osnove je določena v 209. členu ZPIZ-1 in sicer glede na dosežen dobiček zavarovanca v preteklem letu. Samozaposleni zavarovanci od zavarovalne osnove, določene skladno z ZPIZ-1 plačujejo tudi prispevke za zdravstveno zavarovanje, za starševsko varstvo ter zavarovanje za brezposelnost.

²¹Status invalidskega podjetja podjetju z odločbo podeli minister za delo, družino in socialne zadeve, po pridobitvi predhodnega soglasja Vlade Republike Slovenije, če podjetje med celim poslovnim letom zaposluje in usposablja najmanj 40% invalidov od vseh zaposlenih v družbi.

²² Zajamčena plača od avgusta 2006 dalje znaša 237,73 evrov.

Vajenci so kot posebna kategorija zavarovancev določeni v ZPIZ-1, medtem ko v ostala obvezna zavarovanja niso vključeni (razen za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni v času opravljanja obvezne prakse). Osnova za obračun prispevkov je mesečna nagrada, vendar ne more biti nižja od polovice zneska minimalne plače (211. člen ZPIZ-1).

Zavarovanci za posebne primere zavarovanja po 26., 27. in 28. členu ZPIZ-1 ter po 17. in 18. členu ZZVZZ so praviloma osebe, ki občasno opravljajo neko delo ali aktivnost, pri kateri obstaja možnost poškodbe ali poklicne bolezni, na primer opravljanje dela preko podjemne pogodbe, opravljanje dela na podlagi imenovanja v določeno funkcijo, opravljanje študentskega dela, opravljanje t.i. popoldanske samostojne dejavnosti, sodelovanje v organiziranih delovnih akcijah, ipd. se praviloma plačujejo v določenih pavšalnih zneskih, ki se letno spreminjajo. Prispevek za poškodbe pri delu in poklicne bolezni za navedene zavarovance je za tekoče koledarsko leto določen z ZZVZZ v % od povprečne plače za mesec oktober preteklega leta²³. Prispevke za pokojninsko in invalidsko zavarovanje za osebe, ki so zavarovane za invalidnost, telesno okvaro ali smrt, ki je posledica poškodbe pri delu ali poklicne bolezni, pa v pavšalnem znesku določa Sklep o določitvi prispevkov za posebne primere zavarovanja po ZPIZ-1²⁴.

2.1.3 Stopnje obveznih prispevkov

Stopnje obveznih prispevkov so določene v ZPSV. Za določene zavarovance stopnje prispevkov za zdravstveno zavarovanje določa ZZVZZ.

Prispevke za pokojninsko in invalidsko zavarovanje plačujejo:

- zavarovanci po stopnji 15,5 %,
- delodajalci po stopnji 8,85 %.

Za zavarovance, ki imajo pravico do zavarovalne dobe s povečanjem, zavezanci plačujejo²⁵:

- 4,20 % za povečanje od 12 na 14 mesecev,
- 6,25 % za povečanje od 12 na 15 mesecev,
- 8,40 % za povečanje od 12 na 16 mesecev,
- 10,55 % za povečanje od 12 na 17 mesecev,
- 12,60 % za povečanje od 12 na 18 mesecev.

²³ Podrobneje glej Tabelo 3, stran 27.

²⁴ Podrobneje glej Tabelo 4, stran 28.

²⁵ Ti prispevki se plačujejo le še za zavarovance iz četrtega odstavka 430. člena ZPIZ-1. To so tisti zavarovanci, ki so bili pred letom 2000 vključeni v sistem zavarovalne dobe s povečanjem in so imeli na dan 1. 1. 2000 najmanj 25 let (moški) oziroma 23 let (ženske) pokojninske dobe. Za ostale zavarovance so se z uveljavitvijo ZPIZ-1 prenehali uporabljati predpisi o štetju zavarovalne dobe s povečanjem. Ti zavarovanci so se vključili v sistem dodatnega pokojninskega zavarovanja po ZPIZ-1. Evidenco o prispevkih za zavarovalno dobo s povečanjem vodi DURS, medtem ko se evidenca o prispevkih obveznega pokojninskega zavarovanja vodi pri skladu obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja, ki ga upravlja kapitalski sklad.

Prispevki za zdravstveno zavarovanje se skladno z ZPSV plačujejo po naslednjih stopnjah:

- 6,36 % za primer bolezni in poškodbe izven dela – za vse pravice prispevek zavarovancev,
- 6,56 % za primer bolezni in poškodbe izven dela – za vse pravice prispevek delodajalcev,
- 0,53 % za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni – za vse pravice,
- 5,76 % za zdravstvene storitve, povračila potnih stroškov, pogrebno in posmrtnino,
- 5,21 % za zdravstvene storitve in povračila potnih stroškov,
- 18,78 % za zdravstvene storitve in povračila potnih stroškov – kmetje od katastrskega dohodka,
- 1,15 % za nadomestila, pogrebno in posmrtnino,
- 1,18 % za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni – za zdravstvene storitve, povračila potnih stroškov, pogrebno in posmrtnino.

Različne stopnje prispevkov za zdravstveno zavarovanje izhajajo iz različnega obsega pravic, ki ga ZZVZZ določa za posamezne vrste zavarovancev, razen v primeru kmetov, kjer je razlog za različno stopnjo različna osnova za prispevek: kmetje, ki so pokojninsko in invalidsko zavarovani, prispevek za zdravstveno zavarovanje plačujejo po stopnji 5,21 % od zavarovalne osnove po ZPIZ-1, kmetje, ki niso pokojninsko in invalidsko zavarovani, pa plačujejo prispevek za zdravstveno zavarovanje po stopnji 18,78 % od katastrskega dohodka.

Stopnje prispevkov za zdravstveno zavarovanje za nekatere zavarovance niso določene v ZPSV, temveč jih določa ZZVZZ. Osnova za obračun prispevkov je za te zavarovance določena v višini povprečne bruto plače v RS za oktober preteklega leta, kar pomeni, da se prispevek v tekočem koledarskem letu plačuje v enaki višini. Stopnje prispevkov so razvidne iz Tabele 3.

Tabela 3: Stopnje prispevkov za zdravstveno zavarovanje, določene v ZZVZZ

Zavarovanci		Stopnja prispevka za zdravstveno zavarovanje v %	Znesek prispevka, ki velja v letu 2010 v EUR
Zavarovanci iz 12., 13. in 14. točke prvega odstavka 15. člena ZZVZZ	Državljeni RS in tujci, zavarovani v tujini, za čas prebivanja v RS, ko ne morejo koristiti pravic iz tujine	8,2	118,75 mesečno
Zavarovanci iz 17., 18., in 21. točke prvega odstavka 15. člena ZZVZZ	Prejemniki socialne pomoči, priznavalnin ter osebe, ki niso zavarovane iz drugega naslova	2,0	28,96 mesečno
Zavarovanci iz 17. in 2., 4., 5., 6. in 7. točke 18. člena ZZVZZ	Dijaki, študenti pri praktičnem in študentskem delu, osebe, ki opravljajo popoldansko dejavnost, idr.	0,3	4,34 mesečno
Zavarovanci iz 1., 3., 8. in 9. točke 18. člena ZZVZZ	Osebe, ki sodelujejo v organiziranih akcijah, na primer civilne zaščite	0,4	5,79 letno

Vir: ZZVZZ, 2006.

Tabela 4: Zneski pavšalnih prispevkov za posebne primere zavarovanja po ZPIZ-1

Vrsta zavarovanca	Znesek od 1. 4. 2010 dalje v EUR
Zavarovanci iz 2., 3. in 5. alinee prvega odstavka 26. člena ZPIZ-1 (osebe, ki opravljajo praktično delo, poklicno rehabilitacijo, usposabljanje. itd.)	6,07
Zavarovanci iz 1. in 6. alinee prvega odstavka 26. člena ZPIZ-1 (dijaki, študenti na obvezni in prostovoljni delovni praksi, delu po študentski napotnici)	9,09
Zavarovanci iz 7. alinee prvega odstavka 26. člena ZPIZ-1 (osebe na prestopanju kazenskih sankcij)	12,12
Zavarovanci iz 4. alinee 26. člena ter iz prvega in tretjega odstavka 27. člena ZPIZ-1 (izvzeti iz zavarovanja po prvem odstavku in drugi alineji drugega odstavka 18. člena ZPIZ-1, zavezanec, ki opravlja dejavnost, kot postranski poklic)	30,33
Zavarovanci iz 28. člena ZPIZ-1 (osebe v času opravljanja organiziranih aktivnosti)	3,03
Sobodajalci – fizične osebe, ki plačujejo prispevek v letnem znesku	151,63
Sobodajalci – fizične osebe, ki plačujejo prispevek v mesečnem znesku	12,64

Vir: Sklep o določitvi prispevkov za posebne primere zavarovanja, 2010.

Prispevki za starševsko varstvo se skladno z ZPSV plačujejo po naslednjih stopnjah:

- 0,10 % prispevek zavarovanca,
- 0,10 % prispevek delodajalca.

Prispevki za zavarovanje za primer brezposelnosti pa se plačujejo po stopnjah:

- 0,14 % prispevek zavarovanca,
- 0,06 % prispevek delodajalca.

V določenih primerih se prispevki določijo pavšalno. V tem primeru ni ne prispevne osnove, ne prispevne stopnje (Strban, 2005, str. 165). Tak način določitve prispevkov velja za posebne primere zavarovanja po ZPIZ-1. Pavšalne prispeve določi Skupščina ZPIZ na podlagi 213. in 266. člena ZPIZ-1. Zneski navedenih pavšalov, ki veljajo od 1. aprila 2009 dalje, so razvidni iz Tabele 4.

2.2 Nadzor nad obračunavanjem obveznih prispevkov na DURS

V Sloveniji obvezne prispevke pobira davčni organ. Gre za t.i. integrirani sistem pobiranja obveznih prispevkov skupaj z dohodnino (angl. *integrated collection system*). Takšen sistem ima prednost, da lahko pobere več prihodkov z nižjimi stroški, saj ni potrebno voditi ločenih postopkov pobiranja prispevkov in pobiranja dohodnine. Ta način pomeni tudi višjo stopnjo prostovoljnega izpolnjevanja obveznosti zavezancev (Barrand et al., 2004, str. 25).

Za integrirane sisteme pobiranja prispevkov skupaj z davki je pomembno, da ima država dobro razvit sistem državne in davčne administracije. Integrirano zbiranje davkov in prispevkov praviloma vzbujajo višji nivo zaupanja, saj je davčni organ vladni organ (Strban, 2007, str. 16)²⁶. Integracija na področju pobiranja prispevkov in davkov praviloma pomeni bolj dosledno obravnavanje davčnih zavezancev z vidika nadzora nad pravilnostjo plačevanja obveznosti. Hkrati pa tak način praviloma pomeni zmanjšanje stroškov pobiranja obveznosti ter zmanjšuje administrativno breme zavezancev.

Pristojnost DURS-a za nadzor nad obračunavanjem in plačevanjem obveznih prispevkov izhaja iz ZDavP-2. Določbe tega zakona veljajo tudi za posameznike, pravne osebe in druge stranke ter državne in druge organe, kadar so davčni zavezanci ali kadar za davčnega zavezanca obračunavajo in plačujejo davke ali so jim naložene druge dolžnosti v zvezi z ugotavljanjem davčnih obveznosti. Obvezni prispevki za socialno varnost se praviloma pri vseh dejavnostih davčnega organa ali zavezanca v zvezi z ugotavljanjem ali izpolnitvijo obveznosti (davčni obračun, odmera, davčna izvršba, vračilo, zastaranje, odpis, odlog in obročno plačevanje) obravnavajo enako kot davki.

Davčni nadzor skladno s 127. členom ZDavP-2 obsega nadzor nad izvajanjem oziroma upoštevanjem zakonov o obdavčenju in tega zakona. Bistven del davčnega nadzora pomeni davčni nadzor davčnih obračunov pri davčnem organu, ki se opravlja v prostorih davčnega organa. Zunanji nadzor pa davčni organ izvaja preko inšpekcijskih nadzorov v prostorih zavezanca.

2.2.1 Nadzor obračunov prispevkov pri davčnem organu

Nadzor obračunov prispevkov pri davčnem organu skladno s 129. členom ZDavP-2 obsega nadzor nad izpolnjevanjem obveznosti predlaganja obračunov in nadzor predloženih obračunov davka.

Nadzor se opravlja na podlagi formalne popolnosti in materialne pravilnosti ter sklepanj na podlagi predhodnih obračunov in računske pravilnosti obračunov. Primerjanje podatkov, navedenih v obračunu, s podatki iz drugih virov, lahko zajame podatke, ki so davčnemu organu znani ali se mu posredujejo samodejno. Kadar se pri preverjanju davčnega obračuna in obračuna davčnega odtegljaja in primerjanju podatkov ugotovijo nepravilnosti ali se pojavi sum, da bi bili podatki lahko drugačni, je treba zavezanca povabiti, da predloži pojasnila oziroma dokazila v zvezi z zadevo (Jerovšek et al., 2008, str. 306).

²⁶ Iz primerjalnega pregleda OECD za leto 2008 izhaja, da ima izmed 30 držav članic OECD, 11 držav integrirani sistem pobiranja prispevkov za socialno varnost in dohodnine. V 17 državah prispevke za socialno varnost pobirajo preko ločene agencije za socialno zavarovanje (ali preko različnih tovrstnih agencij), 2 državi pa proučujeta možnosti za integracijo sistema (Češka in Slovaška). V skupini drugih izbranih 13-ih sodelujočih držav (ki niso članice OECD), pa je 8 takih, kjer prispevke za socialno varnost pobira davčni organ.

Zavezanci za obvezne prispevke praviloma sami obračunajo prispevke na podlagi ugotovljene osnove ter predpisanih prispevnih stopenj. Obvezne prispevke za socialno varnost zavezanci obračunajo v obračunu prispevkov. Če tega ne storijo, jim obveznost ugotovi davčni organ z odmerno odločbo.

Od 1. januarja 2009 zavezanci vse obračune prispevkov posredujejo izključno v elektronski obliki. Ta način posredovanja podatkov ima že vgrajene avtomatične kontrole, kar zmanjšuje administrativno delo davčnih uslužbencev pri kontroli obračunov. Tudi za primerjave podatkov iz elektronsko predloženih obračunov prispevkov s podatki iz drugih virov (na primer s podatki o zaposlenih delavcih, ki so zbrani v registru davčnih zavezancev, s podatki o datumu rednega izplačila plač, ki je evidentiran v registru davčnih zavezancev, s podatkom o statusu invalidskega podjetja, idr.) je na voljo vedno več avtomatičnih obdelav, ki zberejo zavezance po določenih kriterijih. S temi obdelavami se določijo zavezanci, ki niso predložili mesečnega obračuna plač, po evidencah DURS-a pa zaposlujejo delavce, ali zavezanci, ki so nekaterim delavcem izplačali mesečno plačo, drugim pa ne. Izsledki teh obdelav so v prvi fazi podlaga za pozivanje zavezancev k predložitvi pravih obračunov prispevkov. V kolikor zavezanci kljub pozivu DURS-u ne predložijo obračunov, jim namreč ni mogoče avtomatično naložiti obveznosti za plačilo prispevkov.

V kolikor do izplačila plač sploh ne pride, delodajalec prispevkov ni dolžan obračunati, posledično pa tudi ne plačati (Vezjak, 2003, str. 100). Z veljavno zakonodajo s področja obveznih prispevkov ni predpisan rok za predložitev obračuna in plačilo prispevkov od plač, v kolikor le-te dejansko niso izplačane. V tem primeru torej pri davčnem organu za zavezanca ni evidentirana obveznost iz naslova prispevkov za socialno varnost. Glede na to, da neizplačevanje plač v daljšem obdobju lahko pomeni izplačevanje dohodkov brez obračuna obveznih dajatev, v takšnih primerih DURS začne s postopkom davčnega nadzora zavezanca. Prvotni nadzor se izvede v kontroli s pozivanjem zavezanca k predložitvi obračuna plače. V kolikor se zavezanec na pozivanje ne odzove s predložitvijo obračuna, je morebitno obveznost iz naslova prispevkov za socialno varnost mogoče ugotoviti le v postopku inšpekcijskega pregleda pri zavezancu. Podatke o zavezancih, ki ne izplačujejo plač svojim zaposlenim, DURS sporoča Inšpektoratu Republike Slovenije za delo.

2.2.2 Davčni inšpekcijski nadzor obračunavanja obveznih prispevkov

Inšpekcijski pregled obsega preverjanje pravilnosti in pravočasnosti obračunavanja davkov, poslovanja davčnih zavezancev, preverjanje knjigovodskih in drugih evidenc, ugotavljanje neprijavljenih dohodkov in odrejanje ukrepov, določenih z zakonom. Inšpekcijski pregled davčni inšpektor opravlja v prostorih davčnega zavezanca. Cilj inšpekcijskega pregleda je zagotoviti kontrolni sistem plačevanja davkov in ob morebitnem neplačilu ustrezno ukrepati.

Skladno s 132. členom ZDavP-2 je davčni inšpekcijski nadzor lahko celostni ali delni. Celostni davčni inšpekcijski nadzor obsega vsa področja poslovanja oziroma vse vrste davkov za eno ali

več davčnih obdobj. Delni davčni inšpekcijski nadzor pa obsega posamezna področja poslovanja oziroma je omejen na enega ali več davkov oziroma eno ali več davčnih obdobj.

Izbor davčnih zavezancev za davčni inšpekcijski nadzor, ki se opravlja na podlagi objektivnih kriterijev, določenih s 134. členom ZDavP-2, je izveden na podlagi letnega načrta za nadzor. Izbira zavezancev mora biti popolnoma neodvisna od posameznikov in se lahko veže le na določene abstraktne značilnosti posameznih zavezancev po vnaprej določenih merilih (na primer promet nad določenim zneskom, določena dejavnost ali območje) in naključnem izboru. Glavni merili izbire sta enakomerno nadziranje vseh zavezancev za davek in pomembnost davka, ki ga zavezanec za davek prispeva v javnofinančnih prihodkih, torej višina davka kot relativni delež proračuna. Zunaj letnega načrta se inšpicirajo zavezanci, če tako predlagajo drugi, nedavčni državni organi na podlagi ugotovitev iz njihove pristojnosti. Enako velja, če dvom o pravilnosti poslovanja nastane na podlagi ugotovitve v postopku neinšpekcijskega davčnega nadzora. Glede slednjega sedmi odstavek 129. člena ZDavP-2 določa, da se inšpekcijski postopek zoper zavezanca za obračun uvede, če se pri notranjem nadzoru ugotovijo nepravilnosti, vendar niso znana vsa dejstva, potrebna za obdavčitev, zato odločbe ne more izdati že davčni kontrolor (Jerovšek et al., 2008, str. 316-318).

Tabela 5: Število opravljenih predmetov nadzora v letih 2007 in 2008

PREDMETI NADZORA	Leto 2007		Leto 2008		Indeks 08/07
	Število	Struktura v %	Število	Struktura v %	
Davek na dodano vrednost	3.268	54,0	3.826	62,1	117,1
Davek od dohodkov pravnih oseb	1.446	23,9	1.033	16,8	71,4
Davek od dohodkov iz dejavnosti	530	8,8	526	8,5	99,2
Davki in prispevki od dohodkov fizičnih oseb iz zaposlitve	587	9,7	445	7,2	75,8
Drugi davki	216	3,6	328	5,3	151,9
Skupaj	6.047	100,0	6.158	100,0	101,8
Drugi predmeti nadzora*	2.089		4.794		229,5
Skupaj vsi predmeti nadzora	8.136		10.952		134,6

Legenda: * Blagajniško poslovanje, poslovne knjige in dokumentacija, inventure zalog, osnovnih sredstev, ogled poslovnih prostorov, sredstev, dejavnosti, navzkrižna kontrola računov, pridobivanje podatkov, delo na črno, drugo (dajatve niso predmet nadzora), dajatve niso bile inšpicirane.

Vir: Poročilo o delu DURS v letu 2008, str. 65, 2009.

V Tabeli 5 so prikazani podatki o davčnih inšpekcijskih nadzorih, opravljenih v letu 2008. Podatki kažejo, da je bilo v letu 2008 največ teh nadzorov pri pravnih osebah in sicer 2.582 oziroma 72,5 % vseh opravljenih nadzorov. Pri samostojnih podjetnikih posameznikih je bilo opravljenih 741 davčnih inšpekcijskih nadzorov oziroma 20,8 % vseh opravljenih nadzorov. Pri fizičnih osebah je bilo opravljenih 238 davčnih inšpekcijskih nadzorov oziroma 6,7 % vseh opravljenih davčnih inšpekcijskih nadzorov. Kot izhaja iz Tabele 5, so davčni inšpekcijski nadzori davkov in prispevkov od dohodkov fizičnih oseb predstavljali 7,2 % vseh inšpekcijskih nadzorov v letu 2008.

Tabela 6 prikazuje podatke o dodatno ugotovljenih obveznostih v postopkih davčnih inšpekcijskih nadzorov v letu 2008 ter dejansko pobrane obveznosti v tem letu. Dodatno ugotovljene neposredne obveznosti so znašale 90.549.332 evrov, pri čemer so bile ugotovljene dodatne obveznosti iz naslova prispevkov za socialno varnost v znesku 2.922.260 evrov (3,23 % vseh dodatno ugotovljenih neposrednih obveznosti).

Tabela 6: Dodatno ugotovljene obveznosti v postopkih davčnih inšpekcijskih nadzorov v letu 2008 in dejansko pobrane obveznosti v letu 2008

(v 1.000 EUR)

Vrsta obveznosti	Dodatno ugotovljene obveznosti 2008	Struktura dodatno ugotovljenih neposrednih obveznosti 2008	Dejansko pobrane obveznosti 2008	Struktura dejansko pobranih obveznosti 2008
Davki na dohodek in dobiček	29.667	32,76	3.442.172	23,46
Prispevki za socialno varnost	2.922	3,23	5.095.009	34,73
Davki na plačilno listo in delovno silo	310	0,34	258.037	1,76
Davki na premoženje	13	0,01	214.909	1,46
Domači davki na blago in storitve	57.539	63,54	4.805.321	32,75
Drugi davki	44	0,05	1.825	0,01
Nedavčni prihodki	55	0,06	854.903	5,83
Skupaj ugotovljene obveznosti	90.550	100,00	14.672.176	100,00

Vir: Poročilo o delu DURS v letu 2008, (2009); Bilten javnih financ 11/2009, 2009.

2.2.3 Odlog in obročno plačilo obveznih prispevkov za socialno varnost

ZDavP-2 davčnemu organu določa tudi pooblastila za odpis, delni odpis, odlog in obročno plačevanje davka. Glede na to, da se določbe ZDavP-2 po 3. členu tega zakona nanašajo tako na davek kot tudi na obvezne prispevke za socialno varnost, ima davčni organ pooblastilo, da na enak način ravna tudi pri predlogih za odpis, delni odpis, odlog in obročno plačevanje prispevkov, kadar ni s posebnim zakonom drugače določeno²⁷.

Po 102. členu ZDavP-2 lahko davčni organ dovoli odlog plačila davka za čas do dveh let oziroma dovoli plačilo davka v največ 24 mesečnih obrokih v obdobju 24 mesecev, ob kumulativnem izpolnjevanju naslednjih pogojev:

- če je pri davčnem zavezancu podana plačilna nezmožnost ali izguba sposobnosti pridobivanja prihodkov, zaradi katere bi davčnemu zavezancu lahko nastala hujša gospodarska škoda,
- če je zavezančeva plačilna nezmožnost ali izguba sposobnosti pridobivanja prihodkov nastala iz razlogov, na katere davčni zavezanec ni mogel vplivati,
- če bi davčnemu zavezancu odlog in obročno plačevanje davka omogočilo preprečitev hujše gospodarske škode.

²⁷ Izjema velja za prispevke za zdravstveno zavarovanje, za katere DURS ne more dovoliti odloga ali obročnega plačila. O tej pravici odloča ZZVS na podlagi 59. člena ZZVZZ ter skladno z določili Pravilnika o odpisu, obročnem plačilu in odlogu plačila dolga iz naslova prispevkov za obvezno zdravstveno zavarovanje (Ur.l. RS, št. 129/2006).

Izpolnjevanje navedenih pogojev davčni organ ugotavlja v vsakem konkretnem primeru posebej, pri čemer uporablja kriterije, ki so določeni v Pravilniku o izvajanju Zakona o davčnem postopku v členih od 40 do 43.

DURS lahko plačilo prispevkov odloži za največ 24 mesecev, kadar se je tako mogoče izogniti veliki gospodarski škodi, ki bi jo podjetje ob težkih okoliščinah utrpelo, če bi moralo prispevke plačati na dan izplačila plač. Največ 12 mesečni odlog plačila pa DURS lahko odobri zavezancu, ki mu ne grozi hujša gospodarska škoda, če predloži katerega od instrumentov zavarovanja po ZDavP-2 ali DURS-u omogoči vknjižbo zastavne pravice. ZDavP-2 ne omejuje števila možnosti zaodobritev odloga ali obročnega plačila.

DURS ne more odobriti odloga in obročnega plačevanja davka za akontacije davka ali davčni odtegljaj²⁸, kot je to izrecno določeno v četrtem odstavku 102. člena ZDavP. Po 110. členu ZDavP-2 odlog in obročno plačevanje tudi ni možen za prispevke za zdravstveno zavarovanje in obveznosti, za katere davčni organ opravlja samo izvršbo.

Ureditev možnosti odloga in obročnega plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje izhaja iz 228. člena ZPIZ-1. Po tej določbi je za odpis, delni odpis, odlog in obročno plačevanje prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje pristojen DURS²⁹. Na podlagi Sklepa o določitvi kriterijev za odpis, delni odpis, odlog ter obročno plačilo prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (Ur. l. RS, št. 106/2005) DURS pri odločanju o navedenih pravicah uporablja kriterije, določene na podlagi ZDavP-2. DURS tako ob izpolnjevanju predpisanih kriterijev lahko na podlagi 102. člena ZDavP-2 odloži ali dovoli obročno plačilo vseh prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, tako prispevkov zavarovanca kot tudi prispevkov delodajalca.

Navedena ureditev je v zadnjem obdobju postala predmet spora, saj so v določenih primerih podjetij, katerim je DURS odobril odlog plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zaradi kasnejše uvedbe stečajnega postopka ali postopka likvidacije, ti prispevki ostali neporavnani. Obračunani vendar neplačani prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje se sicer zaposlenemu upoštevajo v pokojninsko dobo, ne pa tudi v njegovo pokojninsko osnovo. Ker ima zaposleni pravico do bruto plače, je po mnenju nekaterih strokovnjakov tudi znesek obveznih prispevkov za socialno varnost zavarovanca, njegova lastninska pravica, zato je določba ZPIZ-1, ki DURS-u omogoča, da delodajalcu dovoli odlog plačila prispevkov tega dela prispevkov, lahko v neskladju z ustavo (Hren & Svenšek, 2009).

²⁸ Odloga in obročnega plačevanja tako na primer ni možno odobriti za akontacijo dohodnine, ki jo plačujejo samozaposleni, ki dosegajo dohodek iz dejavnosti, ali na primer akontacijo dohodnine, ki se plačuje kot davčni odtegljaj ob izplačilu plače.

²⁹ Po podatkih DURS je bil v letu 2009 odlog plačila prispevkov za PIZ odobren 119 zavezancem – fizičnim osebam za skupni znesek 635.970 evrov ter 96 zavezancem – pravnim osebam za skupni znesek 8.183.423 evrov. Možnost obročnega plačila prispevkov za PIZ pa je bilo v letu 2009 odobreno: 229 zavezancem – fizičnim osebam v skupnem znesku 1.524.365 evrov ter 149 zavezancem – pravnim osebam v skupnem znesku 7.795.273 evrov.

Ob obravnavi navedene problematike se zastavlja vprašanje, kako se v postopku pridobitve pokojninskih pravic obravnava primer, ko je plačan prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje zavarovanca, prispevek delodajalca pa ne. V navodilu k obrazcu M-4 je navedeno, da se kot podatek »Znesek plačanega prispevka za PIZ« vpiše seštevek plačanega prispevka zavarovanca ter delodajalca. Iz tega izhaja, da se obdobje, ko znesek prispevka za PIZ ni v celoti plačan, na obrazec M-4 praviloma vpisuje v rubriko E - Podatki o obdobju, za katero prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje niso plačani, kar pomeni, da se obdobje, ko je sicer plačan prispevek zavarovanca, ni pa plačan prispevek delodajalca, ne všteva v pokojninsko osnovo zaposlenega.

Pomanjkljivosti sedanje ureditve ukrepa odloga in obročnega plačevanja prispevkov za socialno varnost bo potrebno reševati v okviru sprememb zgoraj navedenih zakonskih določb (ZPIZ-1, ZDavP-2), pri čemer mora biti zagotovljeno, da delodajalci možnosti navedenega ukrepa ne bodo zlorabljali. Menim, da je pri tem smiselno zasledovati namen možnosti odobritve ugodnejšega plačevanja obveznih prispevkov, ki je predvsem v tem, da se delodajalcem omogoči nadaljne poslovanje in s tem nadaljnje poravnavanje davčnih obveznosti. V okviru sprememb določil v zvezi z ukrepom bi bilo potrebno določiti omejitev možnosti ponovne odobritve delodajalcu, ki prispevkov ni plačal v skladu z že odobrenim odlogom obveznosti za plačilo.

2.3 Način obračunavanja obveznih prispevkov

Po 352. členu ZDavP-2 obvezne prispevke za socialno varnost obračunavajo zavezanci za prispevke v obračunu prispevkov za socialno varnost, razen kmetov in prostovoljno vključenih v obvezno zavarovanje, katerim prispevke za socialno varnost obračuna davčni organ z odločbo.

Obračun prispevkov morajo zavezanci predložiti v predpisani vsebini in obliki. V primeru, ko je za zavarovanca dolžan prispevke obračunati in plačati njegov delodajalec ali druga oseba (na primer izplačevalec nadomestila iz socialnega zavarovanja, izplačevalec pokojnine, izplačevalec denarne socialne pomoči, itd.), to stori v obračunu davčnega odtegljaja (v obrazcu REK) hkrati z obračunom akontacije dohodnine. Obrazec REK mora zavezanec skladno z 283. členom ZDavP-2 DURS-u predložiti najpozneje na dan izplačila dohodka. Skladno z 284. členom ZDavP-2 mora na dan izplačila dohodka zavezanec opraviti tudi plačilo obračunane akontacije dohodnine in prispevkov, ki se evidentirajo v evidencah DURS-a. Takšen sistem, ki določa spremljanje obračunov in plačil po teh obračunih pri eni instituciji, ima pomembno prednost pred sistemom, ki za ti dve nalogi pooblašča dve različni instituciji. V slednjem je namreč bistvena naloga obeh agencij ustrezno usklajevanje obračunov s prispelimi vplačili (Barrand et al., 2004, str. 28).

Zavarovanci, ki so sami tudi zavezanci za obračun in plačilo prispevkov (samozaposleni zavarovanci), prispevke obračunajo na samostojnem obračunu prispevkov, katerega morajo

DURS-u predložiti najpozneje do 15. v mesecu za pretekli mesec³⁰. V enakem roku morajo obračunane prispevke tudi plačati, kot to določa prvi odstavek 353. člena ZDavP-2.

Prispevki za socialno varnost se izračunajo po stopnjah, ki veljajo na dan nastanka obveznosti za plačilo prispevkov za socialno varnost, torej na dan izplačila dohodka – ne glede na to, na katero obdobje se nanaša izplačan dohodek.

3 EVIDENCA O OBVEZNIH PRISPEVKIH PO ZAVAROVANCIH PRI DURS

3.1 Pravne podlage

3.1.1 Zakon o davčnem postopku – ZDavP-2

Pravne podlage, ki izplačevalcem od 1. julija 2008 dalje določajo obveznost posredovanja individualnih podatkov o izplačanih dohodkih ter obračunanih in plačanih davkih in obveznih prispevkih, izhajajo iz v nadaljevanju navedenih določb ZDavP-2.

Po tretjem odstavku 31. člena ZDavP-2 so plačniki davka iz 58. člena tega zakona dolžni voditi evidence po posameznem davčnem zavezancu o dohodkih ter o odtegnjenih davkih in druge za pobiranje davkov potrebne evidence.

Navedeno določilo je neposredno povezano z določbo 228. člena ZPIZ-1, ki DURS-u nalaga vzpostavitev evidence o vplačanih prispevkih. Za izpolnitev te obveznosti po individualnem posredovanju podatkov, morajo zavezanci že v svojih evidencah zagotavljati podatke po posameznem davčnem zavezancu, o dohodkih ter o odtegnjenih davkih in druge za pobiranje davkov potrebne evidence (Jerovšek et al., 2008, str. 80).

Skladno s 57. členom ZDavP-2 izplačevalec kot plačnik davka izračuna davčni odtegljaj v obračunu davčnega odtegljaja na podlagi ugotovljene davčne osnove, davčnih olajšav in davčne stopnje. Obliko obračuna predpiše minister za finance. Zavezanec mora obračun predložiti v elektronski obliki.

Kadar hkrati obstaja obveznost obračuna davčnega odtegljaja in obračuna prispevkov za socialno varnost, je obračun, katerega mora zavezanec predložiti davčnemu organu, združen v en sam obrazec REK. Obrazci REK, ki jih plačniki davka davčnemu organu predlagajo od 1. julija 2008 dalje in v okviru katerih so dolžni posredovati tudi individualne podatke po posameznih prejemnikih dohodka oziroma zavarovancih, so predpisani s Pravilnikom o vsebini in obliki obračuna davčnih odtegljajev ter o načinu predložitve davčnemu organu (Ur. l. RS, št. 37/2008, 64/2008, 62/2009).

³⁰ Obrazci za obračun prispevkov so predpisani s Pravilnikom o obrazcih za obračun prispevkov za socialno varnost (Ur. l. RS, št. 138/06, 126/08).

Vsebina in oblika novih obrazcev REK izhajajo iz sistema predhodno veljavnih obrazcev REK, ki so vsebovali le zbir podatkov o izplačanih dohodkih ter o obračunanih davkih in prispevkih za vse zaposlene oziroma druge prejemnike dohodka. Novi obrazci REK so sestavljeni iz zbirnega dela obrazca, ki je povzet po predhodno veljavnih obrazcih REK, ter individualnih podatkov za vsakega zavezanca - fizično osebo, ki je vključen v zbirni del obrazca REK.

Takšen pristop k določitvi novih obrazcev REK je pri nekaterih izplačevalcih in programerjih naletel na negativne odzive oziroma očitke, da bi bilo glede na visoko stopnjo modernizacije pričakovati, da bodo podatki manj kompleksni, ter da so navodila k novim obrazcem REK taka, kot bi še vedno živeli v računalniški kameni dobi.

Opisan sistem določitve novih obrazcev, ki je obdržal stare (zbirne) obrazce REK ter jih razširil z individualnimi podatki posameznih fizičnih oseb, je bil po eni strani edini možni način pravočasne izpolnitve zakonske obveze po vzpostavitvi evidence obračunanih in plačanih prispevkov – v relativno kratkem času ter z obstoječim informacijskim sistemom DURS-a, ki izvira že iz leta 1996. Po drugi strani pa je bila takšna rešitev pozitivna tudi z vidika zavezancev za predlaganje teh obrazcev. Tem namreč ni bilo potrebno spreminjati načina vodenja podatkov za zagotavljanje zbirnega dela obrazcev REK, ki so vsebinsko ostali enaki predhodno veljavnim obrazcem REK. V kolikor bi se bistveno spremenil tudi način vodenja zbirnih podatkov, bi to zagotovo pomenilo več nepravilnosti pri izpolnjevanju obrazcev.

Tabela 7: Število vhodnih dokumentov DURS in število ugotovljenih nepravilnosti v teh dokumentih v letu 2008

	Število vhodnih dokumentov v 2008		Ugotovljene nepravilnosti v 2008	
	Število dokum.	% v skupnem številu dokum.	Število nepravil.	% v skupnem št. nepravil.
Davki in prispevki (REK-i, prispevki za samozaposlene)	2.796.947	66,33	39.879	60,80
DDV	737.147	17,48	3.542	5,40
Dohodnina (letni poračun)	193.764	4,60	4.460	6,80
Akontacija dohodnine (kadar ni davčnega odtegljaja)	139.005	3,30	3.067	4,68
Dohodek iz kapitala	109.519	2,60	3.095	4,72
Davek od dohodkov pravnih oseb	88.458	2,10	1.180	1,80
Davek na promet nepremičnin	50.547	1,20	3.116	4,75
Davek na dediščine in darila	46.335	1,10	3.063	4,67
Davek na motorna vozila	37.910	0,90	4.174	6,36
Ostalo	16.849	0,40	14	0,02
SKUPAJ	4.216.481	100,00	65.590	100,00

Vir: Poročilo o delu DURS v letu 2008, str. 33-60, 2009.

Pri kontroli pravilnosti obrazcev REK davčni kontrolorji ugotavljajo veliko število nepravilnosti. Sistem obračunavanja prispevkov za socialno varnost v Sloveniji je precej zapleten, eden izmed razlogov za to je zagotovo veliko število zakonskih predpisov, ki jih mora zavezanec poznati za pravičen obračun prispevkov. Nepopolno poznavanje teh predpisov se nemalokrat odraža tudi v

nepravilno izpolnjenih obrazcih REK, ki jih zavezanci predložijo davčnemu organu. Podatki o opravljenih kontrolah obrazcev REK, ki so razvidni iz Tabele 7, kažejo, da število ugotovljenih nepravilnosti pri teh obrazcih obsega preko 60 % vseh ugotovljenih nepravilnosti pri kontroli vseh obrazcev, ki jih zavezanci predlagajo davčnemu organu. Iz Tabele 7 je tudi razvidno, da so obrazci REK najštevilčnejša skupina obrazcev, ki jih DURS evidentira med svojimi vhodnimi dokumenti.

3.1.2 Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju – ZPIZ-1

Po 448. členu ZPIZ-1 bi moral ZPIZ najpozneje do 1. januarja 2003, zaradi nadzora nad plačilom prispevkov na podlagi podatkov DURS-a, vzpostaviti evidenco o vplačanih prispevkih. Namen vzpostavitve evidence o plačanih prispevkih po zavarovancih pri DURS-u, ki izhaja iz določb ZPIZ-1, je omogočiti izvajanje postopkov priznavanja pravic iz naslova pokojninskega in invalidskega zavarovanja, kjer je pomembno predvsem sledeče:

- Po 191. členu ZPIZ-1 se v zavarovalno dobo štejejo le tista obdobja, za katera so bili plačani prispevki. 192. člen ZPIZ-1 pa določa, da se delavcem v delovnem razmerju zavarovalna doba šteje že, če je delodajalec samo obračunal prispevke. Pri odmeri pravic je ZPIZ-u treba zagotoviti izpis obdobja, za katero so bili prispevki obračunani, in izpis obdobja, za katero so bili prispevki plačani.
- Izpis zneska neplačanih prispevkov je potreben za prijavo terjatve v postopkih stečaja in prisilne poravnave.
- Podatki o obračunanih in plačanih prispevkih so pomembni za kontrolo podatkov, sporočenih na M-4 obrazcu.

Prispevki se plačujejo tudi od drugih prejemkov iz delovnega razmerja (regres za letni dopust nad višino 70 % povprečne plače RS, odpravnine, povračila stroškov nad določeno višino, bonitete), ki se ne upoštevajo v pokojninski osnovi. Z vidika načina zagotavljanja podatkov ZPIZ-u tako obstajata dva pristopa:

- 1) za vštevanje zavarovalne dobe v pokojninsko dobo in kontrolo podatkov, sporočenih na obrazcu M-4, je potrebno zagotoviti podatke samo od prejemkov in zavarovalnih osnov, ki se vštevajo v pokojninsko osnovo;
- 2) za postopke prijave terjatev v postopkih prisilnih poravnav in stečajev ter postopkih prijav v zapuščino, pa je potrebno zagotoviti podatke od vseh prejemkov in zavarovalnih osnov, od katerih se plačujejo prispevki, vključno z možnostjo izračuna zamudnih obresti.

Ker on-line povezava med ZPIZ-om in DURS-om še ni vzpostavljena, ZPIZ potrebne podatke od DURS-a zahteva na podlagi pisnih zahtevkov za izdajo potrdila o obračunanih in plačanih prispevkih.

ZPIZ-1 sicer nalaga DURS-u vzpostavitev evidence o obračunanih in plačanih prispevkih po posameznih zavarovancih, vendar pa je glede na trenutno zakonsko ureditev ta evidenca lahko

namenjena le določenem obsegu kontrole podatkov, sporočenih na obrazcu M-4. Obveznost predlaganja obrazca M-4 za dajalce, ki so določeni z ZPIZ-1, podrobneje pa z ZMEPIZ, namreč z uvedbo posredovanja individualnih podatkov DURS ni bila ukinjena.

3.2 Nabor podatkov na predpisanih obrazcih REK

Nabor podatkov je določen s Pravilnikom o vsebini in obliki obračuna davčnih odtegljajev ter o načinu predložitve davčnemu organu. Ta pravilnik predpisuje podatke, ki omogočajo kontrolo izračuna davčnega odtegljaja in prispevkov za socialno varnost.

Skladno z navedenim pravilnikom plačniki davka na dan izplačila dohodka davčnemu organu predložijo obračun davčnih odtegljajev na ustreznem obrazcu REK, ki je sestavljen iz:

- zbirnih podatkov ter iz
- individualnih podatkov po posameznih davčnih zavezancih – fizičnih osebah.

Na podlagi zbirnega dela obrazca REK se pri DURS-u vzpostavijo obveznosti iz naslova obračunane dohodnine in prispevkov za socialno varnost v davčnem knjigovodstvu zavezanca za prispevke. V davčni evidenci zavezanca za prispevke (delodajalca ali drugega subjekta, ki je po zakonu dolžan plačevati prispevke) je torej znesek obračunane dohodnine in prispevkov evidentiran v skupnem znesku za vse zaposlene.

Individualni podatki po posameznih davčnih zavezancih – fizičnih osebah, so sestavljeni iz podatkov, ki zagotavljajo izpis obračunanih in plačanih prispevkov za posamezno fizično osebo. Hkrati ti podatki zagotavljajo nabor podatkov o izplačanem dohodku, ki je potreben za odmero dohodnine zavezanca na letni ravni. V evidenco, ki je vzpostavljena z namenom možnosti posredovanja podatkov o obračunanih in plačanih obveznih prispevkov za socialno varnost, se zapisujejo ne samo podatki o obveznih prispevkovih za zaposlene, temveč tudi obvezni prispevki, obračunani iz drugega naslova (tudi prispevki za posebne primere zavarovanja, na primer za študente ter za osebe, ki opravljajo delo po podjemnih pogodbah idr.). Po določbi 21. člena ZDavP-2 ima namreč fizična oseba pri davčnem organu pravico zahtevati podatke o obračunanih in plačanih prispevkovih, ki jih zanj plačal delodajalec ali druga oseba.

Iz navedenega izhaja, da podatki, ki jih zavezanci posredujejo na obrazcih REK, DURS-u omogočajo izvajanje treh osnovnih zakonsko določenih namenov:

- 1) vzpostavitev obveznosti iz naslova obveznih prispevkov za socialno varnost za zavezanca v davčnem knjigovodstvu – na podlagi zbirnega dela obrazca REK,
- 2) zagotovitev možnosti razkritja podatkov o obračunanih in plačanih prispevkovih za fizično osebo po 21. členu ZDavP-2 – na podlagi individualnega dela obrazca REK,
- 3) zagotovitev podatkov, potrebnih za odmero dohodnine na letni ravni – na podlagi individualnega dela obrazca REK.

Na obrazcih REK so predpisani podatki, katere morajo zavezanci posredovati davčnemu organu zaradi zagotavljanja zgoraj omenjenih zakonsko določenih namenov. Gre za širok nabor podatkov, ki je podrobneje prikazan v nadaljevanju.

3.2.1 Obračun prispevkov od dohodkov iz delovnega razmerja - obrazec REK-1

Obračunane prispevke od dohodkov iz delovnega razmerja delodajalci in drugi izplačevalci prikazujejo na obrazcu REK-1. Predpisane podatke morajo predložiti vsi plačniki davka³¹, tudi samostojni podjetniki posamezniki in drugi posamezniki, ki opravljajo dejavnost, ki izplačujejo dohodke iz delovnega razmerja (v nadaljevanju: izplačevalci)³². Izplačevalci prikažejo podatke o izplačanih dohodkih iz delovnega razmerja, ki se všttevajo v davčno osnovo in od katerih se skladno z ZDoh-2 izračuna, odtegne in plača davčni odtegljaj kot akontacija dohodnine.

Izplačevalec mora izpolniti samostojen obrazec REK-1 za vsako vrsto dohodka po predpisanih šifrah vrste dohodka. Šifre vrste dohodka določajo Tehnična navodila za predložitev obračuna davčnega odtegljaja individualno po posameznem davčnem zavezancu v elektronski obliki, ki so objavljena na spletni strani DURS. Za oddajo obračuna na obrazcu REK-1 je trenutno predvidenih 28 različnih vrst dohodka, ki so razvidne iz Tabele 8. Vsaka izmed predvidenih vrst dohodka ima določene posebnosti, ki izhajajo iz veljavne zakonodaje, kar je tudi vzrok za predpisano ločeno posredovanje podatkov.

Različne vrste dohodkov iz delovnega razmerja se različno davčno obravnavajo. Specifična obravnava posamezne vrste dohodka izhaja bodisi iz določb ZDoh-2 bodisi iz predpisov o obveznih prispevkih, ki osnove za dohodnino opredeljujejo drugače kot osnove za prispevke. Predpisano ločeno posredovanje podatkov o izplačilu po določenih posameznih vrstah dohodka DURS-u zagotavlja določen nivo avtomatičnega nadzora pravilnosti obrazca, ki se izvaja programsko pri sami elektronski oddaji obrazca REK-1. Podrobneje je to pojasnjeno v nadaljevanju z opisi posameznih vrst dohodka iz delovnega razmerja.

Plača in nadomestila plače se praviloma všteta tako v osnovo za dohodnino, kot tudi v osnovo za prispevke v celotnem bruto znesku. Iz predpisov pa izhajajo tudi izjeme od tega pravila, ki povzročajo potrebo po ločenem posredovanju obrazca REK-1, kot je to razvidno iz v nadaljevanju opisanih primerov.

Za zaposlene, ki jih slovenski delodajalec napoti na delo v tujino (šifra vrste dohodka 1091), se dohodnina plačuje od bruto plače, prispevki pa skladno s 3. členom ZPSV od plače, ki bi jo delavec prejel za enaka dela v RS. Za javne uslužbenke, napotene na delo v tujino, pa velja, da se

³¹ Po 58. členu ZDavP-2 je plačnik davka pravna oseba ter fizična oseba, ki opravlja dejavnost (na primer samostojni podjetnik posameznik) s sedežem v Sloveniji, ki fizični osebi izplača obdavčljiv dohodek. Plačnik davka mora skladno z 59. členom ZDavP-2 ob izplačilu dohodka izračunati, odtegniti in plačati davčni odtegljaj. Fizična oseba brez dejavnosti ali tuja pravna oseba nista plačnik davka, zato mora zavezanec v primeru, če prejme dohodek od teh oseb, sam napovedati odmero dohodnine ter obračunati prispevke.

³² Zasebniki so i že pred 1. julijem 2008 DURS-u predlagali individualne podatke s predlaganjem plačilnih list za svoje zaposlene.

tako kot prispevki tudi dohodnina obračunava le od plače za enaka dela v RS (in ne od celotnih dohodkov, ki jih prejmejo za delov v tujini), skladno s prvim odstavkom 42. člena Zakona o dohodnini (Ur. l. RS, št. 117/2006, 33/2007 Odl.US: U-I-198/05-12, 45/2007 Odl.US: U-I-260/04-28, 90/2007, 10/2008, 78/2008, 92/2008, 125/2008, 20/2009, v nadaljevanju ZDoh-2).

Dohodki iz delovnega razmerja, ki jih prejema pomorščaki na trgovskih ladjah dolge plovbe ter so zaradi svoje zaposlitve iz RS odsotni vsaj šest mesecev (šifra vrste dohodka 1127), se v osnovo za dohodnino skladno z drugim odstavkom 42. člena ZDoh-2 všttevajo le v višini 50 % dohodka.

Kadar se skladno z Uredbo 1408/71 za zaposlenega na območju RS obvezni prispevki v RS ne plačujejo, ker je zaposleni ostal v sistemu obveznega zavarovanja v drugi državi EU, se od izplačane plače obračuna le dohodnina (šifra vrste dohodka 1089).

Pri izplačilu plače in nadomestila plače, ki se izplača zaposlenemu na podlagi sodne odločbe (šifra vrste dohodka 1095), velja posebno pravilo obdavčitve z dohodnino. Po prvem odstavku 120. člena ZDoh-2 se, z namenom omilitve pravila progresivnosti dohodninske davčne lestvice, za obdavčitev dohodkov, ki jih zavezanec prejme na podlagi sodne odločbe za pretekla leta, uporabi posebej izračunana povprečna stopnja. Pri izračunu povprečne stopnje se upošteva le 20 % dohodka na podlagi sodne odločbe.

Določitev osnove za dohodnino in osnove za prispevke za izplačila drugih prejemkov iz delovnega razmerja je za določene vrste dohodkov enotna, za določene vrste dohodkov pa glede določitve osnove za dohodnino in osnove za prispevke veljajo različna pravila, kar je podrobneje opisano v nadaljevanju.

Med prejemke, ki se z dohodnino obdavčijo v delu, ki presega neobdavčen znesek, določen z ZDoh-2, v osnovo za prispevke pa se ne všttevajo oziroma se všttevajo v celoti, če niso izpolnjeni pogoji za oprostitvev plačil po ZPSV, sodijo: odpravnina iz poslovnih razlogov, odpravnina iz razloga nesposobnosti, nadomestilo za uporabo lastnega orodja, potrebnih za opravljanje dela na delovnem mestu, nadomestilo za uporabo lastnih sredstev pri delu na domu v skladu s predpisi, ki urejajo delovna razmerja.

Nekateri prejemki so po ZDoh-2 opredeljeni kot dohodki iz delovnega razmerja, ki se v celoti obdavčijo z dohodnino, prispevki za socialno varnost pa se od njih ne plačujejo. Mednje sodi dohodek, prejet za opravljeno avtorsko delo v okviru delovnega razmerja. Ta dohodek je v celoti obdavčljiv skupaj s plačo, ki jo izvajalec avtorskega dela prejema pri svojem delodajalcu. Za razliko od plače pa se od dohodka za opravljeno avtorsko delo ne obračunajo prispevki za socialno varnost. V tem primeru podlaga za plačilo ni pogodba o zaposlitvi, temveč gre za dodatni dohodek, ki presega dogovorjeno plačilo za opravljeno delo iz delovnega razmerja po pogodbi o zaposlitvi, zato se od teh dohodkov prispevki za socialno varnost ne obračunajo in ne plačajo. Podobno velja za dohodek iz naslova poslovođenja, ki se po ZDoh-2 šteje za dohodek iz

delovnega razmerja, čeprav gre za civilno pravno in ne delovno razmerje. Od tega dohodka se obračuna in plača le 6 % prispevek za posebne primere zavarovanja po ZPIZ-1.

Tabela 8: Vrste dohodka, za katere se predlaga obrazec REK-1

Šifra vrste dohodka	Opis vrste dohodka na obrazcu REK-1
1001	Plača in nadomestila plače
1003	Jubilejna nagrada, odpravnina ob upokojitvi, solidarnostna pomoč
1089	Obračun plače brez prispevkov za SV
1090	Regres
1091	Plače in nadomestila plače – detaširani delavci
1095	Izplačilo plač po sodni odločbi
1098	Izplačilo plač za daljše časovno obdobje (na primer letni poračun plač)
1100	Regres po sodni odločbi
1101	Odpravnina iz poslovnih razlogov
1102	Odpravnina iz razloga nesposobnosti
1106	Dohodki za opravljeno avtorsko delo v okviru delovnega razmerja
1107	Dohodek na podlagi udeležbe v dobičku
1109	Dohodek za vodenje poslovnega subjekta
1110	Nadomestilo za uporabo lastnega orodja
1111	Nadomestilo za uporabo lastnih sredstev pri delu na domu
1112	Pokojnine, nadomestila in drugi dohodki iz PDPZ (razen odkupne vrednosti)
1113	Rente iz ukrepa zgodnjega upokojevanja kmetov v skladu s predpisi o kmetijstvu
1118	Drugi dohodki in nadomestilo za izgubljeni dohodek (brez prispevkov za SV)
1122	Bonitete – ni drugega dohodka
1124	Plačilo prispevkov – ni izplačila plače
1127	Dohodki iz delovnega razmerja - pomorščaki
1128	Dohodki izvoljenih in imenovanih v organih, če za svojo funkcijo prejemajo plačo
1130	Izplačila po ZUDDob pred potekom 1 leta-zaposleni, ki niso v PDPZ
1131	Izplačila po ZUDDob pred potekom 1 leta-zaposleni, ki so v PDPZ
1132	Izplačila po ZUDDob po poteku 1 leta – zaposleni, ki niso v PDPZ
1133	Izplačila po ZUDDob po poteku 1 leta – zaposleni, ki so v PDPZ
1140	Dohodek za vodenje poslovnega subjekta (zav. podlaga 094)
1150	Drugi dohodki iz delovnega razmerja

Legenda: ZUDDob: Zakon o udeležbi delavcev pri dobičku (Ur. l. RS, št. 25/2008).
PDPZ: prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje.

Vir: Tehnična navodila za predložitev obračuna davčnega odtegljaja individualno po posameznem davčnem zavezancu v elektronski obliki, 2009.

Prejemki iz delovnega razmerja z enotnim zneskom osnove za dohodnino in osnove za prispevke pa so: jubilejne nagrade, odpravnine ob upokojitvi, solidarnostne pomoči, bonitete, povračila stroškov v zvezi z delom nad višino, določeno z uredbo vlade, dohodek na podlagi udeležbe v dobičku, drugi dohodki iz delovnega razmerja.

Navedena pravila glede določanja različne osnove za prispevke in osnove za dohodnine za posamezne vrste dohodka ne izhajajo iz pravil glede upoštevanja višine dohodkov pri izračunu pokojninske osnove. Skladno z 39. členom in v povezavi z prvim odstavkom 41. člena ZPIZ-1 se zavarovancu pri izračunu pokojninske osnove na podlagi delovnega razmerja upoštevajo plače in nadomestila plače. Ne glede na obveznost obračunavanja in plačevanja prispevkov tudi od vseh drugih prejemkov iz delovnega razmerja³³ pa se le-ti skladno z 42. členom ZPIZ-1 ne upoštevajo pri izračunu pokojninske osnove.

3.2.2 Obračun prispevkov za vajence - obrazec REK-1a

Obrazec REK-1a predpisuje podatke, skladno s posebnostmi predpisanega načina obračunavanja obveznih prispevkov za vajence, dijake in študente na obveznem praktičnem delu. Vrste dohodka, za katere zavezanci izpolnjujejo ta obrazec, so razvidne iz Tabele 9.

Tabela 9: Seznam vrst dohodka, za katere se predlaga obrazec REK-1a

Šifra vrste dohodka	Opis vrste dohodka na obrazcu REK-1a
1020	Nagrade dijakom in študentom za obvezno praktično delo
1078	Nagrade vajencem
1109	Plačilo prispevkov za tuje študente

Vir: Tehnična navodila za predložitev obračuna davčnega odtegljaja individualno po posameznem davčnem zavezancu v elektronski obliki, 2009.

Pri obračunu davčnih obveznosti ob izplačilih vajencem, dijakom in študentom na obveznem praktičnem delu je treba upoštevati naslednja zakonska pravila:

- Pravila glede obdavčitve z dohodnino izhajajo iz 8. točke prvega odstavka 44. člena ZDoh-2 v povezavi z 12. členom Uredbe o davčni obravnavi povračil stroškov in drugih dohodkov iz delovnega razmerja, po kateri se izplačane nagrade vajencem obdavčijo v delu, ki presega: 84 evrov na mesec za 1. letnik, 126 evrov na mesec za 2. letnik, 167 evrov na mesec za 3. letnik, 167 evrov na mesec za 4. letnik, plačila dijakom in študentom za obvezno praktično delo pa v delu, ki presega 172 evrov za opravljeno obvezno praktično delo v obdobju enega meseca.
- Pravila za izračun prispevka za pokojninsko in invalidsko zavarovanje ob izplačilu nagrade vajencem, ki se izobražujejo po predpisih, ki urejajo vajeniško razmerje na podlagi Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju – ZPSI (Ur. l. RS, št. 12/1996 in 44/2000)³⁴.

³³ Osnove za prispevke zaposlenih so podrobneje opisane na straneh 24 in 25.

³⁴ Po novem Zakonu o poklicnem in strokovnem izobraževanju – ZPSI-1 (Ur. l. RS, št. 79/06) je t.i. vajeniško razmerje ukinjeno, učenci po novih učnih programih niso več vključeni v obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Osnove v tem delu obrazca REK-1a se zato nanašajo na tiste učence, ki so bili v sistem vajeništva vključeni po starih predpisih. Po 93. členu ZPSI-1 imajo ti učenci pravico, da nadaljujejo in končajo izobraževanje po starih programih, vendar najpozneje v roku, določenem za njihovo izvedbo, podaljšanjem za dve leti.

Osnova za prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje je mesečna nagrada vajenca, vendar ta osnova ne more biti nižja od polovice zneska minimalne plače. V skladu z ZPSI prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje vajencev plačujeta država in delodajalec, in sicer država v celoti za prvi letnik in 50 % za naslednje letnike, delodajalec pa razliko do polnega zneska prispevka.

- Obveznost plačila prispevka za poškodbe pri delu in poklicne bolezni nastane le za tisti mesec, v katerem vajenec, dijak ali študent dejansko opravlja delo.

3.2.3 Obračun prispevkov za prejemnike socialno varstvenih izplačil

Podatke na obrazcu REK-1b davčnemu organu predložijo izplačevalci pokojnin, nadomestil plač, drugih nadomestil in drugih dohodkov, izplačanih iz naslova obveznega socialnega zavarovanja.

Navedeni izplačevalci predložijo podatke samo, če jih izplačujejo upravičencem neposredno (ne pa tudi v primeru, ko delodajalcem le povrnejo že izplačana nadomestila). V določenih primerih se obrazec REK-1b predlaga le za obračun obveznih prispevkov za socialno varnost, ki jih skladno z zakonom obračuna državni organ za določeno kategorijo zavarovancev. Iz Tabele 10 so razvidne vrste dohodkov, za katere zavezanci predlagajo obrazec REK-1b ter kateri prispevki za socialno varnost se obračunavajo pri posamezni vrsti dohodka. Podatke, ki jih zavezanci DURS-u posredujejo na obrazcu REK-1b, lahko razdelimo v dve skupini:

- 1) podatki o obveznih prispevkih in akontaciji dohodnine, obračunanih od nadomestil in drugih podobnih izplačil, na primer: nadomestil za starševsko varstvo, nadomestil iz obveznega zdravstvenega zavarovanja, nadomestil za brezposelnost, izplačil jamstvenega sklada, delnega plačila za izgubljen dohodek³⁵;
- 2) podatki o obveznih prispevkih, obračunanih od osnove, določene s posebnimi zakonskimi določbami, na primer: plačilo prispevkov za zdravstveno zavarovanje za begunce, obojence, osebe, ki niso zavarovane iz drugega naslova; plačilo vseh obveznih prispevkov za rejnice³⁶, plačilo vseh obveznih prispevkov za čas očetovskega dopusta po starševskih predpisih.

Iz Tabele 10 je razvidno, da se posamezne vrste dohodka na REK-1b z vidika obveznosti obračuna prispevkov za socialno varnost zelo razlikujejo. Zato podatki o osnovah za izračun prispevkov za socialno varnost in dohodnine na tem obrazcu niso enotno predpisani. Zavezanci te podatki vpisujejo po vrstah, osnovah in stopnjah v skladu s predpisi in posebnim dogovorom z Generalnim davčnim uradom. Za skoraj vsakega izplačevalca je določena struktura podatkov,

³⁵ Delno plačilo za izgubljen dohodek se izplačuje: 1) skladno S 84. členom ZSDP enemu od staršev, kadar prekine delovno razmerje ali začne delati krajši delovni čas zaradi nege in varstva otroka s težko motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno oviranega otroka, ali 2) družinskemu pomočniku, ki skladno z Zakonom o socialnem varstvu invalidni osebi nudi pomoč, ki jo potrebuje.

³⁶ Država skladno s 56. členom Zakona o izvajanju rejniške dejavnosti - ZIRD rejniku, ki izvaja rejniško dejavnost kot poklic, zagotavlja plačilo prispevkov za socialno varnost od zneska bruto najnižje pokojninske osnove.

prilagojena posebnim predpisom, ki določajo obračun dohodnine in prispevkov za socialno varnost za določeno kategorijo prejemnikov socialno varstvenih izplačil oziroma zavarovancev.

Tabela 10: Pregled vrst dohodkov, za katere zavezanci predlagajo obrazec REK-1b z vrstami obveznih prispevkov za socialno varnost

Vrsta dohodka na REK-1b		Zavezanec za predložitev	Obračun obveznih prispevkov za socialno varnost			
			PIZ	ZZ	ZSTV	ZAP.
1061	Plačilo prispevkov PIZ za zapornike	RS	pavšal		-	-
1063	Plačilo prispevkov za rejnice	MDDSZ	da	da	da	da
1065	Plačilo prispevkov za prejemnike socialne pomoči	MDDSZ		da		
1070	Plačilo prispevkov ZZ za begunce	RS	-	mes. pavšal	-	-
1071	Plačilo prispevkov ZZ za zav. iz 22. tč. 15(1). čl. ZZVZZ	RS	-	mes. pavšal	-	-
1072	Plačilo prispevkov ZZ – otroci do 18. let, ki niso družinski člani	Pristojna občina	-	mes. pavšal	-	-
1077	Dohodki na podlagi pogodbe o prostovoljnem služenju vojaškega roka	MORS	da	da	-	-
1080	Nadomestila za starševsko varstvo	MDDSZ	da	da	da	da
1081	Očetovski dopust	MDDSZ	da	da	da	da
1082	Nadomestila iz obveznega ZZ	ZZZS	da	da	da	da
1083	Izplačila po ZZZPB	ZRSZ	da	da	da	da
1085	Pokojnine, nadomestila in drugi dohodki iz obveznega PIZ	ZPIZ	-	da	-	-
1086	Izplačila jamstvenega sklada	Jamst. in prež. sklad	da	da	da	da
1088	Plačilo prispevkov za ZZ za zavarovance iz 21. tč. 1. odst. 15. člena ZZVZZ	Občina	-	mes. pavšal	-	-
1093	Sorazmerno plačilo prispevkov (48. čl. ZSDP)	MDDSZ	da	da	da	da
1094	Delno plačilo za izgubljeni dohodek	MDDSZ, občina	da	da	da	da
1096	Plačilo prispevkov udeležencev akcij	MORS, občine, idr.	letni pavšal	letni pavšal	-	-
1125	Plačilo prispevkov za člane volilnih odborov	Občina	letni pavšal	mes. pavšal		
1126	Nadomestilo, izplačano pripadniku Civilne zaščite	MORS, občine, idr.	-	-	-	-

Vir: Prirejeno po Tehničnih navodilih za predložitev obračuna davčnega odtegljaja individualno po posameznem davčnem zavezancu v elektronski obliki, 2009.

3.2.4 Obračun prispevkov za posebne primere zavarovanja - obrazec REK-2

Na obrazcu REK-2 podatke predlagajo plačniki davka ob izplačilu ostalih dohodkov po ZDoh-2 (razen dohodkov iz delovnega razmerja), od katerih se plačuje dohodnina ter prispevki za socialno varnost. Izplačevalec predloži podatke tudi za izplačane dohodke, od katerih se ob izplačilu v skladu z ZDoh-2 in ZDavP-2 ne odtegne in plača davčni odtegljaj, vendar pa se ti dohodki všttevajo v letno davčno osnovo po ZDoh-2 (dohodek za študentsko delo do 400 evrov in dohodek, od katerega se davčni odtegljaj v skladu z 282. členom ZDavP-2 ne odtegne in ne plača, če znesek akontacije dohodnine ne presega 20 evrov). Glede na delitev dohodkov po ZDoh-2, se obrazec REK-2 predlaga ob izplačilu:

- dohodkov iz drugega pogodbenega razmerja,
- dohodkov iz dejavnosti,
- dohodkov iz oddajanja premoženja v najem,
- dohodkov iz prenosa premoženjske pravice,
- drugih dohodkov po 104. členu ZDoh-2,
- obresti in dividend.

Tabela 11: Seznam vrst dohodkov iz drugega pogodbenega razmerja, za katere se predlaga obrazec REK-2

Vrsta dohodka iz drugega pogodbenega razmerja		Prispevki za posebne primere zavarovanja	
		PIZ	ZZ
1501	Dohodek na podlagi pogodbenega razmerja (podjemna pogodba, tudi posamezen posel)	6 % od izplačanega dohodka	Mesečni pavšal za poškodbe pri delu
1502	Dohodek na podlagi pogodbenega razmerja – brez posebnega davka na določene prejemke	6 % od izplačanega dohodka	Mesečni pavšal za poškodbe pri delu
1503	Dohodek za opravljeno delo na drugi podlagi (sejnine, sodni cenilci, izvedenci, tolmači...)	6 % od izplačanega dohodka	-
1504	Dohodek za opravljeno avtorsko delo	-	-
1505	Dohodek dijakov in študentov za opravljanje prostovoljne prakse	Letni pavšal	Mesečni pavšal za poškodbe pri delu
1506	Dohodek dijakov in študentov od začasnega in občasnega dela na podlagi napotnice ŠS	Letni pavšal	Mesečni pavšal za poškodbe pri delu
1507	Dohodek za opravljeno osebno dopolnilno delo	-	-
1508	Dohodki po pogodbi o vojaški službi v rezervni sestavi Slovenske vojske	6 % od izplačanega dohodka	Mesečni pavšal za poškodbe pri delu
1509	Plačilo prispevka za ZZ (podjemna pogodba, delo študenta po napotnici idr.)	-	Mesečni pavšal za poškodbe pri delu
1510	Bonitete iz drugega pogodbenega razmerja – ni drugega dohodka	6 % od izplačanega dohodka	Mesečni pavšal za poškodbe pri delu
1511	Plačilo prispevka za ZZ in za PIZ (storilci prekrškov na splošno koristnem delu...)	Letni pavšal	Mesečni pavšal za poškodbe pri delu
1512	Dohodek verskih delavcev	-	-
1513	Dohodek na podlagi pogodbenega razmerja (nerezidenti)	6 % od izplačanega dohodka	Mesečni pavšal za poškodbe pri delu

Vir: Prirejeno po Tehničnih navodilih za predložitev obračuna davčnega odtegljaja individualno po posameznem davčnem zavezancu v elektronski obliki, 2009.

Prispevki za socialno varnost se skladno z veljavnimi predpisi plačujejo le od večine dohodkov iz drugega pogodbenega razmerja ter v določenih primerih drugih dohodkov po 104. členu ZDoh-2. Pri ostalih vrstah dohodkov, ki so sicer obdavčljivi z dohodnino, pa se prispevki za socialno varnost ne obračunavajo. Iz Tabele 11 izhaja, da večina dohodkov za opravljeno delo na podlagi drugega pogodbenega razmerja podlega plačilu prispevka za posebne primere zavarovanja po ZPIZ-1 in prispevka za poškodbe pri delu po ZZVZZ. Izjema velja za dohodek za opravljeno avtorsko ter osebno dopolnilno delo, za katere se skladno z veljavnimi predpisi ne plačujejo obvezni prispevki³⁷.

Tabela 12: Seznam ostalih vrst dohodka za katere se predlaga obrazec REK-2

Vrsta dohodka za dohodek iz dejavnosti, dohodek iz oddajanja premoženja v najem, dohodek iz premoženjske pravice, drugi dohodki po ZDoh-2, obresti, dividende		Obvezni prispevki
1601	Dohodek zavezancev z upoštevanjem 25 % normiranih odhodkov	-
1602	Dohodek zavezancev z upoštevanjem 70 % normiranih odhodkov	-
1603	Dohodek - davčni odtegljaj v skladu z 68. čl. ZDoh-2	-
1701	Dohodek iz oddajanja premoženja v najem – 40 % norm. stroškov	-
1702	Dohodek iz oddajanja premoženja v najem – 0 % norm. stroškov	-
1750	Dohodek iz prenosa premoženjske pravice – 10 % norm. stroškov	-
1751	Dohodek iz prenosa premoženjske pravice – 0 % norm. stroškov	-
1801	Nagrade	-
1802	Darila	-
1803	Dobitki v nagradnih igrah	-
1804	Priznavalnine po zakonu o republiških priznavalninah in zakonu o uresničevanju javnega interesa na področju kulture	ZZ
1805	Kadrovske in druge štipendije	-
1806	Nadomestila v zvezi z ustanovitvijo ali obremenitvijo pravice idr.	-
1807	Izplačila odkupne vrednosti v skladu z ZPIZ-1	-
1808	Letni prejemek po Zakonu o vojnih veteranih	ZZ
1809	Oskrbnina in družinski dodatek ter družinska invalidnina po zakonu o vojnih invalidih	ZZ
1810	Izplačila po zakonu o žrtvah vojnega nasilja	ZZ
1811	Nadomestila imetnikom deleža na podlagi lastniškega deleža (11. tč. 3. odst. 104. čena ZDoh-2)	-
1820	Ostali drugi dohodki	-
1821	Posebni primeri zavarovanja (na primer volunterji)	PIZ, ZZ
1901	Obresti	-
1902	Obresti na obveznice upravičencem v denacionalizaciji	-
1903	Dohodek iz oddajanja v finančni najem	-
1904	Dohodek iz življenjskega zavarovanja	-
1905	Delitev prih. vzajemnega sklada v obliki obresti	-
1920	Dividende	-
1921	Dohodki, ki se po ZDoh-2 obdavčujejo kot dividende	-

Vir: Prirejeno po Tehničnih navodih za predložitev obračuna davčnega odtegljaja individualno po posameznem davčnem zavezancu v elektronski obliki, 2009.

³⁷ Iz tabele izhaja, da se tudi pri dohodku verskih delavcev, na obrazcu REK-2 ne obračunavajo prispevki, temveč se obračuna le akontacija dohodnine. Ker so verski delavci obvezno zavarovani kot samozaposleni, se prispevki zanje obračunavajo od zavarovalne osnove – na enak način kot za ostale samozaposlene osebe.

3.2.5 Individualni podatki za posamezno fizično osebo

Poleg podatkov, ki jih izplačevalci posredujejo v zbirnih zneskih na enem od obrazcev: REK-1, REK-1a, REK-1b ali REK-2, morajo podatke o vseh opisanih dohodkih posredovati po posameznem prejemniku – fizični osebi. Te podatke posredujejo na individualnih obrazcih REK (iREK), ki so sestavni del zbirnega obrazca REK. Obrazec REK vsebuje toliko obrazcev iREK, za kolikor fizičnih oseb se obračunavajo obvezne dajatve - dohodnina in (ali) obvezni prispevki za socialno varnost.

Tabela 13: Obvezni podatki o fizični osebi na obrazcu iREK

A001	Davčna številka
A002	Identifikacijska številka
A003	Ime in priimek
A004	Oznaka za rezidentstvo: R – rezident RS N – nerezident RS
A004a	Država rezidentstva
A005	Uveljavljanje ugodnosti iz mednarodnih pogodb
A011	Delavec, napoten na delo v tujino (detaširani delavec)
A012	Detaširani delavec – javni uslužbenec (1. odst. 42. člena ZDoh-2)
A013	Zavezanec, ki opravlja delo na trgovski ladji dolge plovbe (2. odst. 42. člena ZDoh-2)
A014	Invalid nad predpisano kvoto
A015	Zaposleni po programu za zagotavljanje sredstev družbam za sofinanciranje plač
A016	Zaposleni, ki mu delodajalec izplačuje nadomestilo plače po predpisih PIZ

Vir: Pravilnik o vsebini in obliki obračuna davčnih odtegljajev ter o načinu predložitve davčnemu organu, 2008.

Na prvem delu obrazca iREK so določeni podatki, ki so pomembni za identifikacijo fizične osebe ter posebni podatki o fizični osebi, ki se nanašajo na specifično urejeno davčno obravnavo dohodka. Ti podatki so prikazani v Tabeli 13. Fizična oseba, za katero se posredujejo podatki na individualnem obrazcu REK, je pri tem lahko:

- prejemnik obdavčljivega dohodka in zavarovanec (na primer zaposlena oseba),
- zavarovanec - kadar se prispevki plačajo od dohodka, ki je oproščen plačila dohodnine, ali če se prispevki plačajo brez izplačila dohodka (na primer plačilo prispevkov za zdravstveno zavarovanje za osebo, ki ni zavarovana iz drugega naslova),
- prejemnik obdavčljivega dohodka – kadar se od izplačanega dohodka ne obračunavajo obvezni prispevki (na primer prejemnik dohodka po avtorski pogodbi).

Podatki o dohodku se posredujejo v drugem delu obrazca iREK, in sicer po predpisanih vrstah dohodka, ki se uporabijo na ravni letne odmere dohodnine v informativnem izračunu dohodnine. Seznam vrst dohodka je razviden iz Tabele 14.

Slika 3: Sestava obrazca REK

Obrazec REK-x	
Zbirni del obrazca za n prejemnikov dohodka/ zavarovancev: 1) Zbirne osnove za obračun: - prispevkov za SV - dohodnine 2) Zbirni obračun prispevkov za SV in davka od osebnih prejemkov za n prejemnikov dohodka/ zavarovancev	iREK za prejemnika dohodka/ zavarovanca 1: znesek dohodka, osnova za prispevke, obračunani/ plačani prispevki, obračunan/ plačan davčni odtegljaj
	iREK za prejemnika dohodka/ zavarovanca 2: znesek dohodka, osnova za prispevke, obračunani/ plačani prispevki, obračunan/ plačan davčni odtegljaj
	iREK za prejemnika dohodka/ zavarovanca n: znesek dohodka, osnova za prispevke, obračunani/ plačani prispevki, obračunan/ plačan davčni odtegljaj

Tabela 14: Seznam vrst dohodka, ki se uporablja na obrazcih iREK

1101	Plače, nadomestilo plače in povračila stroškov v zvezi z delom
1102	Bonitete
1103	Regres za letni dopust
1104	Jubilejne nagrade, odpravnine ob upokojitvi in solidarnostne pomoči
1105	Premije za prostovoljno dodatno pokojninsko in invalidsko zavarovanje
1106	Pokojnine iz naslova obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja
1107	Nadomestila iz naslova obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja
1108	Nadomestila in drugi dohodki iz naslova obveznega socialnega zavarovanja
1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja
1211	Dohodki dijakov in študentov, upravičenih do posebne olajšave
1212	Dohodki dijakov in študentov, ki niso upravičeni do posebne olajšave
1220	Dohodki verskih delavcev
1230	Preostali dohodki iz drugega pogodbenega razmerja
2210	Dohodek, ugotovljen z upoštevanjem normiranih odhodkov v višini 25%
2220	Dohodek, ugotovljen z upoštevanjem posebne olajšave za kulturnike
2230	Dohodek, ugotovljen z upoštevanjem posebne olajšave za novinarje
2240	Dohodek, ugotovljen z upoštevanjem normiranih odhodkov v višini 70%
2250	Dohodek, ugotovljen z upoštevanjem posebne olajšave za poklicne športnike
2500	Dohodek iz dejavnosti – davčni odtegljaj po 68. členu ZDoh-2
4100	Dohodek iz oddajanja premoženja v najem
4200	Dohodek iz prenosa premoženjske pravice
6100	Darila
6200	Priznavalnine
6300	Preostali drugi dohodki
5400	Obresti
5500	Obresti iz finančnega najema
5600	Obresti na obveznice SOS2E izplačane upravičencem
5700	Dividende

Vir: Tehnična navodila za predložitev obračuna davčnega odtegljaja individualno po posameznem davčnem zavezancu v elektronski obliki, 2009.

3.3 Namen evidence o prispevkih na DURS

3.3.1 Možnost preverjanja podatkov o prispevkih s strani zavarovancev

Nova evidenca davčnemu organu omogoča izvajanje 21. člena ZDavP-2, po katerem lahko fizična oseba na svojo zahtevo pridobi podatke o obveznih prispevkih za socialno varnost, ki jih je zanjo plačal, oziroma jih je dolžan plačati njen delodajalec ali druga oseba.

Takšna določba je bila uveljavljena že z Zakonom o davčnem postopku (Ur. l. RS, št. 21/2006-UPB2 (58/2006 popr.), 117/2006-ZDavP-2, 120/2006 Odl.US: U-I-152/04-13, v nadaljevanju ZDavP-1) in v praksi se je ob uveljavitvi te določbe pojavilo veliko zahtevkov, s katerimi so fizične osebe od davčnega organa zahtevale razkritje podatkov o plačanih prispevkih. Ker DURS v svojih evidencah pred 1. junijem 2008 ni vodil podatkov o obveznih prispevkih individualno po zavezancih, ampak po posameznem izplačevalcu (izjema so bili zaposleni pri samostojnih podjetnikih), je moral za pridobitev teh podatkov izvesti inšpekcijski pregled pri delodajalcu fizične osebe, ki je zahtevala razkritje podatkov (Jerovšek et al., 2008, str. 62).

Z uvedbo individualizacije podatkov o obračunanih in plačanih prispevkih je fizični osebi dana možnost pridobivanja podatkov od davčnega organa, o tem, ali je njen delodajalec oziroma druga oseba zanjo poravnala vse davčne obveznosti iz naslova prispevkov za socialno varnost. Gre za izpeljavo načela pravne varnosti fizičnih oseb, ki uveljavljajo ali bodo uveljavljale pravice iz naslova plačanih prispevkov za socialno varnost. Z navedenim pristopom je bila uresničena večletna zahteva zavarovancev, da se pri davčnem organu, ki je zadožen za nadzor nad pobiranjem prispevkov za socialno varnost, zbirajo podatki o plačanih prispevkih za posameznega zavarovanca. S tem je hkrati dana možnost davčnemu organu, da zavarovancem, ki to zahtevajo (v skladu z 21. členom ZDavP-2), razkrije podatke o za njih plačanih prispevkih.

Fizična oseba zahteva izpis podatkov o prispevkih za socialno varnost z vlogo, ki jo vloži pri davčnem organu. Izpis podatkov na podlagi 21. člena ZDavP-2 davčni organ pripravi programsko iz aplikacije, ki obdeluje podatke, predložene s strani zavezancev za prispevke na obrazcih iREK. Možni so trije različni izpisi, in sicer:

- 1) Obrazec P21-IZ1, ki se uporabi, ko davčni organ v evidenci prispevkov nima nobenih podatkov iz 21. člena ZDavP-2 za vložnika vloge.
- 2) Obrazec P21-IZ2 (en izplačevalec) in obrazec P21-IZ3 (več kot en izplačevalec), ki se uporabi, ko davčni organ razpolaga s podatki o prispevkih za vložnika vloge.
- 3) Obrazec P21-IZ4N (en izplačevalec) in obrazec P21-IZ5 (več kot en izplačevalec), ki se uporabi ko davčni organ razpolaga s podatki, vložnik pa v vlogi zahteva razkritje podatkov tudi za obdobje pred 1. julijem 2008. Podatkov za obdobje pred tem datumom DURS nima, saj so bili zavezanci za prispevke individualne podatke dolžni predlagati šele od tega datuma dalje, z zakonom pa ni bila uvedena obveznost posredovanja teh podatkov tudi za pretekla obdobja.

Zavezanec za prispevke – delodajalec ali druga oseba iz 21. člena ZDavP-2 sme na podlagi 23. člena ZDS-1, v povezavi z 19. členom Pravilnika o izvajanju Zakona o davčnem postopku od davčnega organa zahtevati, da ga seznanijo s tem, kateri podatki o njem so bili razkriti.

Izpis podatkov o prispevkih za socialno varnost za posamezno fizično osebo pomeni razkritje tistih podatkov, ki jih je davčnemu organu posredoval delodajalec ali drug zavezanec za prispevke. Ti podatki glede na omejitve in nepovezanost obstoječega informacijskega sistema DURS niso avtomatično preverjeni v davčnem knjigovodstvu. Kot že omenjeno, je podlaga za knjiženje obveznosti v davčnem knjigovodstvu zbirni del obrazca REK, kar pomeni, da so zneski obračunanih prispevkov kot obveznosti za plačilo evidentirani v skupnem znesku za vse zaposlene hkrati. Zato je potrebno izpis podatkov o prispevkih iz evidence individualnih obrazcev REK pred njegovo izročitvijo zavarovancu primerjati z dejansko izvedenimi plačili v knjigovodski evidenci zavezanca za prispevek.

3.3.2 Uporaba podatkov za letno odmero dohodnine zavezancev

Dohodnino za zavezanca ugotovi davčni organ z odločbo na podlagi podatkov, s katerimi razpolaga, ter podatkov davčnega zavezanca. Podatki davčnega organa so predvsem tisti, ki jih davčni organ pridobi na podlagi predpisanega samodejnega posredovanja podatkov s strani zavezancev za dajanje teh podatkov.

Dajanje podatkov, ki so potrebni za letno odmero dohodnine zavezancev, ne temelji na posamičnih zahtevah davčnega organa do določenega izplačevalca, temveč to obveznost nalaga ZDavP-2 v členih 337 do 342. Dolžnost posredovanja podatkov se nanaša na podatke, potrebne za pobiranje dohodnine, in na podatke v zvezi z določanjem davčne osnove in davčnih olajšav ter identifikacijo zavezanca za davek in zavezanca za dajanje podatkov. Podatki se morajo skladno z navedeno določbo davčnemu organu dostaviti enkrat letno, do 31. januarja tekočega leta za preteklo davčno leto. Podrobnejšo obliko, vsebino in način posredovanja podatkov vsako leto predpiše minister za finance v Pravilniku o dostavi podatkov za odmero dohodnine.

Po opisanem pravilu so plačniki davka kot izplačevalci obdavčljivih dohodkov dolžni davčnemu organu posredovati zbir predpisanih podatkov o dohodkih, izplačanih fizičnim osebam v preteklem koledarskem letu. Tako zbrane podatke davčni organ uporabi za postopke odmere dohodnine na letni ravni.

Opisana ureditev pridobivanja podatkov je bila potrebna, dokler so izplačevalci davčnemu organu obrazce REK posredovali le v zbiru, brez individualnih podatkov po posameznih prejemnikih dohodka. Šele po posredovanju letnega zbira podatkov po posameznih prejemnikih dohodka, je namreč davčni organ pridobil podatke, na podlagi katerih se je lahko opravila letna odmera dohodnine za posameznega davčnega zavezanca. Glede na nov način posredovanja obrazcev REK, ki velja od 1. junija 2008 dalje, in po katerem se že ob samem izplačilu davčnemu organu posredujejo individualni podatki o izplačanem dohodku, pa ponovno

posredovanje teh podatkov v obliki letnega zbira, ni več predvideno. Letni zbir podatkov o izplačanih dohodkih po posameznih prejemnikih namreč davčni organ pripravi sam na podlagi med letom predloženih individualnih obrazcev REK. Ukinitve obveznosti letnega dajanja podatkov izhaja iz določbe petega odstavka 337. člena ZDavP-2, ki določa, da je oseba, zavezana za dostavo podatkov za odmero dohodnine, izpolnila obveznost do dajanja podatkov davčnemu organu za tiste dohodke, za katere je davčnemu organu že ob izplačilu predložila podatke, potrebne za odmero dohodnine³⁸.

3.4 Problematika evidence o obveznih prispevkih na DURS

3.4.1 Način določitve podatkov v obrazcih REK in nepovezanost evidenc

Način administriranja v postopkih poročanja podatkov o obračunanih prispevkih pomembno vpliva na učinkovitost postopkov pobiranja prispevkov za socialno varnost. Za učinkovitejše pobiranje prispevkov mora biti čim manj administrativnih ovir pri izpolnjevanju obveznosti zavezancev za prispevke. Obrazci za posredovanje podatkov naj bodo enotni za vse vrste prispevkov za socialno varnost. Zavezancem naj se omogoči izpolnjevanje obrazcev po varni elektronski poti. Priporočljivo je, da se prispevki plačujejo na en sam vplačilni račun (Strban, 2007, str. 39).

Navedene usmeritve glede poročanja podatkov o obveznih prispevkih so v večji meri izpolnjene v okviru individualnega posredovanja podatkov na obrazcih REK. Te obrazce zavezanci posredujejo DURS-u elektronsko po sistemu eDavki. V enem obrazcu se hkrati opravi obračun vseh obveznih prispevkov, ne glede na vrsto socialnega zavarovanja. Vendar pa pri vplačevanju obračunanih prispevkov veljajo pravila vplačila vsakega prispevka na ločen vplačilni račun.

Obrazci REK so po svoji vsebini zelo kompleksni, saj določajo veliko podatkov, ki so v obstoječem sistemu potrebni za nadzor pravilnosti obračuna davkov in prispevkov. Takšna določitev podatkov v obrazcih REK je posledica vsaj naslednjih dejstev:

- Koncept vsebine obrazcev REK izhaja že iz leta 1996, ko so bili predpisani prvi tovrstni obrazci v dokaj preprosti obliki³⁹. Z razvojem postopkov nadzora nad obračunavanjem davkov in prispevkov od osebnih prejemkov ter zaradi nenehnih zakonskih sprememb na področju dohodnine, prispevkov za socialno varnost in drugih obveznosti iz naslova osebnih prejemkov (davek na izplačane plače, posebni davek na določene prejemke), pa se je nenehno pojavljala tudi potreba po dopolnitvah obrazcev REK.
- Korenitejše spremembe v smislu posodobitve obrazcev REK vse do sedaj niso bile možne predvsem zaradi omejenosti informacijskega sistema DURS, ki se za obdelavo obrazcev

³⁸ Ne glede na navedena pravila, pa so zavezanci podatke na letni ravni DURS-u posredovali tudi še za leto 2009. Več o tem v poglavju 3.4.4 tega dela.

³⁹ Predhodno veljavni obrazci – t.i. rekapitulacije obračunanih davkov in prispevkov, ki so jih zavezanci predlagali APPNI oziroma še prej SDK-ju, so bili še bistveno bolj enostavni, saj se je na njih izkazovala le ena bruto osnovna, akontacija dohodnine ter obračunani prispevki v skupnem znesku za vse vrste obveznega zavarovanja.

REK še danes uporablja v enaki obliki kot leta 1996. Drug razlog za uporabo enakega koncepta oblike in vsebine obrazcev REK je v tem, da se potrebne spremembe in dopolnitve obrazcev v večini pripravljajo tik pred zakonskim rokom za uvedbo določene spremembe, popolna prenovitev obrazcev pa bi terjala vsaj enoletno uvajalno obdobje (od objave pravilnika do dejanskega roka za uporabo novih obrazcev), da bi lahko DURS in izplačevalci ustrezno prilagodili svoje programske podpore.

- V zvezi z izplačili osebnih prejemkov, za katere zavezanci podatke posredujejo na obrazcih REK, je za učinkovit nadzor nad pravilnostjo obračunavanja in plačevanja obveznosti potrebno upoštevati številne zakone in podzakonske predpise s področja dohodnine in obveznih prispevkov za socialno varnost. Ti predpisi se nemalokrat pripravljajo neuskkljeno⁴⁰. Različna obravnava določenega dohodka z vidika različnih davčnih obveznosti pomeni obvezno ločeno evidentiranje obračuna takšnega dohodka, kakor tudi posredovanja dveh različnih osnov (eno za dohodnino, drugo za prispevke). Še več tovrstnih posebnosti izhajajo iz predpisov v zvezi s prispevki za posebne primere zavarovanja po ZPIZ-1 in ZZVZZ, ki za različne kategorije zavarovancev določajo različne višine zneskov prispevkov, kakor tudi različno frekvenco plačevanja teh prispevkov (mesečno, letno, v % od zneska dohodka). Vsaka od teh posebnosti zahteva posebno obravnavo na obrazcu REK, bodisi preko posebne šifre vrste dohodka, bodisi preko ločeno predpisanih polj za določene podatke.

Kot že omenjeno, podatki o plačilu prispevkov po posameznem zavarovancu zaradi nepovezanih evidenc DURS-a niso avtomatično preverjeni z dejanskimi plačili zavezanca – delodajalca ali drugega subjekta. Glede na to, da je bila evidenca uvedena na podlagi večletnje težnje po uvedbi možnosti tekočega spremljanja plačanih prispevkov po posameznih zavarovancih, je navedeno dejstvo težko razumljivo. Ker se podatki za namen odmere pravic iz naslova pokojninskega in invalidskega zavarovanja še vedno zbirajo po starem sistemu (na obrazcu M-4, katerega morajo zavezanci posredovati ZPIZ-u), je upravičen tudi zaključek, da je uvedba individualnih podatkov o obveznih prispevkih šele na pol poti. Da bodo podatki, posredovani na obrazcih iREK uporabljivi tudi za nosilce obveznega zavarovanja, bi bilo potrebno na podlagi ustreznih popravkov predpisov te podatke prilagoditi in razširiti z naborom podatkov, potrebnim za odmero pravic.

Podatki o obveznih prispevkih za socialno varnost se vodijo v različnih evidencah DURS-a kot tudi drugih pristojnih državnih organih. Velik problem predstavlja nezadostna povezljivost teh evidenc, kar pomeni še vedno veliko ročnega dela davčnih kontrolorjev v postopkih nadzora nad pravilnostjo obračunanih in plačanih prispevkov. Na takšen način se učinkovitost nadzora le počasi povečuje. Po Strbanu (2007, str. 37) je učinkovit pretok informacij v zvezi z obveznim socialnim zavarovanjem bistvenega pomena. Pristojne agencije oziroma državne inštitucije si morajo izmenjevati potrebne podatke, na podlagi katerih je mogoče identificirati zavezance –

⁴⁰ Tako na primer ZDoh-2 za obdavčitev odpravnine zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga določa limit v višini minimuma, ki delavcu pripada po ZDR, ZPSV pa določa, da se prispevki ne obračunajo od tovrstne odpravnine, tudi če je izplačana do zgornjega limita, ki ga določa ZDR (v nasprotnem primeru, če odpravnina presega maksimalni znesek po ZDR, pa se prispevki obračunajo od celotnega zneska odpravnine).

neplačnike obveznih prispevkov. To pa je možno doseči le s široko uporabo sodobne informacijske tehnologije. Na tak način se lahko doseže ne samo večja učinkovitost pri pobiranju obveznih prispevkov, temveč tudi pravilnejše plačevanje davkov. Tudi po mnenju Barranda, Rossa in Harrisona (2004, str. 12) naj bi bilo z modernizacijo in razvojem informacijske tehnologije zbiranje in vodenje podatkov o obveznih prispevkih olajšano. Pri tem kot velik izziv predstavljajo ustrezno določitev nabora podatkov, ki omogoča enostavno administriranje in preglednost hkrati pa zagotavlja potrebne podatke za običajno kompleksne pokojninske sisteme.

3.4.2 Uvedba obveznega elektronskega posredovanja obrazcev REK

Dokler niso bile razvite sodobne komunikacijske tehnologije, je zajem podatkov, ki so jih zavezanci DURS-u predložili na predpisanih obračunih davka v papirni obliki, potekal tako, da so zavezanci te podatke najprej vnesli v predpisane obrazce, nato pa jih posredovali davčnemu organu po redni pošti na papirju ali na prenosnih medijih. Tako predložene obračune so morali zaposleni na DURS-u ročno vnesti v davčne evidence. Programi za vnos so imeli vgrajene določene kontrole, ki so onemogočale vnos nepravilnih obračunov. Pogosto se je dogajalo, da vnos ni bil možen zaradi nepravilno izpolnjenega obrazca. Davčni uslužbenec je moral zato zavezanca pozvati k odpravi napake ter ponovni predložitvi obrazca. Po predloženem popravku obrazca se je ponovil ročni vnos obrazca in morebitno ponovno pozivanje zavezanca zaradi še vedno nepravilnega obrazca.

Kontrola pravilnosti obračuna davkov in prispevkov za socialno varnost, ki obsega vnos, obdelavo in kontrolo obračunov teh dajatev, se je v letu 2007 nanašala na 2.807.315 dokumentov, to je 53,4 % vseh vhodnih dokumentov DURS. Le 12,6 % teh obrazcev je bilo predloženih po eDavkih, saj obvezna elektronska oddaja teh obrazcev še ni bila predpisana. Pri kontroli obrazcev obračuna davkov in prispevkov za socialno varnost od osebnih prejemkov so bile nepravilnosti ugotovljene v 46.400 primerih ali v 50,3 % vseh primerov ugotovljenih nepravilnosti v letu 2007 (Poročilo o delu DURS v letu 2007).

Z uvedbo individualnih obrazcev REK, ki jih zavezanci DURS-u posredujejo izključno v elektronski obliki, je bilo seveda pričakovati zmanjšanje števila formalnih nepravilnosti v predloženih obračunih, saj imajo programi za sprejem teh obrazcev že na vhodu zagotovljene določene formalne kontrole. Glede na izkušnje z zavezanci, ki te obračune predlagajo davčnemu organu, pa se je ob uvedbi novega načina predlaganja predvidevalo večje število vprašanj zavezancev, ki jih po prvotnih predvidevanjih z obstoječimi kadrovskimi resursi na DURS-u ne bi bilo mogoče zadovoljivo in ažurno obdelati. Zaradi teh predvidevanj si je DURS prizadevala za časovno zamaknitev zakonskega roka uvedbe novega načina poročanja, kar pa ni bilo podprto z ustrezno zakonsko spremembo. Ker so bili zelo pozno prejeti dokončni odgovori Ministrstva za finance na pobude DURS za časovno zamaknitev uvedbe evidence, je bil pozno uradno objavljen Pravilnik o vsebini in obliki obračuna davčnih odtegljajev ter o načinu predložitve davčnemu organu, in sicer 15. aprila 2008, z datumom uporabe od 1. julija 2008 dalje. Po objavi navedenega pravilnika je DURS intenzivno pristopil k informiranju zavezancev o novostih pri posredovanju obrazcev REK. DURS je v mesecu maju in juniju 2008 izvedel preko 20 javno

organiziranih izobraževanj za programerske hiše ter zavezance, kjer so bile predstavljene novosti tako z vsebinskega kot tehničnega vidika. Izvedena so bila tudi interna izobraževanja za vse tiste zaposlene na DURS, ki delajo na področju obrazcev REK.

Glede na velike količine podatkov, ki jih morajo izplačevalci posredovati davčnemu organu, je bila s pravilnikom določena obvezna elektronska oddaja podatkov preko sistema eDavki, saj le takšen način omogoča učinkovito in racionalno delo davčnega organa ter pravočasno in pravilno obdelavo podatkov⁴¹.

Za dostop do sistema eDavki zavezanec potrebuje digitalni certifikat, s katerim se enolično identificira v sistem. Neposredno pred zakonskim rokom za uvedbo novega individualnega poročanja o obračunanih davkih in prispevkih je bilo za DURS zelo zaskrbljujoče dejstvo, da je bilo po oceni DURS kar 24.340 izplačevalcev – pravnih oseb brez digitalnega certifikata. Po oceni DURS je bila v maju 2008 brez digitalnega certifikata za poslovanje z eDavki tudi večina fizičnih oseb z dejavnostjo, ki so po ZDavP-2 z vidika obveznosti predlaganja obrazcev REK izenačeni s pravnimi osebami. Zato je bilo po oceni DURS od zavezancev do 1. julija 2008 nerealno pričakovati, da bi si lahko uredili vse formalnosti v zvezi s pridobitvijo digitalnih certifikatov oziroma pooblastil. Kot problem je DURS izpostavil tudi nezmožnost učinkovitega nudenja pomoči zavezancem, ki imajo glede na izkušnje zaposlenih na DURS pri urejanju okolja za oddajo dokumentov veliko težav, zaradi katerih se obračajo na uslužbenke DURS s prošnjo za pomoč. Glede na nov sistem poročanja pa je bilo treba pričakovati veliko povečanje vprašanj zavezancev v povezavi z vsebino in tehniko oddaje podatkov. Po informacijah, pridobljenih s strani zaposlenih na helpdesku eDavkov na DURS, vprašanja zavezancev v zvezi z oddajo podatkov na obrazcih REK, predstavljajo več kot dve tretjini vseh vprašanj zavezancev, ki se obračajo za pomoč pri oddaji podatkov na eDavkih. Žal o tem na DURS zaenkrat še ni na voljo ustrezen način vodenja statistike, zato natančnih podatkov o številu in področju nudenja pomoči davčnim zavezancem ni mogoče navesti. Ne glede na to, da uradna statistika o številu vprašanj zavezancev ni na voljo, pa omenjen podatek potrjujejo ugotovitve o številu nepravilnosti v nadzoru obračunov obveznih prispevkov za socialno varnost, ki so podrobneje opisane v poglavju 3.1.1.

3.4.3 Nepravočasna uradna objava predpisa

Prepozno objavo predpisa, ki je določil vsebino podatkov ter način in obliko posredovanja teh podatkov, so DURS-u očitale predvsem programerske hiše, ki za izplačevalce izdelujejo programsko podporo za evidenco podatkov iz naslova obveznosti davkov in prispevkov. Po njihovem mnenju so nove rešitve pomenile tehnično zahtevne postopke, ki jih programerji običajno začnejo pripravljati šele po uradni objavi predpisa. Po tem ko programerji pripravijo

⁴¹ S pravilnikom o obrazcih REK je bila predpisana obvezna elektronska oddaja teh obrazcev ne glede na to, da je bila splošna zakonska obveza po obveznem elektronskem predlaganju davčnih obračunov plačnikov davka določena šele s 1. 1. 2009. Dopustitev ročne oddaje individualnih obrazcev REK, ki predpisujejo veliko količino podatkov, ni bila izvedljiva, saj je te količine podatkov nemogoče ročno vnašati v informacijski sistem. Morebitni ročni vnos bi pomenil veliko možnost napak v evidencah DURS-a, ter s tem lahko tudi previsoke obremenitve davčnih zavezancev.

prve rešitve, pa je le-te potrebno ustrezno testirati in integrirati s sistemom eDavki. Sistem eDavki vse do 1. julija 2008 ni zagotovil okolja, preko katerega bi bilo te rešitve možno testirati.

Kljub omenjenim težavam, pa je relativno uspešno uvedbo individualnih obrazcev REK zagotovo omogočil sistem določitve novega načina poročanja, ki je obdržal predhodno veljavni sistem zbirnih obrazcev REK, katere je razširil z obveznostjo posredovanja individualnih obrazcev REK – za toliko prejemnikov dohodka, kolikor jih je izplačevalec vključil v zbirni obrazec REK. Izplačevalci z zbirnimi obrazci REK praviloma niso imeli težav, saj so jih že poznali, težavo pa je veliko izplačevalcem predstavljala sestavitev zahtevanih individualnih podatkov v predpisani obliki. Zato je bilo v fazi uvajanja novega načina posredovanja podatkov, ki je trajala od 1. julija do 17. novembra 2008, izplačevalcem omogočena oddaja obrazcev REK brez individualnih podatkov. Uvajalno obdobje so zahtevali predvsem izplačevalci z veliko frekvenco izplačil in velikim številom prejemnikov dohodka kot so: banke, izplačevalci prejemkov iz socialnega zavarovanja, ZPIZ kot izplačevalec pokojnin, delodajalci, ki zaposlujejo veliko število delavcev. Nekateri izmed teh izplačevalcev namreč do 1. julija 2008 niso uspeli prilagoditi svojih evidenc na način, ki bi lahko zagotavljal individualne obrazce REK v predpisani obliki. Tako so bili tudi v omenjenem uvajalnem obdobju zagotavljeni podatki za knjiženje obveznosti iz naslova obračunanih davkov in obveznih prispevkov v davčne evidence (te obveznosti izplačevalca se evidentirajo na podlagi zbirnega dela obrazca REK), kljub temu, da so v tem času izpadli podatki po posameznih prejemnikih dohodka - zavarovancih.

Zaradi čim bolj učinkovitega in tekočega reševanja problematike ter težav zavezancev pri oddaji obrazcev REK na DURS vse od začetka priprav rešitev za individualno posredovanje podatkov deluje posebna delovna skupina, v katero so vključeni zaposleni iz vseh področij dela DURS (vsebina, kontrola, registracija, davčno knjigovodstvo, informatika, informiranje, helpdesk idr.). Delovna skupina na svojih rednih tedenskih sestankih obravnava tekočo problematiko in morebitne dodatne zahteve za programske dopolnitve. Posamezni člani po potrebi obravnavajo tudi konkretne primere izplačevalcev, ki običajno zaradi tehničnih težav ne morejo oddati obrazcev.

3.4.4 Obveznost dostave letnih podatkov za dohodnino za leto 2009

Eden izmed osnovnih namenov predlaganja individualnih obrazcev REK je sprotno pridobivanje podatkov, potrebnih za letno odmero dohodnine, kar za izplačevalce pomeni ukinitev obveznosti letnega predlaganja podatkov za dohodnino. Zgoraj opisane težave DURS in izplačevalcev so botrovale dejstvu, da je DURS zakonodajalcu predlagal dopolnitev ZDavP-2 z določbo, ki izplačevalcem še za leto 2009 nalaga predložitev letnih podatkov za dohodnino. Glede na opravljene navzkrižne primerjave podatkov je bila na DURS ocenjena visoka stopnja tveganja pri pripravi informativnih izračunov dohodnine za leto 2009, v kolikor bi jih bilo potrebno izdelati na podlagi podatkov iz individualnih obrazcev REK. Takšna so tudi priporočila programerjev, ki menijo, da je tehnološko pravilen pristop uvajanja velikih sprememb, kar uvedba individualnih obrazcev REK nedvomno je, vzporedna vpeljava novega načina dela

skupaj s starim. Ker so podatki iz individualnih obrazcev REK popolnoma informatizirani, tudi sistem sprotnega nadzora pravilnosti teh obrazcev temelji izključno na programskih izpisih. Ti izpisi pa v letu 2009 še niso bili realizirani v takem obsegu, ki bi zagotavljal potrebno preverjanje pravilnosti in celovitosti podatkov.

Iz navedenih razlogov je DURS za predlog novele ZDavP-2⁴², predlagala prehodno določbo, s katero se izplačevalcem obveznost predložitve letnih podatkov za dohodnino naloži tudi za izplačila v letu 2009, na enak način kot je bilo to zanje predpisano v preteklih letih. Na podlagi teh podatkov bo DURS za zavezanca sestavila informativne izračune dohodnine za leto 2009. Tako pridobljeni kumulativni podatki pa bodo na DURS uporabljeni tudi za primerjavo na letni ravni pripravljenih seštevkov posameznih individualnih obrazcev REK. Na podlagi te analize bo mogoče ugotavljati morebitne programske napake pri sprejemu obrazcev REK ter potrebne dopolnitve teh programov z vgraditvijo dodatnih avtomatičnih kontrol.

3.4.5 Nezdostnost predpisanih podatkov

Po 124. členu ZDoh-2 se od dohodkov zavezanca, določenih s tem zakonom, med letom plačuje akontacija dohodnine, če ni s tem zakonom ali z ZDavP-2 drugače določeno. Akontacija dohodnine se izračuna na način, določen s tem zakonom in z ZDavP-2. Davčni odtegljaj za prejemnika dohodka je dolžan izračunati, odtegniti in plačati plačnik davka, kot to določa 59. člen ZDavP-2. Če davčni organ ugotovi, da plačnik davka davčnega odtegljaja ni odtegnil in plačal, ali ga ni odtegnil in plačal pravilno, davčni odtegljaj v delu, ki ni bil odtegnjen, s pripadajočimi dajatvami, bremeni plačnika davka.

Plačnik davka torej odgovarja za pravilen izračun davčnega odtegljaja, kar pomeni, da mora zagotoviti vse pogoje in poznati okoliščine posameznega primera, da bo davčni odtegljaj pravilno izračunan. Skladno z določbo 57. člena ZDavP-2 plačnik davka izračuna davčni odtegljaj v obračunu davčnega odtegljaja (v ustreznem obrazcu REK) na podlagi ugotovljene davčne osnove, davčnih olajšav in davčne stopnje. Po 57. členu ZDavP-2 obliko obračuna davčnega odtegljaja predpiše minister za finance, vsebovati pa mora vse podatke, potrebne za izračun in nadzor pravilnosti izračuna davčnega odtegljaja.

Medtem ko trenutno veljavni obrazci REK vsebujejo podatke za avtomatičen izračun in nadzor pravilnosti izračunanega davčnega odtegljaja za tiste dohodke, od katerih se davčni odtegljaj izračuna z upoštevanjem zakonsko določenih normiranih stroškov oziroma odhodkov ter proporcionalne davčne stopnje⁴³, pa ti obrazci ne vsebujejo s tega vidika vseh potrebnih

⁴² Novela ZDavP-2, ki je bila objavljena v Ur. l. RS, št. 110/2009 tako v 141. členu ohranja obveznost dajanja podatkov za odmero dohodnine na letnem nivoju še za leto 2009. Izplačevalci dohodka, ki so plačniki davka, bodo podatke o izplačanih dohodkih za leto 2009 predložiti tudi na letnem nivoju, ne glede na to, da so podatke o teh dohodkih DURS-u že posredovali v obrazcih iREK.

⁴³ To so: (1) dohodek iz drugega pogodbenega razmerja, pri katerem se davčni odtegljaj izračuna po stopnji 25 % po zmanjšanju dohodka za 10 % normirane stroške; (2) dohodek iz dejavnosti – t.i. normirancev, pri katerem se davčni odtegljaj izračuna po stopnji 25 % po zmanjšanju dohodka 25 oz. 70 % normirane odhodke; (3) dohodek iz oddajanja premoženja v najem, pri katerem se davčni odtegljaj izračuna po stopnji 25 % po zmanjšanju dohodka za

podatkov za tiste dohodke, ki se obdavčujejo z upoštevanjem osebnih davčnih olajšav in progresivne davčne lestvice. V to skupino dohodkov sodijo dohodki iz delovnega razmerja, pri katerih je izračun osnove za davčni odtegljaj za posameznika individualen in odvisen od določenih okoliščin, ki pri posamezniku vplivajo na izračun te osnove (različnim posameznikom pripadajo različne davčne olajšave: splošna, olajšava za vzdrževane družinske člane). Ker obrazec iREK ne predpisuje obveznosti posredovanja podatkov o oznaki olajšav, ki posameznemu prejemniku dohodka pripadajo in se upoštevajo pri izračunu davčnega odtegljaja, podatek o osnovi za izračun davčnega odtegljaja ob oddaji obrazca ne more biti avtomatično preverjen, temveč je njegovo pravilnost mogoče preveriti le na podlagi naknadnega nadzora obračuna davčnega odtegljaja. Ker takšna določitev vsebine obrazca iREK po mnenju zakonodajalca ni v skladu že omenjeno določbo 57. člena ZDavP-2, naj bi bile v prihodnje potrebne dopolnitve tega obrazca. Te dopolnitve bodo še povečale kompleksnost obrazca REK, zaradi številnih zakonskih možnosti, ki vplivajo na izračun davčnega odtegljaja, pa bo v programsko podporo za sprejem dopolnjenih obrazcev REK potrebno zagotoviti tudi določeno število novih algoritmov in formul za kontrolo pravilnosti izračuna davčnega odtegljaja⁴⁴.

4 EVIDENCE O OBVEZNIH PRISPEVKIH, KI JIH VODIJO DELODAJALCI

4.1 Pravne podlage

Temeljno pravno podlago, ki delodajalcu nalaga vodenje evidence o vseh zaposlenih delavcih, predstavlja Zakon o evidencah na področju dela in socialne varnosti (Ur. l. RS, št. 40/2006, v nadaljevanju ZEPDSV). Po tem zakonu mora delodajalec voditi in hraniti v svojih evidencah podatke o vseh zaposlenih delavcih. Poleg podatkov za identifikacijo delavca mora delodajalec voditi tudi podatke o delovnih dovoljenjih delavcev, podatke o značilnosti delovnega razmerja kot so določene v sklenjeni pogodbi o zaposlitvi in podatke o prenehanju delovnega razmerja. Delodajalec mora voditi tudi evidenco o stroških dela, ki obsega podatke o plačah in drugih prejemkih delavcev.

4.2 Nabor podatkov v evidenci

S postopki plačevanja prispevkov za zaposlene delavce sta povezani evidenca o zaposlenih delavcih ter evidenca o stroških dela.

40 % normirane stroške; (4) dohodek iz prenosa premoženjske pravice, pri katerem se davčni odtegljaj izračuna po stopnji 25 % po zmanjšanju dohodka za 10 % normirane stroške; (5) drugi dohodki po ZDoh-2 (razen tistih, ki se izplačujejo za mesečno obdobje), pri katerih se davčni odtegljaj izračuna po stopnji 25 %; (6) obresti in dividende, pri katerih se davčni odtegljaj izračuna po stopnji 20 %.

⁴⁴ Zastavlja se vprašanje glede smiselnosti tovrstnih dopolnitev obrazcev REK. Takšne dopolnitve bodo zaradi kompleksne zakonske ureditve obračunavanja davčnega odtegljaja, zagotovo pomenile ogromno težav pri sprejemu obrazcev REK, kar bi lahko ogrozilo povečanje števila neknjiženih obračunov ter posledično vodilo do nepopolnih davčnih evidenc. Preden bi bilo možno dokončno uskladiti vse napake zavezancev in programske podpore DURS, bi lahko zapadel že rok za pripravo podatkov za letno odmero dohodnine, kar pomeni, da ti podatki ne bi bili pravočasno na voljo. Posledično bi bila lahko ogrožena letna odmera dohodnine. Glede na to, da so zavezanci odgovorni za pravilnost izračuna davčnega odtegljaja, bi bilo morebitne napake pri teh izračunih preprečevati v naprej, na primer z objavo metodologije izračuna za posamezne vrste dohodka ali z javno objavo enotnega programa za izračun.

Podatki, ki jih mora delodajalec zagotavljati v **evidenci o zaposlenih delavcih**, so določeni v 13. členu ZEPDSV, in sicer:

- podatki o delavcu: ime, datum in kraj rojstva, EMŠO, davčna številka, naslov prebivališča, izobrazba, podatki o morebitni invalidnosti in delni upokojitvi;
- podatki o delovnem dovoljenju za tujega delavca;
- podatki o sklenjeni pogodbi o zaposlitvi: datum nastopa dela, vrsta pogodbe, poklic, delovno mesto, število ur tedenskega rednega delovnega časa, razporeditev delovnega časa, kraj opravljanja dela;
- podatki o prenehanju pogodbe o zaposlitvi: datum, način.

Evidenca se začne za posameznega delavca voditi z dnem, ko sklene pogodbo o zaposlitvi, preneha pa z dnem, ko mu preneha pogodba o zaposlitvi. Dokumenti s podatki o delavcu, za katerega se preneha voditi evidenca o zaposlenih delavcih, in izvirne listine, na podlagi katerih se vpisujejo podatki v evidenco o zaposlenih delavcih, se hranijo kot listina trajne vrednosti, ki jo mora delodajalec predložiti na zahtevo pristojnega organa. Ob prenehanju dejavnosti delodajalca prevzame arhiv podatkov o delavcu pravni naslednik. Če pravnega naslednika ni, arhivsko gradivo prevzame Arhiv Republike Slovenije.

V **evidenco o stroških dela** delodajalec mesečno za vsakega delavca vpisuje podatke, ki jih določa 16. člen ZEPDSV, in sicer:

- podatke o delavcu: poleg že omenjenih iz evidence o zaposlenih delavcih še številko transakcijskega računa, na katerega se izplačujejo plače in ostali prejemki;
- podatke o plačah in nadomestilih plač, ki bremenijo delodajalca;
- podatke o drugih stroških dela: povračila stroškov v zvezi z delom, regres za letni dopust, jubilejna nagrada, dodatna plačila, namenjena socialni varnosti delavcev, plačila za prostovoljno pokojninsko zavarovanje, solidarnostna pomoč, odpravnina, stroški izobraževanja delavcev, davki na izplačane plače, ostali stroški dela;
- podatke o zakonsko določenih prispevkih za socialno varnost za posameznega delavca: plačani prispevki v breme delodajalca po posameznih vrstah, plačani prispevki v breme zavarovanca po posameznih vrstah.

Delodajalec začne voditi evidenco o stroških dela za posameznega delavca z dnem, ko sklene pogodbo o zaposlitvi, preneha pa z dnem, ko mu preneha pogodba o zaposlitvi. Dokumenti s podatki o delavcu, za katerega se preneha voditi evidenca o stroških dela, se hranijo kot listina trajne vrednosti, ki jo mora delodajalec predložiti na zahtevo pristojnega organa. Ob prenehanju dejavnosti delodajalca prevzame arhiv podatkov o stroških dela pravni naslednik. Če pravnega naslednika ni, prevzame arhivsko gradivo Arhiv Republike Slovenije.

4.3 Namen evidence

Kot to izhaja iz Predloga Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti, EVA: 2005-2611-0059, 2005, je namen evidenc na področju dela je predvsem v njihovi povezljivosti. S povezovanjem se manjša stopnja birokratizacije, saj se z izmenjavo podatkov med upravljavci zbirk zmanjšuje potreba po obremenjevanju strank s predlaganjem različnih potrdil. Vzpostavile naj bi se medsebojne povezave sistemov DURS, ZPIZS, ZRSZ, ZZZS, MDDSZ in morebitnih drugih, ki se neposredno ukvarjajo z odločanjem o pravicah iz sistema socialnega zavarovanja.

Namen evidence o zaposlenih delavcih in o stroških dela izhaja tudi iz določbe 7. člena ZEPDSV, ki določa, da te evidence vodijo delodajalci za namene uveljavljanja pravic iz sistema socialnega zavarovanja in socialnega varstva, za namen zagotavljanja statističnega spremljanja ter za potrebe inšpekcijskega nadzora.

Namen evidence o stroških dela izhaja tudi iz 26. člena ZEPDSV, ki daje podlago ministru za finance, da predpiše način, obliko in vsebino poročanja, ki bo omogočalo spremljanje podatkov iz evidence o stroških dela. Vendar pa Pravilnik o poročanju o stroških dela (Ur. l. RS, št. 119/2007) ni predpisal načina poročanja podatkov, kot jih določa ZEPDSV, temveč je določil, da delodajalci osebam, ki potrebujejo podatke iz evidenc za opravljanje zakonsko določenih nalog oziroma za vodenje zbirk podatkov o posameznikih ali posameznicah ter za namene izvajanja statističnih, socialno-ekonomskih in drugih raziskovanj, ki imajo zakonsko podlago, sporočajo podatke o stroških dela na načine, v oblikah in obsegih, določenih v predpisih, ki uvajajo obveznosti ter določajo načine, oblike in vsebine poročanja podatkov o stroških dela.

Iz navedenega izhaja, da ideja o primarnosti evidence o stroških dela, ki jo določa ZEPDSV, ni bila uresničena, kar je bilo glede na nespremenjene predpise o poročanju podatkov za davčne namene (obrazci REK) ter za namene odmere pokojninskih pravic (obrazec M-4) tudi pričakovati. Določitev poročanja podatkov iz evidence o stroških dela, kot je bila predvidena na podlagi 26. člena ZEPDSV, bi namreč pomenila zgolj dodatno obveznost delodajalcev. Za uresničitev ideje o primarnosti evidence o stroških dela bi morali biti podatki v za namen poročanja določeni tako, da bi zagotavljali tudi podatke za davčne namene, da bi s tem nadomestili obrazce REK in podatke za namene odmere pokojninskih pravic, da bi s tem nadomestili obrazec M-4.

5 MATIČNA EVIDENCA ZAVAROVANCEV POKOJNINSKEGA IN INVALIDSKEGA ZAVAROVANJA

5.1 Pravne podlage

Pravne podlage za delovanje matične evidence zavarovancev so urejene z naslednjimi zakoni in podzakonskimi predpisi:

- Zakon o pokojninskem in invalidskem in invalidskem zavarovanju – ZPIZ-1,

- Zakon o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic pokojninskega in invalidskega zavarovanja – ZMEPIZ,
- Pravilnik o ugotavljanju lastnosti zavarovanca pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Ur. l. RS, št. 32/1996),
- Pravilnik o obrazcih prijav podatkov o pokojninskem in invalidskem ter zdravstvenem zavarovanju, zavarovanju za starševsko varstvo, zavarovanju za primer brezposelnosti in o sklenitvi delovnega razmerja (Ur. l. RS, št. 45/2005 (121/2005 popr.), 75/2008, 12/2009),
- Metodološko gradivo za prijavo podatkov o pokojninskem in invalidskem, ter zdravstvenem zavarovanju, zavarovanju za starševsko varstvo, zavarovanju za primer brezposelnosti in o sklenitvi delovnega razmerja, različica 1 (2005).

Matična evidenca zavarovancev vsebuje podatke o zavarovancih in uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter druge podatke, potrebne za izvajanje pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

5.2 Prikaz sistema vodenja matične evidence

5.2.1 Evidentiranje zavarovancev in zavezancev za prispevek

Ko je za določeno fizično osebo prvič vložena prijava v zavarovanje, se vzpostavi evidenca te fizične osebe v matični evidenci zavarovancev. Za vlaganje prijav, sprememb in odjav podatkov v matični evidenci se uporabljajo obrazci M, ki se uporabljajo tudi za ostala obvezna socialna zavarovanja. Zavezanec za prijavo tako hkrati opravi prijavo v vse vrste socialnih zavarovanj na enem obrazcu. Prijavno odjavna evidenca zavarovancev je podrobneje opisana v poglavju 1.1.1 tega magistrskega dela.

5.2.2 Evidentiranje podatkov o osnovi in vplačanem prispevku

Po 203. členu ZPIZ-1 se pokojninska doba, plača, vplačila prispevkov ter druga dejstva, ki vplivajo na pridobitev in odmero pravic, upoštevajo pri uveljavljanju pravic iz obveznega zavarovanja po podatkih iz matične evidence o zavarovancih in uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Te podatke zagotavljajo delodajalci, samozaposleni, kmetje, vrhunski športniki in šahisti, ter osebe, ki so prostovoljno vključene v zavarovanje, zavod za zaposlovanje, ministrstvo, pristojno za pravosodje, ZZZS in DURS. Zavezanci iz prejšnjega odstavka so dolžni ZPIZ-u enkrat letno posredovati potrdilo o obračunanih in vplačanih prispevkih. Delodajalec je dolžan posredovati kopijo tega potrdila tudi zavarovancem, za katere plačuje prispevek delodajalca.

Matična evidenca je podrobneje urejena z ZMEPIZ, ki podrobneje opredeljuje tudi zavezance, ki so dolžni ZPIZ-u enkrat letno posredovati potrdila o plačanih prispevkih. V matični evidenci se vodijo podatki o zavarovancih in uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter drugi podatki, potrebni za izvajanje pokojninskega in invalidskega zavarovanja po ZPIZ-1.

Matično evidenco vodi ZPIZ. Za opravljanje posameznih nalog pri vodenju matične evidence ZPIZ lahko pooblasti drugo službo ali zavod. Kot že omenjeno, prijave, odjave in prijave spremembe podatkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje sprejema prijavno-odjavna služba ZZZS.

ZMEPIZ določa zavezance za posredovanje podatkov o plačah in nadomestilih plače ter o vplačanih prispevkih in obdobju zavarovanja na obrazcu M-4. Dajalci podatkov za posamezne kategorije zavarovancev so:

- poslovni subjekt – pravna oseba: za zaposlene, za vajence, za udeležence javnih del;
- zasebni delodajalec – fizična oseba: za zaposlene, za vajence, za udeležence javnih del;
- stečajni oz. likvidacijski upravitelj: za delavce, ki ostanejo v delovnem razmerju po uvedbi stečajnega oziroma likvidacijskega postopka, za zaposlene do uvedbe stečajnega oziroma likvidacijskega postopka;
- DURS: za samozaposlene, za kmete, za vrhunske športnike in šahiste, za zaposlene pri fizičnih osebah, ki ne opravljajo dejavnosti, za zaposlene pri tujih delodajalcih, ki niso plačniki davka, za osebe, ki so prostovoljno zavarovane;
- Center za socialno delo: za prejemnike porodniškega in starševskega nadomestila po prenehanju delovnega razmerja, za druge upravičence po predpisih o starševskem varstvu, za družinske pomočnike;
- ZRSZ: za prejemnike denarnega nadomestila za čas brezposelnosti, za brezposelne osebe s pravico do plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje;
- ZZZS: za uživalce nadomestil iz zdravstvenega zavarovanja po prenehanju delovnega razmerja;
- Javni jamstveni in prežिवninski sklad RS: za upravičence do neizplačanih plač in nadomestil plač, če jim je delovno razmerje prenehalo zaradi insolventnosti delodajalca;
- MORS: za vojake nabornike na prostovoljnem služenju vojaškega roka.

Po 57. členu ZMEPIZ vložijo zavezanci prijavo podatkov o ugotovljeni zavarovalni dobi in plačah oziroma osnovah ter prijavo podatkov o nadomestilih plač najpozneje do 30. aprila tekočega leta za preteklo koledarsko leto. Prijavo spremembe podatkov o zavarovalni dobi in plačah oziroma osnovah in prijavo spremembe podatkov o nadomestilih plač zavezanci vložijo v roku 8 dni od dneva, ko je bila ugotovljena sprememba poslanih podatkov. Prijavo podatkov o pozneje ugotovljeni pokojninski dobi oziroma povečanju zavarovalne dobe morajo zavezanci vložiti v roku 8 dni od dneva, ko je postala odločba o pokojninski dobi pravnomočna, oziroma od dneva, ko je pristojni organ skladno s posebnimi predpisi ugotovil, da se zavarovancu šteje zavarovalna doba s povečanjem.

5.3 Namen in problematika matične evidence ZPIZ

5.3.1 Namen matične evidence

Vloga in pomen matične evidence izhaja iz 203. člena ZPIZ-1, ki določa, da se podatki matične evidence upoštevajo pri uveljavljanju pravic iz obveznih socialnih zavarovanj. V predpisanih evidencah se tako sproti zbirajo podatki in ob nastopu zavarovalnega primera uporabijo za ugotovitev pogojev za priznanje pravic in odmero dajatev. V evidence podatkov o zavarovancih in zavezancih se zato vnašajo podatki o prijavah v zavarovanje, plači oz. zavarovalnih osnovah ter o vplačanih prispevkih.

Po petem odstavku 7. člena ZPIZ-1 zavarovanec praviloma pridobi pravice iz obveznega zavarovanja izključno na podlagi plačila prispevkov, pravice iz obveznega zavarovanja so sorazmerne zavarovančevi plači ali drugih dohodkom in vplačanim prispevkom. Kot izhaja iz opisa evidence o obveznih prispevkih na DURS, morajo zaradi opravljanja naloge pobiranja prispevkov zavezanci DURS-u sporočiti podatke, ki so potrebni za odmero oziroma obračun in plačilo obveznih prispevkov in so predpisani na podlagi ZDavP-2. Ne glede na dejstvo, da obračuni prispevkov od 1. julija 2008 dalje niso več le v skupnem znesku za vse zavarovance, za katere je na določen dan izplačan osebni prejemek, temveč so iz teh obračunov razvidni tudi podatki o obračunanih in plačanih prispevkih za posameznega zavarovanca, pa podatki iz evidence DURS niso neposredno uporabni v postopkih priznavanja pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Zato je predpisan obrazec M-4, katerega morajo zavezanci enkrat letno posredovati ZPIZ-u, ki na podlagi tako zbranih podatkov odmerja pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

Podatke, ki jih morajo zavezanci posredovati na obrazcu M-4, predpisuje Pravilnik o obrazcih prijav podatkov o pokojninskem in invalidskem ter zdravstvenem zavarovanju, zavarovanju za starševsko varstvo, zavarovanju za primer brezposelnosti in o sklenitvi delovnega razmerja (Ur. l. RS, št. 45/2005, 121/2005-popravek, 75/2008).

Podatki, ki so predpisani za posredovanje na obrazcu M-4 (Prijava podatkov in sprememb podatkov o plači oziroma osnovi, nadomestilih, plačanem prispevku in obdobju zavarovanja), so razvidni iz Tabele 15.

V obrazcu M-4 se ločeno izkazujejo podatki o plači oziroma osnovi za obdobje, za katero so prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje plačani (rubrika B) od podatkov o obdobju, za katero prispevki niso plačani (rubrika E).

Znesek osnove, ki se všteva v pokojninsko osnovo (v rubriki B), predstavlja:

- za osebe v delovnem razmerju izplačana plača in nadomestilo plače, ki se za izračun pokojninske osnove upošteva v skladu s prvim odstavkom 41. člena ZPIZ-1 (na primer nadomestilo plače zaradi izrabe letnega dopusta, plačane odsotnosti zaradi osebnih okoliščin, izobraževanja, z zakonom določenih praznikov in dela prostih dni, nadomestilo plače zaradi

darovanja krvi, itd.) ter zneski razlike do minimalne plače in osnov za čas neplačane odsotnosti, od katerih so bili plačani prispevki;

- za samozaposlene zavarovance, državljane Republike Slovenije, zaposlene v tujini, kmete, vrhunske športnike in šahiste ter osebe, ki so prostovoljno vključene v zavarovanje, zavarovalna osnova, od katere se plačujejo prispevki;
- za brezposelne, ki prejemajo denarno nadomestilo za primer brezposelnosti, za zavarovance na podlagi starševstva po 23. členu ZPIZ-1, družinske pomočnike, vojake nabornike na prostovoljnem služenju vojaškega roka in državljane med prostovoljnim usposabljanjem za zaščito in reševanje, prejemek, ki ga zavarovanci prejemajo skladno s posebnimi predpisi oziroma osnova, od katere se plačujejo prispevki;
- za brezposelne osebe, ki jim ZRSZ plačuje prispevke za pokojninsko in invalidsko zavarovanje do izpolnitve pogojev za priznanje pravice do pokojnine, osnova, od katere so plačani prispevki (drugi odstavek 216. člena ZPIZ-1);
- za vajence v učnem razmerju znesek nagrade vajenca v skladu z zakonom in kolektivno pogodbo; če je nagrada nižja od zneska polovice minimalne plače, se vpiše znesek polovice minimalne plače, saj se v tem primeru prispevki za PIZ plačajo od polovice minimalne plače.
- pri plači iz naslova opravljanja dopolnilnega dela po 146. členu ZDR oziroma po 47. členu ZDR-90, znesek izplačane plače za ure dopolnilnega dela ob upoštevanju predpisanih omejitev.

Zavezanci v podatek o osnovi ne vpisujejo izplačanih prejemkov, ki se v skladu z 42. členom ZPIZ-1 ne všttevajo v pokojninsko osnovo⁴⁵. V podatek o osnovi se tudi ne vpisuje zneskov nadomestil, ki se za izračun pokojninske osnove upoštevajo v skladu z drugim odstavkom 41. člena ZPIZ-1⁴⁶.

V znesek plačanega prispevka morajo zavezanci vpisati seštevke plačanega prispevka zavarovanca ter delodajalca od vseh prejemkov iz delovnega razmerja, tudi od tistih, ki se v skladu z 42. členom ZPIZ-1 ne všttevajo v pokojninsko osnovo. Za zavarovanca, ki se mu ne izplačuje plača, je treba vpisati znesek prispevka, ki je bil za zavarovanca plačan od predpisane osnove v skladu z določbami ZPIZ-1. Kadar je izplačana plača delavca nižja od minimalne plače, je treba vpisati znesek plačanega prispevka za pokojninsko in invalidsko zavarovanje od seštevka izplačane plače in osnove v višini razlike do minimalne plače. Kadar je nagrada vajenca nižja od polovice minimalne plače, je treba vpisati znesek plačanega prispevka od polovice minimalne plače. Za zavarovance v invalidskih podjetjih in drugih organizacijah za zaposlovanje

⁴⁵ V osnovo se ne všttevajo bonitete, regres, odpravnine in druga izplačila iz delovnega razmerja, čeprav so bili skladno z ZPSV od njih obračunani in plačani prispevki.

⁴⁶ Nadomestila, ki so bila izplačana zavarovancem in so opredeljena v drugem odstavku 41. člena ZPIZ-1 (nadomestilo plače za čas začasne zadržanosti z dela po predpisih o zdravstvenem zavarovanju in predpisih o delovnih razmerjih, po predpisih o starševskem dopustu, oziroma po predpisih o zavarovanju za primer brezposelnosti, o delovnih razmerjih za delavce, katerih delo ni več potrebno, ali nadomestilo za čas poklicne rehabilitacije iz prvega odstavka 89. člena tega zakona), se za čas prejetanja nadomestila ne upoštevajo v izplačani višini, temveč se za ta čas za izračun pokojninske osnove upošteva plača oziroma osnova, od katere so bili plačani prispevki iz koledarskega leta pred začetkom prejemanja nadomestila. Za čas prejemanja tovrstnega nadomestila se zato vpiše le število ur ter leto osnove (rubrika C).

invalidov je treba vpisati znesek prispevka, ki ga podjetja, zavodi in druge organizacije za zaposlovanje invalidov v skladu z 226. členom ZPIZ-1 v povezavi s 74. členom Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov obračunajo za zaposlene in ga vplačajo na poseben račun pri delodajalcu in namensko uporabijo kot odstopljena sredstva.

Tabela 15: Prikaz podatkov na obrazcu M-4

Rubrika A – podatki o zavezancu in zavarovancu
Leto za katero se sporočajo podatki
Šifra prijave podatkov
Registrska številka dajalca
Registrska številka zavezanca
Tedenski sklad ur zavezanca
EMŠO zavarovanca
Rubrika B – Podatki o plači oziroma osnovi za obdobje, za katero so prispevki za PIZ plačani, v koledarskem letu, za katero se posredujejo podatki
Število ur rednega dela
Število nadur
Znesek plače oz. osnove v EUR od katere so prispevki plačani
Znesek plačanega prispevka
Rubrika C – Podatki o nadomestilu za obdobje, za katero so prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje plačani
Št. ur nadomestila 1
Leto osnove nadomestila 1
Št. ur nadomestila 2
Leto osnove nadomestila 2
Rubrika D – podatki o zavarovalni dobi s povečanjem ali o sezonskem delu, ko so prispevki za PIZ plačani
Datum, od katerega se v koledarskem letu zavarovalna doba šteje s povečanjem
Datum s katerim se preneha štetje zavarovalne dobe s povečanjem
Trajanje zavarovalne dobe s povečanje oz. preračunano trajanja dobe pri sezonskem delu
Šifra dobe
Znesek plačanega prispevka za zavarovalno dobo s povečanjem
Rubrika E – Podatki o obdobju, za katero prispevki niso plačani
Prvi dan obdobja, ko prispevki za PIZ niso plačani
Zadnji dan obdobja, ko prispevki za PIZ niso plačani
Število ur rednega delovnega časa za obdobje zavarovanja, za katero prispevki za PIZ niso bili plačani
Število ur nadomestila, ko prispevki za PIZ niso bili plačani

Vir: Pravilnik o obrazcih prijav podatkov o pokojninskem in invalidskem ter zdravstvenem zavarovanju, zavarovanju za starševsko varstvo, zavarovanju za primer brezposelnosti in o sklenitvi delovnega razmerja, 2008.

5.3.2 Problematika matične evidence

Zgoraj opisan obrazec M-4 se prvič uporablja za posredovanje podatkov za leto 2008. Poleg nove vsebine obrazca je za leto 2008 predpisan tudi nov način posredovanja podatkov, ki jih morajo zavezanci ZPIZ-u posredovati v predpisani elektronski obliki.

Pred objavo novega obrazca M-4 so se uporabljali obrazci M-4 z drugačno vsebino ter vsak z različnimi pravili posredovanja obrazca. Za obrazce M-4, ki so veljali pred letom 2008, ni bilo izdelanega računalniškega programa za logično kontrolo, zato le-to opravljajo referenti in revizorji matične evidence zavarovancev ročno (Kavčič, 2008, str. 42-43).

Težave v matični evidenci povzročajo tudi zapleteno izračunavanje pokojninske dobe. Podatki o dobi se nahajajo na različnih obrazcih, in sicer: na obrazcih prijav v zavarovanje, na obrazcu prijav podatkov o plači, nadomestilu oziroma zavarovalni osnovi ali na obrazcu prijave podatkov o nadomestilu. Le s kombinacijo podatkov iz teh obrazcev je mogoče izračunati pokojninsko dobo (Kavčič, 2008, str. 43).

Kot že omenjeno, je na novem obrazcu M-4 predpisano ločeno posredovanje podatkov za obdobje, v katerem so bili obvezni prispevki plačani, od obdobja, v katerem prispevki niso bili plačani. V predhodno veljavnih obrazcih M-4 takšno ločevanje podatkov ni bilo predpisano, temveč je veljala zasilna rešitev in sicer, da se v poljih znesek in prispevek vpisuje vrednost 1 stotin. Kot navaja Kavčič (2008, str. 41) navodila v tem delu niso bila jasna in se niso natančno izvajala. Sprotna kontrola teh obrazcev ni bila možna, zato jo v podjetjih naknadno izvajajo revizorji matične evidence.

Postopki revizije so opredeljeni v 37. členu ZMEPIZ, ki določa, da ZPIZ v teh postopkih preveri evidence, ki jih po zakonu o evidencah na področju dela vodi delodajalec o zavarovancih. Prav tako ZPIZ preverja tudi vso predpisano poslovno in finančno dokumentacijo, na podlagi katere so bili posredovani podatki o obdobju zavarovanja, plači, nadomestilih plače in plačanih prispevkih.

V postopkih revizije obrazca M-4 so največkrat ugotovljene nepravilnosti zaradi napačnega razumevanja predpisov o vštevanju zneskov v pokojninsko osnovo po ZPIZ-1 v primerjavi z drugimi delovno pravnimi predpisi. Podatki, ki so jih ZPIZ-u zavezanci posredovali za leto 2007, so bili v letu 2008 revidirani pri 18.023 zavezancih – dajalcih podatkov, kar je za 1 % več kot v letu 2007 (Letno poročilo ZPIZ za leto 2008, str. 78).

Četudi so na novih obrazcih M-4 predpisani podatki o obdobju plačanih prispevkov ločeno od obdobja neplačanih prispevkov, pa avtomatična preveritev verodostojnosti teh podatkov preko evidence o obveznih prispevkih na DURS-u ni mogoča. Podatki iz obeh evidenc med seboj namreč niso neposredno primerljivi zaradi razlik v podatkih, ki se na DURS-u vodijo za davčne namene, v matični evidenci ZPIZ-a pa za namene priznavanja pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

6 UGOTOVITVE ANALIZE VELJAVNEGA SISTEMA VODENJA EVIDENC O OBVEZNIH PRISPEVKIH

6.1 Primerljivost podatkov iz evidenc

Kot že omenjeno, evidenca o prispevkih po zavarovancih, ki jo vodi DURS, in matična evidenca, ki jo vodi ZPIZ, med seboj nista neposredno primerljivi. Pomembnejše razlike med podatki iz obeh evidenc so prikazane v Tabeli 16, iz katere izhaja, da je med podatki iz individualnih obrazcev REK in podatki iz obrazca M-4 neposredno primerljiv le podatek o plačanih prispevkih. V obrazec M-4 se namreč vpisujejo vsi plačani prispevki iz delovnega razmerja in ne le prispevki od osnove, ki se upošteva pri ugotavljanju pokojninske osnove.

Tabela 16: Pregled temeljnih razlik med podatki v evidenci o prispevkih DURS in v matični evidenci ZPIZ

Evidenca o prispevkih na DURS	Matična evidenca ZPIZ-a
Evidenca se vodi po datumu izplačila prejemka – ne glede na to, na katero časovno obdobje se izplačilo nanaša.	Evidenca se vodi na letni ravni po prejemkih, ki se nanašajo na določeno leto, ne glede na datum izplačila prejemkov.
Izkazuje vse osnove, od katerih zavezanci skladno z ZPSV obračunavajo obvezne prispevke.	Izkazuje le osnove, ki se všttevajo v pokojninsko osnovo.
Ne izkazuje števila delovnih ur, števila nadur ter ur nadomestila.	Ločeno izkazovanje ur rednega dela, nadur in ur nadomestila je potrebno za ugotovitev pokojninske osnove ⁴⁷ .
Zneski vseh nadomestil plače se izkazujejo enotno.	Ne izkazuje zneskov nadomestil plače, ki se pri izračunavanju pokojninske osnove ne upoštevajo ⁴⁸ .
Ne izkazuje števila ur nadomestila in leta osnove za nadomestila.	Podatek o številu ur nadomestila in letu osnove je potreben za posebno določen način izračuna pokojninske osnove za čas prejetanja nadomestil.
Podatki o plačanih prispevkih, ki jih zavezanci posredujejo na obrazcu iREK, niso avtomatično preverjeni z dejanskimi vplačili prispevkov, ki se še vedno vodijo v skupnem znesku za vse zavarovance, za katere je na določen dan izplačan osebni prejemek.	Verodostojnost izkazanega zneska plačanega prispevka se preverja v postopkih revizije.

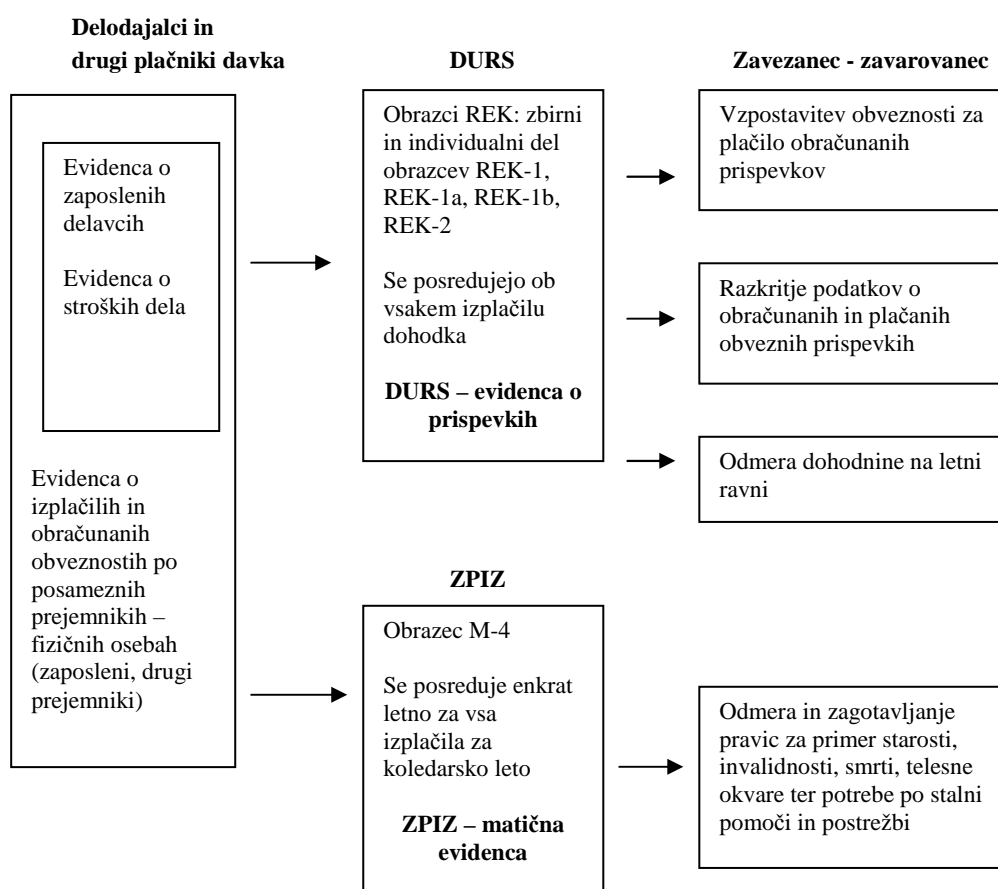
Da gre v obeh temeljnih evidencah, ki jih vodita DURS in ZPIZ, za različne podatke, izhaja tudi iz zakonskih podlag, ki določajo namen zagotavljanja podatkov iz vsake izmed evidenc. Evidenca o individualnih obračunih davčnega odtegljaja in obveznih prispevkih za socialno varnost je namenjena zagotavljanju možnosti razkritja podatkov o obračunanih in plačanih

⁴⁷ Na obrazcu M-4 so ločeno izkazane: ure rednega dela, nadure ter ure nadomestila. Le na podlagi tako izkazanih podatkov, je mogoče ugotoviti pokojninsko osnovo glede na naslednje določbe ZPIZ-1: drugi odstavek 41. člena – vštevanje nadomestil, 42. člen – preračun plače na polni delovni čas, v primeru dela s skrajšanim delovnim časom, 44. člen – vštevanje plače za delo preko polnega delovnega časa.

⁴⁸ Način izračunavanja višine pokojninske osnove za čas bolniških nadomestil je predpisan v 41. členu ZPIZ-1, ki določa, da se v tem primeru upošteva višina prejetih plač iz preteklih obdobj (in ne višina izplačanega nadomestila). Zato se na obrazcu M-4 vpisujejo leta osnov in ur bolniških nadomestil v posebno rubriko.

prispevkih posameznemu zavarovancu ter zagotovitvi podatkov za letno odmero dohodnine davčnim zavezancem. Matična evidenca zavarovancev pa je namenjena odmeri pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. V postopkih odmere teh pravic podatki iz individualnih obračunov davčnega odtegljaja niso zadostni. Kot navaja Kavčič (2008, str. 50), podatki za dohodnino niso dovolj kakovostni za potrebe matične evidence, ter da bi bilo zaradi možnosti uporabe dohodninskih podatkov v postopkih odmere pokojnine potrebno spremeniti precej zakonodaje. Pred uvedbo elektronskega obrazca M-4 je bilo na to temo organiziranih nekaj neuspešnih sestankov med DURS, ZPIZ, MDDSZ ter Ministrstvom za javno upravo. Ker dogovora ni bilo, je bil uveden nov elektronski obrazec M-4, katerega mora še vedno posredovati delodajalec oziroma drug zavezanec.

Slika 4: Prikaz vodenja evidenc o prispevkih in uporaba podatkov iz teh evidenc

Delodajalci in drugi zavezanci, ki v navedeni dve evidenci posredujejo podatke o osnovah in obračunanih ter plačanih prispevkih za socialno varnost, morajo zaradi različnih oblik in vsebin obrazcev, v svojih evidencah o zaposlenih in o stroških dela poleg podatkov, ki jih določa ZEPDSV⁴⁹, zagotavljati tudi podatke za namen posredovanja podatkov na obrazcih REK. Poleg navedenih evidenc po ZEPDSV morajo zaradi posredovanja podatkov na DURS zagotavljati tudi podatke o vseh ostalih vrstah izplačil ter od njih obračunanih davkih in prispevkih. Prikaz vodenja evidenc o prispevkih ter namen uporabe teh podatkov je razviden iz Slike 4.

⁴⁹ Podatki so podrobneje opredeljeni v poglavju 4 tega magistrskega dela.

V primeru odločitve in sprejetja ustrezne zakonske podlage, po kateri bi se podatki na obrazcih REK zbirali tudi za namen posredovanja v matično evidenco ZPIZ-a, bodo poleg ustreznih dopolnitev in sprememb vodenja podatkov v evidenci o prispevkih na DURS potrebne tudi ustrezne prilagoditve obstoječih programskih podpor na DURS in ZPIZ, ki bi zagotavljale učinkovit prenos podatkov v matično evidenco ZPIZ. Težave DURS pri prilagajanju 20 let starega informacijskega sistema vedno novim zahtevam zakonodaje sem v tem magistrskem delu že omenila. Kot opisuje Kavčič (2008, str. 43-44), se s podobnimi problemi sooča tudi ZPIZ. Njegov informacijski sistem ne podpira v zadostni meri poslovanja ZPIZ-a, je tehnološko zastarel in temelji na več kot 20 let stari tehnologiji podjetja IBM.

6.2 Vpliv novega načina vodenja evidence o prispevkih na evazijo prispevkov

Po Baileyu (2001, str. 389-390) je ena izmed ključnih strategij za zmanjševanje evazije prispevkov izboljšanje administriranja pri pobiranju prispevkov. Takšen namen naj bi bil v končni fazi dosežen tudi z uporabo podatkov iz evidence o prispevkih, ki jo od 1. julija 2008 dalje vodi DURS. Nova evidenca obračunanih in plačanih prispevkov, ki je vzpostavljena po zavarovancih, zagotovo prinaša številne koristi tako izplačevalcem in zavarovancem kot tudi DURS in nosilec socialnega zavarovanja. Ta evidenca prinaša večjo transparentnost obračunanih in plačanih prispevkov, ki naj bi bila neposredno povezana z učinkom zmanjšanja neplačevanja prispevkov za socialno varnost in tudi zmanjšanja pojava neustreznega plačevanja prispevkov za socialno varnost.

Seveda bo za končno uresničitev navedenih namenov nove evidence na DURS treba vložiti precej napora, še posebej v povezavi s pripravo informacijskih rešitev za zagotavljanje potrebnih povezav podatkov. Slednje bo zagotovo olajšal nov informacijski sistem DURS, saj obstoječi ne zagotavlja učinkovitega pobiranja davkov⁵⁰. Glede na to, da je bila šele v začetku novembra 2009 izbrana ustrezna ponudba za izvajalca novega informacijskega sistema, pa mora DURS rešitve za čim bolj učinkovit nadzor plačevanja prispevkov za socialno varnost iskati že v okviru obstoječih programskih podpor. V nadaljevanju je navedenih nekaj najbolj pomembnih povezav med različnimi evidencami, ki jih je smiselno pripravljati z vidika odkrivanja nepravilnosti pri obračunavanju in plačevanju obveznih prispevkov.

Primerjava podatkov o zavarovancih po posameznih kategorijah s podatki v evidenci individualnih obrazcev REK pokaže, ali so bili za določenega zavarovanca obvezni prispevki obračunani in plačani. Na podlagi te primerjave je mogoče ugotavljanje zavarovancev, ki so prijavljeni v zavarovanje, prispevki za socialno varnost pa zanje niso bili obračunani in plačani.

⁵⁰ Takšna ugotovitev izhaja iz ugotovitev revizije Računskega sodišča, ki je informacijski sistem DURS-a revidiralo v letu 1997. V predhodnem poročilu s te revizije, ki je zajemalo tako obdobje pred združitvijo kot po njej, je Računsko sodišče ocenilo, da sistem pobiranja in nadziranja v nadzorovanem obdobju ne dopušča doseganja dobrih rezultatov (Predhodno poročilo o reviziji pobiranja in nadziranja javnofinančnih prihodkov v obdobju od leta 1993 do 1996 št. 1202-1/96-44, 1202-2/96-51 z dne 10. 9. 1997, str. 67-68). V tej reviziji je bilo s strani računskega sodišča tudi dano priporočilo v smislu čimprejšnje vzpostavitve enotnega sistema evidentiranja, izkazovanja in analiziranja podatkov o obračunanih, plačanih in izterjanih javnofinančnih prihodkov, ki bo hkrati tudi omogočal informiranje in odločanje tako znotraj DURS, kot zunaj nje (str. 69-70).

Primerjava podatkov o prihodkih delodajalca, številu zaposlenih s podatki o osnovah, od katerih so bili obračunani prispevki za socialno varnost, nam pokaže verodostojnost višine izplačanih osnov za prispevke. Na podlagi te primerjave je mogoče sklepati, da so osnove za obračun prispevkov prenizko izkazane ter da obstaja možnost, da se določen del prejemkov zaposlenim izplačuje v gotovini. Če je število zaposlenih v primerjavi z izkazanimi prihodki nesorazmerno nizko, lahko sklepamo, da delodajalec bodisi zaposluje na črno ali pa preko manj obdavčenih oblik zaposlitve (študentsko delo, podjemne ali avtorske pogodbe).

Na podlagi primerjave podatkov iz evidence individualnih obrazcev REK, ki se nanašajo na izplačila, od katerih se prispevki ne plačujejo ali pa se od njih plačujejo le prispevki za posebne primere zavarovanja, s podatki iz prijavnno odjavne evidence, je mogoče ugotoviti fizične osebe, ki niso vključene v obvezno socialno zavarovanje. Na podlagi te primerjave je smiselna tudi priprava seznama oseb, ki v obvezno socialno zavarovanje niso vključene na podlagi svoje aktivnosti, temveč na drugi podlagi (na primer kot prostovoljno zavarovane, kot brezposelne osebe, kot prejemniki socialne pomoči, idr.).

Tabela 17: Znesek aktivnega dolga in obremenitev ter delež aktivnega dolga v obremenitvah v obdobju od 2006 – 2009
(v mio EUR)

	2006	2007	2008	31.10.2009*
Obremenitve** – prispevki za PIZ	2.805,80	3.069,70	3.383,00	2.872,80
Aktivni dolg – prispevki za PIZ	104,80	100,10	106,05	120,50
% aktivnega dolga v obremenitvah	3,70	3,30	3,10	4,20
Obremenitve – prispevki za ZZ	1.538,20	2.012,10	2.205,70	1.883,50
Aktivni dolg – prispevki za ZZ	51,50	51,60	53,80	60,70
% aktivnega dolga v obremenitvah	3,30	2,60	2,40	3,20

Legenda: * Za leto 2009 so podatki za obdobje 10-ih mesecev.

** Znesek obremenitev predstavlja znesek obračunanih prispevkov po predloženih obračunih.

Vir: DURS, 2009.

Na podlagi podatkov, ki so jih delodajalci dolžni DURS-u posredovati tekoče, na dan izplačila dohodka, je torej mogoče sproti ugotavljati, za katere zaposlene prispevki niso bili obračunani. V teh primerih problem predstavlja dejstvo, da za obračun prispevkov za zaposlene ne obstaja obveznost obračuna prispevkov brez dejanskega izplačila neto prejemka. V kolikor torej delodajalec kot zavezanec za obvezne prispevke izjavi, da svojim zaposlenim dejansko ni izplačal neto prejemkov, zanje ni dolžan predložiti obračuna prispevkov na obrazcu REK, niti plačati obveznih prispevkov. DURS zato ne razpolaga s podatki o neplačanih prispevkih iz tega naslova. Podrobnejši podatki o gibanju aktivnega dolga iz naslova prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje ter prispevkov za zdravstveno zavarovanje v obdobju od 2006 do 2009 so razvidni iz Tabele 17. Podatki kažejo, da so zavezanci konec oktobra 2009 dolgovali za 120,5 milijona evrov prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (4,2 % vseh obračunanih obveznosti iz tega naslova) ter za 60,7 milijona evrov prispevkov za zdravstveno zavarovanje

(3,2 % vseh obračunanih obveznosti iz tega naslova). Dolg iz naslova obveznih prispevkov se povečuje, kar je po oceni DURS posledica plačilne nediscipline in nelikvidnosti kot odsevu trenutne gospodarske krize. Vedno več je namreč poslovnih subjektov, ki ne morejo v roku poravnati svojih davčnih obveznosti zaradi podaljševanja plačilnih rokov njihovih poslovnih partnerjev.

Če delodajalec prispevke plačuje od prenizkih osnov (na primer od minimalne plače, dejansko pa zaposlenim izplačuje višje prejemke v obliki prikritih izplačil), je praviloma mogoče ugotovljati le v inšpekcijskem postopku. V primeru ugotovljenih tovrstnih nepravilnosti se delodajalcu za prikrita izplačila prejemkov iz delovnega razmerja z odločbo v davčno inšpekcijskem nadzoru ugotovijo nove osnove ter dodatno obračunane obvezne dajatve.

Poseben problem predstavlja ugotavljanje pravilnosti plačevanja obveznih prispevkov v primeru prikritih delovnih razmerij. V teh primerih gre po Strbanu (2005, str. 105) za navidezno samostojne osebe, saj formalno izpolnjujejo kriterije za samostojnost, vendar so prej primerljive z delavcem v odvisnem delovnem razmerju. Značilno za tako osebo je, da kljub formalnemu statusu samozaposlene osebe ne zaposluje drugega delavca, večino dela opravi sama in le za enega naročnika. V primeru obravnave navidezno samostojnih oseb kot delavcev v delovnem razmerju, bi prispevke obračunaval in plačeval njen naročnik – delodajalec, in sicer od celotnega izplačanega dohodka. Ker pa je navidezno samostojna oseba formalno registrirana kot samozaposlena oseba, si tudi sama obračunava in plačuje obvezne prispevke. V teh primerih gre praviloma za nižje prispevne osnove, kar je običajno tudi vzrok za takšno ureditev razmerja med zaposlenim in njegovim naročnikom. Po mnenju Šenčur Peček (2007, str. 230) bo tudi v Sloveniji potrebna aktivnost pri preganjanju prikritih delovnih razmerij in pravilnem definiranju nejasnih delovnih razmerij. Majhno število sodnih sporov v zvezi z vprašanjem razmejitve pogodbe o zaposlitvi od drugih vrst pogodb namreč ne pomeni, da tovrstnih pojavov v slovenski praksi ni. Ugotavljanje tovrstnih nepravilnosti je v pristojnosti delovnih inšpektorjev in ne v pristojnosti davčnih inšpektorjev⁵¹.

6.3 Možnosti nadaljnjega razvoja sistema evidenc o obveznih prispevkih

Tako za posredovanje podatkov na obrazcu M-4, kot za posredovanje individualnih obrazcev REK, morajo zavezanci od 1. januarja 2009 dalje obvezno uporabiti elektronsko oddajo podatkov. Na tak način se podatki učinkovito in racionalno obdelajo v informacijskem sistemu vsakega od organov. Čeprav gre za napredne sisteme, ki so bili v prakso dokaj uspešno uvedeni, pa se zastavlja vprašanje, zakaj je potrebno dvojno posredovanje podatkov o istih izplačilih v

⁵¹ Po Zakonu o delovnih razmerjih gre za delovno razmerje, v kolikor so v konkretnem razmerju podani elementi delovnega razmerja, čeprav med strankama ni sklenjena pogodba o zaposlitvi. Delavec ima možnost, da v sodnem sporu uveljavlja obstoj delovnega razmerja in zahteva priznanje pravic iz tega naslova. Tudi v primeru, če sta pogodbeni stranki pogodbo označili kot civilno pogodbo, v njunem razmerju pa dejansko obstajajo elementi delovnega razmerja, gre za delovno razmerje. Pri ugotavljanju obstoja delovnega razmerja so torej bistvene dejanske okoliščine, ki kažejo, kako se pogodbeno razmerje uresničuje v praksi, in ne poimenovanje razmerja s strani pogodbenih strank. Dejstvo pa je, da se v praksi prikrita delovna razmerja ne preganjajo, v koliko ni podana zahteva za sodno varstvo s strani delavca, čeprav opisana nezakonita ureditev razmerja praviloma pomeni tudi prenizke osnove za obračun prispevkov.

različnih oblikah in različnim državnim institucijam. Kot že omenjeno, je glede na določene podatke, ki se v skladu s trenutno veljavnimi predpisi posredujejo vsakemu od organov, ločeno posredovanje podatkov potrebno, saj podatki iz obrazcev REK ne zagotavljajo vseh podatkov, ki so potrebni za odmero pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Ena od temeljnih smernic razvoja evidenc o obveznih prispevkih za socialno varnost je zato nedvomno dopolnitev podatkov, ki jih zavezanci posredujejo DURS, tako da bodo uporabni tudi za odmero pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja pri ZPIZ-u. Spremembe obrazcev REK v tej smeri bodo seveda vplivale na večino pravnih subjektov v Sloveniji ter pomenile prilagoditve informacijskih sistemov na DURS, ZPIZ in pri izplačevalcih, ki so praviloma povezane z visokimi stroški. Glede na to, da obveznost predlaganja obrazcev REK zadeva veliko večino pravnih subjektov v Sloveniji⁵², se morajo spremembe teh obrazcev izvesti hkrati z morebitnimi zakonskimi spremembami, ki vplivajo na obračunavanje in plačevanje obveznih prispevkov za socialno varnost ter dohodnine⁵³.

Na obrazcih REK se DURS-u posreduje veliko število podatkov o davčnih zavezancih. Glede na zastarelost trenutnega informacijskega sistema na DURS-u je potrebno pomankljivo zmogljivost povezav podatkov iz različnih evidenc premostiti s pomočjo ročnega dela davčnih kontrolorjev oziroma prenosov podatkov iz ene računalniške aplikacije v drugo. S takšnim načinom nadzora pa dolgoročno ni mogoče zagotavljati pomembnega izboljšanja v postopkih pobiranja obveznih prispevkov. V zvezi z reševanjem te problematike si DURS veliko obeta z uvedbo novega informacijskega sistema. Novi informacijski sistem naj bi imel lastnost sodobnega centralnega sistema, s katerim bo možno hitro in učinkovito analizirati tveganje ter zavezance razvrstiti po stopnji tveganja glede možnosti za izogibanje obdavčitvi (Fidermuc, 2009, str. 8).

Zavezanci za prispevke iz svojih evidenc zagotavljajo DURS-u podatke o obračunanih in plačanih prispevkih za socialno varnost na obrazcih REK. Hkrati zavezanci iz teh evidenc ločeno zagotavljajo ZPIZ-u tiste podatke, ki so pomembni za odmero pravic pokojninskega in invalidskega zavarovanja na obrazcu M-4. Obrazec REK morajo zavezanci predložiti ob vsakem opravljenem izplačilu, obrazec M-4 pa predlagajo ZPIZ-u enkrat letno za vse prejemke, ki se nanašajo na koledarsko leto, v skupnem znesku. Takšno ločeno posredovanje podatkov je potrebno, ker podatki na obrazcih REK ne zagotavljajo vseh podatkov, ki so potrebni za odmero pravic pokojninskega in invalidskega zavarovanja. V primeru sprejete odločitve, da se uvede le enkratno poročanje podatkov o obračunanih in plačanih obveznih prispevkih, bi bilo potrebno na

⁵² Po podatkih DURS je bilo v prvem polletju leta 2009 oddanih 427.151 obrazcev REK-1 ob izplačilu dohodkov iz delovnega razmerja (povprečno mesečno število izplačevalcev je bilo v tem razdobju 57.236), 6.355 obrazcev REK-1a ob izplačilu dohodkov vajencem, dijakom in študentom za obvezno prakso (povprečno mesečno število izplačevalcev je bilo 801), 3.297 obrazcev REK-1b ob izplačilu dohodkov iz naslova obveznega socialnega zavarovanja (povprečno mesečno število izplačevalcev je bilo 244) ter 167.890 obrazcev REK-2 ob izplačilu ostalih vrst obdavčljivih dohodkov fizičnih oseb (povprečno mesečno število izplačevalcev je bilo 14.771).

⁵³ Predlogi sprememb v obračunavanju in plačevanju prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje izhajajo iz dokumenta Modernizacija pokojninskega sistema v Republiki Sloveniji Varna starost za vse generacije. V dokumentu so predstavljena stanja in projekcije pokojninskega sistema, vsebuje pa tudi opis nujnih sprememb v financiranju sistema. Predstavljen je ukrep »Vsako delo šteje«, ki predvideva uvedbo obremenitve s prispevki tudi na trenutno zelo razširjeno opravljanje dela na podlagi pogodb o delu oziroma v drugih odvisnih razmerjih, ki niso delovna razmerja. Plačevali naj bi se sorazmerno enaki prispevki glede na višino dohodka, ne glede na to, v kakšnem pravnem razmerju je bilo delo opravljeno.

podlagi ustreznih sprememb predpisov obrazce REK dopolniti tako, da bi zagotavljali tudi podatke za odmero pravic pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Poleg obsežnih sprememb obrazcev REK pa je v tem primeru treba predvideti obsežnejše prilagoditve informacijskih sistemov DURS in ZPIZ, tako da bodo neposredno povezljivi med seboj. Da bi bile takšne prilagoditve izvedljive, so nujne zakonske spremembe določb o obračunavanju obveznih prispevkov za socialno varnost in dohodnine, v smislu poenotenja osnov za vse vrste obveznih prispevkov ter dohodnine.

Veliko poenostavitev v postopkih pobiranja obveznih prispevkov za socialno varnost je mogoče doseči tudi s spremembo roka za plačilo tako, da bi obvezni prispevki v plačilo zapadli enkrat mesečno za vsa izplačila v preteklem mesecu. Glede na sedanjo zakonsko ureditev je rok za obračun in plačilo obveznih prispevkov za socialno varnost na dan izplačila dohodka, kar pomeni, da morajo zavezanci, ki različne dohodke izplačujejo na različne izplačilne dneve, na dan vsakega posamičnega izplačila predložiti samostojen obrazec REK. V kolikor bi se s spremembo ZDavP-2 uvedla ureditev, po kateri bi bila zapadlost za obračun in plačilo obveznih prispevkov določena le enkrat mesečno za vsa izplačila v preteklem mesecu, bi zavezanci obračun obveznih prispevkov od vseh izplačil združili v enoten obrazec REK. Na tak način bi bilo zmanjšano administriranje v zvezi z predlaganjem obrazcev REK, doseženo pa bi bilo pomembno zmanjšanje števila posredovanih podatkov.

Kompleksnost potrebnih podatkov, ki bi bili hkrati uporabni tako za davčne namene kot za namene odmere pravic, bi bila zmanjšana tudi s spremembo v postopkih odmere pravic pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Tako bi sprememba 41. člena ZPIZ-1, s katero bi način izračunavanja višine pokojninske osnove za bolniška nadomestila iz plač preteklega leta spremenili tako, da bi se izračunavala iz dejansko prejetega nadomestila, pomenila nepotrebno posredovanja podatkov o številu ur nadomestila in letu osnove.

Za uvedbo navedenih sprememb v poročanju podatkov o obveznih prispevkih za socialno varnost je potrebno daljše časovno obdobje. V praksi namreč vsaka sprememba obrazcev REK pri zavezancih velikokrat povzroča nejasnosti, kar se kaže v večjem številu vprašanj ter tudi v povečanem številu nepravilno izpolnjenih obrazcev. Ker se obrazci REK posredujejo v predpisani elektronski obliki, pa vsaka sprememba pomeni tudi potrebno prilagoditev programskih podpor pri zavezancih in DURS.

7 MEDNARODNA PRIMERJAVA VODENJA EVIDENC O OBVEZNIH PRISPEVKIH

Na koncu svojega magistrskega dela se bom osredotočila na funkcijo vodenja evidenc o obveznih prispevkih v tranzicijskih državah, ki so se v začetku devetdesetih let soočile s problematiko financiranja sistemov socialne varnosti. Vzrok za zmanjšanje prihodkov iz obveznih prispevkov je bila široka praksa, po kateri delodajalci svojih delavcev niso prijavljali v obvezno zavarovanje ali pa so prispevke zanje obračunavali le od minimalnih osnov. Izgube iz

naslova prihodkov v sistem obveznega zavarovanja so posledično povzročile velike težave in krčenje pravic iz sistema socialnega zavarovanja. Ker pokojninski sistemi iz obveznih prispevkov niso bili sposobni zagotavljati odhodkov, je rasla potreba po subvencioniranju sistemov iz državnega proračuna (Fultz & Stanovnik, 2004, str. 11).

Sheme socialne varnosti v obravnavanih državah so praviloma razširjene na skoraj vse sloje prebivalstva, kar pomeni, da je socialno zavarovanje razen v izjemnih primerih obvezno in ni odvisno od volje posameznika. V boju proti evaziji obveznih prispevkov se v navedenih državah kažejo tudi potrebe po spremembah v procesih pobiranja prispevkov, vključno s potrebo po obveznosti pogostejšega in natančnejšega posredovanja podatkov o obračunanih prispevkih. (Fultz & Stanovnik, 2004, str. 13).

Primer Poljske kaže, da je uvedba individualnih računov po zavarovancih lahko izredno problematična za sistem pobiranja prispevkov za socialno varnost. Poljska je individualizacijo pokojninskih računov uvedla s pokojninsko reformo v letu 1999. Nov pokojninski sistem je uvedel dva stebra, in sicer prvi steber, ki je vpeljal sistem navideznih pokojninskih računov (angl. *notional defined contribution – NDC*) ter obvezni drugi steber z zbiranjem vplačanih premij na osebne račune zavarovancev na podlagi kapitalsko krite sheme z vnaprej določenimi prispevki (angl. *financial defined contribution - FDC*). Obveznih prispevkov za socialno varnost na Poljskem ne pobira davčni organ, temveč nosilec socialnega zavarovanja – ZUS.

Do leta 1999 so se v ZUS individualni podatki o zavarovancih zbirali le za delodajalce, ki so imeli do 20 zaposlenih ter za samozaposlene. Ostali delodajalci so individualne podatke ZUS posredovali šele ob upokojitvi zaposlenega. To pomeni, da so z individualnimi podatki o obračunanih in plačanih prispevkih v večini razpolagali le delodajalci. V obdobju pred pokojninsko reformo so bili prispevki za socialno varnost v celoti obveznost delodajalca.

Z uvedbo pokojninske reforme v letu 1999 pa se je obveznost plačila prispevkov razdelila med delodajalca in zavarovanca. Zaradi uvedbe obveznosti plačevanja prispevkov zavarovanca kot odbitka od bruto plače, so se v letu 1999 na Poljskem povečale bruto plače za 23 % ter posledično tudi prispevne osnove. Skupaj z uvedbo mesečnega obveznega individualnega poročanja o obračunanih prispevkih, je to pomenilo izredno velike spremembe sistema pobiranja prispevkov. Uvedba pokojninske reforme in z njo uvedba individualnega evidentiranja vplačil obveznih prispevkov ni povzročila veliko težav le v ZUS, temveč tudi pri zavezancih. Za implementacijo novega načina poročanja je bilo namreč na voljo prekratko uvajalno obdobje, kar je v letu 1999 povzročilo številne napake v predloženih obrazcih. Program PLATNIK v letu 1999 ni bil razvit v celoti, zato so zavezanci večino obrazcev ZUS predložili v papirni obliki. Težave so nastopile tudi pri ustrezni identifikaciji plačil zavezancev. Banke so informacije o plačilih pošiljale z napakami v identifikatorjih, ZUS pa jih ni uspel evidentirati na individualnih računih. Zaradi navedenih težav je bil ZUS do dokončne implementacije novega sistema prisiljen uporabiti star informacijski sistem. Posledica teh težav je bila zmanjšana stopnja zbranih prispevkov, ki se je spet povišala šele ob koncu leta 1999, ko je ZUS že bil sposoben izvajati

nadzor. Zaradi kritične situacije, ki je nastala z uvedbo individualizacije v prvi polovici leta 1999, so morali zavezanci za leto 1999 ZUS posredovati individualne podatke na letni ravni. Od leta 2000 pa morajo zavezanci individualne obračune prispevkov posredovati mesečno. Ustrezno evidentiranje prispevkov na individualnih računih ZUS izvaja šele od avgusta 2001 dalje. Velik napredek za sistem je ZUS izvedel s posredovanjem obvestil o plačanih prispevkih v letu 2002, ki so jih zavarovanci prejeli konec leta 2003 (Chlon-Dominczak, 2004, str. 155-163).

Na enak način kot v Sloveniji, mora tudi na Poljskem delodajalec od delavčeve bruto plače odtegniti delojemalčev del prispevkov ter ga skupaj z delodajalčevim delom prispevkov plačati na predpisan račun pri ZUS. Za razliko od slovenskega sistema, kjer mora delodajalec prispevke plačati na dan izplačila prejemkov, zakon o sistemu socialnega zavarovanja na Poljskem določa tri različne roke plačila prispevkov: do 5. v mesecu za javne inštitucije, do 10. v mesecu za samozaposlene ter do 15. v mesecu za zasebne delodajalce. Enaki roki veljajo tudi za predložitev podatkov o prispevkih. Zavezanci za poročanje uporabljajo predpisane obrazce. Tisti, ki zaposlujejo več kot 20 delavcev, morajo podatke posredovati elektronsko z uporabo enotnega programa ZUS - PLATNIK (Chlon-Dominczak, 2004, str. 174).

Na Madžarskem je za pobiranje prispevkov pristojna davčna uprava. Obračuni prispevkov, ki jih zavezanci posredujejo davčni upravi v predpisani obliki, do konca leta 2006 niso bili individualizirani, temveč so izkazovali le zbir obračunanih prispevkov za vse zaposlene. Delodajalci pa so morali v svojih evidencah voditi tudi individualne podatke o obračunanih prispevkih in jih na letni ravni posredovati nosilcu obveznega pokojninskega zavarovanja – CANPI. Takšna ureditev je bila uveljavljena leta 1997. Pred tem so evidence o obračunanih prispevkih shranjevali le delodajalci. Obveznost posredovanja teh podatkov nosilcu obveznega zavarovanja je nastala šele ob upokojitvi delavca, ob prenehanju delovnega razmerja ali ob smrti delavca. Za namene nadzora pravilnosti obračunavanja prispevkov pa je bil delodajalec lahko kadarkoli pozvan k predložitvi evidenc.

S spremembo zakonodaje, ki je obveznost vodenja evidence o obračunanih prispevkih naložila tudi nosilcu pokojninskega zavarovanja, so morali zavezanci navedene evidence v letih 1995 in 1996 posredovati nosilcu pokojninskega zavarovanja - CANPI. Kot rečeno od leta 1997 dalje zavezanci individualizirana poročila na letni ravni CANPI posredujejo tudi tekoče. Ti podatki so sicer individualni, vendar pa niso preverjeni s podatki, katere delodajalci na kumulativni ravni posredujejo davčnemu organu (Fultz & Stanovnik, 2004, str. 37)⁵⁴.

Zanimiv je sistem pobiranja obveznih prispevkov in vodenja evidenc iz tega naslova v Latviji. Latvija je s pokojninsko reformo leta 1995 uvedla sistem navideznih pokojninskih računov (Groduma, 2002, str. 2). Obvezne prispevke pobira davčna uprava, ki hkrati tudi evidentira prijave v zavarovanje za zaposlene osebe. Ob vložitvi prijave se delodajalcu pri davčnem organu

⁵⁴ Po informacijah, pridobljenih na madžarske davčni upravi (APEH), je v letu 2006 prišlo do spremembe predpisov, ki določajo obveznost posredovanja podatkov o prispevkih. Tako morajo delodajalci od 1. januarja 2007 dalje APEH posredovati mesečna poročila o obračunanih prispevkih, ki vsebujejo tudi individualne podatke o posameznih zaposlenih.

določi dan v mesecu, do katerega do nadaljnjega predlaga podatke o obračunanih prispevkih ter tudi plačuje obvezne prispevke za svoje zaposlene. Datum plačila prispevkov je za posameznega delodajalca določen ne glede na dejanski datum izplačila plač. Delodajalci podatke o obračunanih prispevkih za socialno varnost že od leta 1998 davčnemu organu sporočajo individualno po posameznih zaposlenih. Podatki se sporočajo enkrat mesečno, na dan v mesecu, ki je za delodajalca predhodno določen pri davčnem organu (21. člen Zakona o obveznem socialnem zavarovanju). Za razliko od Slovenije, so posredovani individualni podatki v Latviji bistveno manj podrobni in so za posameznega zavarovanca sestavljeni iz največ enajstih postavk⁵⁵. V nasprotju s sistemom obveznega zavarovanja v Sloveniji, latvijski sistem ne pozna posebnih primerov zavarovanja (kot so to v Sloveniji na primer študentsko delo, pogodbe o delu). Tako se tudi v primeru, če delo opravlja študent, sklene pogodba o zaposlitvi, prav tako se pogodbo o zaposlitvi sklene tudi z osebo, ki je že izpolnila pogoje za upokojitev. Za slednjo delodajalec ne plačuje prispevka za primer brezposelnosti. Davčna uprava Latvije zbrane podatke o prispevkih posreduje državni agenciji za socialno zavarovanje - VSAA, ta pa jih skladno z zakonom o obveznem socialnem zavarovanju enkrat letno posreduje zavarovancu.

V omenjenih državah se je skozi reforme sistema socialnega zavarovanja ohranilo načelo medgeneracijske solidarnosti v okviru prvega stebra sistema pokojninskega zavarovanja, ki temelji na PAYG sistemu. Iz primerjave izhaja, da so države sicer različno pristopile k načinu zbiranja obveznih prispevkov, skupno vsem pa je prizadevanje k čim večji učinkovitosti pobiranja. V težnji k doseganju ravnotežja med finančno stabilnostjo sistema in njegovo pravičnostjo so na Poljskem in v Latviji z reformo pokojninskega sistema uvedli sistem navideznih pokojninskih računov, ki posamezniku zagotavlja neposredno povezavo med vplačanimi prispevki in pokojninskimi prejemki. Iz primerjave sistemov vodenja evidenc o prispevkih v obravnavanih državah izhaja tudi trend individualizacije podatkov na mesečni ravni. Zastavlja se dilema glede potrebnosti tako zahtevnih procesov zbiranja in obdelave podatkov, ki praviloma povzročijo bolj ali manj težavno uvajalno obdobje. Po mnenju E. Fultz in T. Stanovnika (2004, str. 13) take zahteve pomenijo potrebo po pripravi evidenc pogosteje in bolj natančno, kot bi bilo to potrebno z vidika zagotavljanja pravic in le malo sistemov v zahodnoevropskih državah ohranja takšno stopnjo podrobnosti vodenja evidenc o prispevkih. Navedenim dilemam navkljub pa posredovanje takšnih zapisov zagotovo prispeva k odkrivanju obsega neplačevanja prispevkov kot osnovnega problema sistemov obveznega zavarovanja.

⁵⁵ Podatki so predpisani s pravilnikom o določitvi podatkov za obračunavanje obveznih prispevkov in davka na osebne prejemke: 1. zaporedna številka zaposlenega, 2. identifikacijska številka zavarovanca, 3. ime in priimek, 4. znesek dohodka, 5. skupni znesek obračunanih obveznih prispevkov, 6. in 7. popravki osnov in zneskov obračunanih prispevkov za pretekli mesec, 8. davčni odtegljaj, 9. prispevek za posebne rizike pri določenih delih, 10. datum plačila prispevkov, 11. število delovnih ur/ mesec.

SKLEP

Sistem socialnega zavarovanja in njegovo financiranje je eden najpomembnejših sistemov v Sloveniji. Stabilnost sistema je pogojena s stabilnostjo vplačevanja obveznih prispevkov, ki zavarovancem zagotavljajo pravice iz socialnega zavarovanja, zato se morajo na področju obveznosti vključevanja v socialno zavarovanje in nadzora nad plačevanjem prispevkov izvajati tekoče aktivnosti.

Pobiranje prispevkov za socialno varnost v Sloveniji izvaja davčni organ skupaj s pobiranjem davkov. Zavezanci za prispevke podatke o obračunih in plačilih davkov in obveznih prispevkov posredujejo davčnemu organu, ki je pristojen za nadzor pravilnosti obračuna in plačila prispevkov. Pomembna prelomnica na področju pobiranja prispevkov za socialno varnost v Sloveniji je uvedba individualizacije podatkov o obračunanih in plačanih prispevkih s 1. julijem 2008. Evidenca na tej podlagi se vodi pri davčnemu organu in omogoča izvajanje njegovih zakonsko določenih nalog: možnost razkritja podatkov o obračunanih in plačanih prispevkih posameznemu zavarovancu na njegovo zahtevo ter pripravo podatkov za letno odmero dohodnine zavezancev. Evidenca individualnih podatkov daje tudi široke možnosti za nadzor pravilnosti obračunavanja in plačevanja prispevkov, ki so trenutno v začetni fazi izvajanja, saj avtomatične povezave te evidence z drugimi evidencami še niso povsem razvite. V bodoče bo potrebno te povezave dodatno razvijati in dopolnjevati tako, da ne bo možno le sprotno odkrivanje zavarovancev, za katere delodajalec ni predložil mesečnega obračuna, temveč tudi odkrivanje tistih zavarovancev, za katere se prispevki plačujejo od minimalne osnove, obstaja pa možnost, da se jim izplačujejo višji neprijavljeni dohodki. Hkrati bo potrebno na podlagi evidence o prispevkih v povezavi z drugimi evidencami DURS pripraviti tudi analize, iz katerih bo mogoče identificirati zavezance, ki sicer najemajo delavce, vendar z njimi nimajo sklenjene pogodbe o zaposlitvi, kar pomeni, da se iz tega naslova zanje ne plačujejo prispevki. Ob tem bi bilo nujno na področju zaposlovanja prilagoditi tudi zakonsko ureditev, ki bo omejila možnosti opravljanja dela v odvisnem razmerju, za katerega pravna podlaga ne bo pogodba o zaposlitvi temveč druga civilno pravna oblika pogodbe (na primer podjemna pogodba, študentsko delo, idr.), kjer obstaja nizka obremenitev s prispevki za socialno varnost.

Ne glede na omenjene pozitivne razsežnosti individualizacije podatkov o prispevkih za socialno varnost, pa je treba ugotoviti, da le-ta pomeni zelo kompleksno ureditev poročanja podatkov ne samo za zaposlene osebe temveč tudi za vse druge vrste zavarovancev (tudi na primer za posebne primere zavarovanja). Zavezanci morajo podatke dostavljati tudi večkrat mesečno, ker je rok za dostavo podatkov enak datumu izplačila dohodka. Glede vprašanja ustreznosti določitve takšne frekvence posredovanja podatkov lahko ugotovimo, da tak način sicer zagotavlja pravno varnost zavarovanca, ki lahko pri DURS-u tekoče preverja, če so bili zanj dejansko plačani obvezni prispevki. Kljub velikemu številu podatkov, ki jih v okviru predpisanih obrazcev REK izplačevalci posredujejo DURS-u, pa glede na trenutno zakonsko ureditev tako zbrani individualni podatki niso zadostni z vidika uveljavljanja pravic. Zato še naprej ostaja obveznost oddaje obrazca M-4, na katerem delodajalci ZPIZ-u zagotavljajo podatke za odmero

pokojninskih pravic. Medsebojne primerjave podatkov iz obrazcev REK in obrazca M-4 so otežene, ker med podatki obstajajo določene temeljne razlike.

Glede na navedeno menim, da bodo v bodoče potrebne spremembe sistema vodenja individualnih evidenc predvsem v smislu poenostavitve in zagotovitve večje preglednosti sistema, katerega bo tako lažje upravljati ter nadzorovati. Potrebno bo zagotoviti sistem, ki bo omogočal enkratno posredovanje podatkov tako za potrebe DURS-a, ki pobira prispevke ter opravlja nadzor nad pravilnostjo obračunavanja in plačevanja prispevkov, kot tudi za potrebe ZPIZ-a, ki odmerja pravice iz naslova pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Vzpostavitev enotnega poročanja bo možna le ob hkratnih zakonskih spremembah, ki bodo omogočile poenostavitve postopkov pobiranja ter evidentiranja prispevkov. Hkrati bodo potrebne tudi zakonske spremembe glede določanja pokojninske osnove, tako da bi se upoštevale vse osnove, od katerih so bili plačani prispevki ter brez izjeme, ki v sedaj veljavni ureditvi velja za upoštevanje nadomestila plače v pokojninsko osnovo. Potreben bo določen kompromis med potrebami po podatkih in zahtevami po lažjem upravljanju sistema.

Izrednega pomena pri uvajanju sprememb na področju pobiranja in evidentiranja obveznih prispevkov za socialno varnost je upoštevanje primerne časovne komponente. Po predhodnih uradnih objavah zakonskih sprememb in sprememb pravilnikov o obveznih podatkih je treba zagotoviti ustrezno programsko podporo, organizirati potrebna izobraževanja izplačevalcev in programerskih hiš ter zagotoviti možnost predhodnega testiranja rešitev. Le na tak način je mogoče pričakovati, da bodo izplačevalci pravočasno predvideli svoje obveznosti, jih ustrezno in ažurno izpolnili ter s tem zagotovili pravilnost posredovanih podatkov.

LITERATURA IN VIRI

1. Bailey, C., & Turner J. (2001). Strategies to Reduce Contribution evasion in Social Security Financing. *World Development*, 29(2), 385-393.
2. Barrand, P., Ross, S., & Harrison G. (2004). *Integrating a Unified Revenue Administration for Tax and Social Contribution Collections: Experiences of Central and Eastern European Countries*. Washington: International Monetary Fund.
3. Bešter, H. (1996): *Pokojninski sistemi v svetu in pri nas* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
4. Belopavlovič et al. (2000). *Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju s komentarjem*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
5. Bojc, S. (2009, 10. februar). Kje najti manjkajoče podatke. *Delo*, str. 19.
6. Bubnov-Škoberne, A. (2000). Temeljne socialne pravice in pravna ureditev v Evropi. *Podjetje in delo*, (6-7),1329-1339.
7. Chlon-Dominczak A. (2004). The Collection of Pension Contributions in Poland. V E. Fultz, & T. Stanovnik (ur.), *The Collection of Pension Contributions Trends, Issues, and Problems in Central and Eastern Europe* (str. 155-196). Budapest: International Labour Organization.
8. Čok, M. (2009, 29. avgust). Še ena reforma dohodnine? Nenehne davčne reforme so naporene, sploh če od njih ni posebne koristi. *Delo – Sobotna priloga*, str. 10.
9. Dohodninske zmote (2007, 17. februarja). Najdeno 8. februarja 2008 na spletnem naslovu http://www.mladina.si/tehdnik/200707/clanek/slo--davki-gregor_cerar/.
10. DURS (2008). *Poročilo o delu Davčne uprave Republike Slovenije v letu 2007*. Najdeno 15. marca 2009 na spletni strani <http://www.durs.gov.si>
11. DURS (2009). *Poročilo o delu Davčne uprave Republike Slovenije v letu 2008*. Ljubljana: Davčna uprava Republike Slovenije.
12. Fidermuc, K. (2009, 28. september). Podjetje lahko večkrat zapovrstjo odloži plačilo davkov in prispevkov. *Delo – FT*, str. 8.
13. Fidermuc, K. (2008, 24. junij). Po 1. juliju bodo podjetja sporočala osebne podatke. *Delo*, str. 10.
14. Fultz, E., & Stanovnik, T. (2004). *The Collection of Pension Contributions: Trends, Issues, and Problems in Central and Eastern Europe*. Budapest: International Labour Organization.
15. Groduma M. (2002, 13. november). *Social insurance in Latvia: Seeking balance between financial stability and equity*. Budapest: International social security association.
16. *Hanžek opozarja na problem evidence plačanih obveznih prispevkov* (2005, 6. maj). Najdeno 4. februarja 2007 na spletni strani http://www.mladina.si/dnevnik/06-05-2005-hanzek_opozarja_na_problem_evidence_placanih_obveznih_prispevkov/
17. Hills, J. (2003). *Inclusion or Insurance? National Insurance and the future of the contributory principle (Casepaper 68)*. London: London School of Economics.
18. Hren, B., & Svenšek K. (2009, 7 november): Odlog plačila prispevkov neustaven? *Poslovni dnevnik*. Najdeno 8. novembra 2009 na spletnem naslovu http://www.dnevnik.si/poslovni_dnevnik/1042313210

19. Individualni podatki o izplačilih in REKi od 1. julija 2008 (2008, 15. maj). *Denar revija o davkih, letnik XVIII* (8), 15-17. Ljubljana: MFB Consulting d.o.o.
20. Jerovšek, T., Simič, I., & Škof, B. (2008): *Zakon o davčnem postopku s komentarjem*. Ljubljana: Davčno izobraževalni inštitut.
21. Jorens, Y., & Hajdu, J. (2006). *European report 2006, training and reporting on European Social Security*. Belgium: Ghent University, Department of Social Law.
22. Kalčič, M. (1996). Temeljni pojmi in pravni viri. V *Socialna varnost: Zbirka predpisov z uvodnimi pojasnili* (str. 15-37). Ljubljana: Zavod RS za varstvo pri delu Ljubljana.
23. Kalčič, M. (2000). Sklenitev in prenehanje delovnega razmerja v zvezi z nekaterimi instituti pokojninskega zavarovanja. *Podjetje in delo* (6-7), 1340-1352.
24. Kavčič, D. (2008). *Prenova informacijskega sistema matične evidence zavarovancev* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
25. Korpič-Horvat, E. (2008). Plača v zasebnem sektorju. *Delavci in delodajalci 2-3/2008* (str. 391-409). Ljubljana: Inštitut za delo pri Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani.
26. Kunšek, M., Cigrovski, J., & Tovornik, T. (2008, 29. maja). Obračun davčnih odtegljajev odslej le še individualen in elektronsko posredovan. *Pravna praksa 21/2008*, (str. 22).
27. *Law On State Social Insurance of Latvia* (1998). Najdeno 8. maja 2009 na spletnem naslovu http://www.ttc.lv/export/sites/default/docs/LRTA/Likumi/On_State_Social_Insurance.doc
28. Manchester, J. (1999). Compliance in Social Security Systems Around the World. V O. Mitchell, R.J. Myers, & H. Young (ur.), *Prospects for Social Security Reform* (str. 295-312). Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
29. Mašković, V. (1981). Kontrola u organizacionoj jedinici službe. V *Priručnik za rad u kontroli SDK* (str. 1-36). Beograd: Privredna štampa.
30. *Metodološko gradivo za prijavo podatkov o pokojninskem in invalidskem, ter zdravstvenem zavarovanju, zavarovanju za starševsko varstvo, zavarovanju za primer brezposelnosti in o sklenitvi delovnega razmerja, različica 1* (2005). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za zdravje, Statistični urad RS.
31. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve(2009). *Modernizacija pokojninskega sistema v Republiki Sloveniji, Varna starost za vse generacije*. Najdeno 30. septembra na spletnem naslovu http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/domument_o_modernizaciji_25-9-09.pdf
32. Nacionalni program socialnega varstva do leta 2005. *Uradni list RS* št. 31/2000.
33. *Odgovori Vlade RS na vprašanja poslanke Barbare Žgajner Tavš*. Najdeno 8. maja 2009 na spletnem naslovu <http://www.mddsz.gov.si/nc/si/splošno/cns/novica/article/12106/5793/?type=98>.
34. OECD (2009). *Tax Administration in OECD and Selected Non-OECD Countries: Comparative Information Series (2008)*. Pariz: OECD, Centre for Tax Policy and Administration.
35. Pravilnik o izvajanju Zakona o davčnem postopku. *Uradni list RS* št. 141/2006, 46/2007.

36. Pravilnik o obrazcih prijav podatkov o pokojninskem in invalidskem ter zdravstvenem zavarovanju, zavarovanju za starševsko varstvo, zavarovanju za primer brezposelnosti in o sklenitvi delovnega razmerja. *Uradni list RS* št. 45/2005, 121/2005-popravek, 75/2008, 12/2009.
37. Pravilnik o obrazcih za obračun davčnih odtegljajev ter o načinu in rokih predložitve obrazcev davčnemu organu. *Uradni list RS* št. 138/2006.
38. Pravilnik o vsebini in obliki obračuna davčnih odtegljajev ter o načinu predložitve davčnemu organu. *Uradni list RS* št. 37/2008, 64/2008, 62/2009.
39. Predlog novih REK-obrazcev (2006). *Denar - revija o davkih, letnik XVI* (18), 22-23.
40. *Predlog Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti*. Najdeno 10. aprila 2009 na spletnem naslovu [http://193.2.236.95/dato3.nsf/OC/0512200834521/\\$file/a53v4.doc](http://193.2.236.95/dato3.nsf/OC/0512200834521/$file/a53v4.doc)
41. Prijatelj, J., & Grmek, I. (1996). *Zakon o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja s komentarjem in z izvršilnimi predpisi*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
42. Prunk, Z. (2008). Individualni obrazci REK. *Poslovna asistenca, letnik 15* (7-8), 36-37.
43. Prusnik, M. (2008). Individualni obračuni REK in njihovo predlaganje v sistemu eDavki. *Iks* (6/08), 77-83.
44. *Regulations regarding Registration of Persons Making Mandatory Payments of State Social Insurance and Reports regarding Mandatory Payments of State Social Insurance and Personal Income Tax*. Najdeno 8. maja 2009 na spletnem naslovu <http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=8&id=31&hl=2>
45. *Revizijsko poročilo o učinkovitosti in pravilnosti delovanja informacijskega sistema DURS*. Najdeno 5. februarja 2008 na spletnem naslovu [http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/I/KEAB74A75C6FEDD94C125727A0076360C/\\$file/InfSistDURS.pdf](http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/I/KEAB74A75C6FEDD94C125727A0076360C/$file/InfSistDURS.pdf)
46. Ross, G. (2004). *Collection of social contributions: Current practice and critical issues*. Cracow: International Social Security Association.
47. Sklep o določitvi prispevkov za posebne primere zavarovanja. *Uradni list RS* št. 111/2000, 17/2002, 22/2002, 19/2003, 17/2004, 17/2005, 23/2006, 23/2007, 29/2007, 21/2008, 111/2008, 18/2009.
48. Srnjak, J. (2003). *Problematika pri vodenju upokojitvenih postopkov z zbranimi podatki v matični evidenci zavarovancev*. Ljubljana: Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije.
49. Stanovnik, T. (2004). *Javne finance*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
50. Stanovnik, T., & Fultz, E. (2004). The Collection of Pension Contributions – A Comparative Review. V E. Fultz, & T. Stanovnik (ur.), *The Collection of Pension Contributions Trends, Issues, and Problems in Central and Eastern Europe* (str. 21-57). Budapest: International Labour Organization.
51. Strban, G. (2005). *Temelji obveznega zdravstvenega zavarovanja*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
52. Strban, G. (2007). Nekateri primeri (ne)utemeljenega razlikovanja v pravu socialne varnosti Slovenije in ES. V *Delavci in delodajalci, posebna izdaja: Prepoved diskriminacije* (str. 67-94). Ljubljana: Inštitut za delo pri Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani.

53. Strban, G. (2007, 20. april). *Contribution Collection systems and possible measures to improve their effectiveness, CARDS-SISSP*. Najdeno 15. marca 2009 na spletni strani <http://www.coe.int>
54. Strban, G. (2008). Socialna varnost oseb aktivnih zunaj delovnega razmerja. V *Delavci in delodajalci 2-3/2008* (str. 345-366). Ljubljana: Inštitut za delo pri Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani.
55. Šenčur Peček, D. (2006). Razmejitev med zaposlenimi (employed) in samozaposlenimi (self-employed), s posebnim poudarkom na direktorju. *Zbornik 14. Posvetovanja o aktualni problematiki s področja gospodarskega prava* (str. 409-430). Portorož: Pravna fakulteta Univerze v Mariboru in Inštitut za gospodarsko pravo Maribor.
56. Šenčur Peček, D. (2007). Novosti na področju delovnih razmerji po mendarodnih aktih. *Zbornik 15. Posvetovanja o aktualni problematiki s področja gospodarskega prava* (str. 225-242). Portorož: Pravna fakulteta Univerze v Mariboru in Inštitut za gospodarsko pravo Maribor.
57. Tehnična navodila za predložitev obračuna davčnega odtegljaja individualno po posameznem davčnem zavezancu v elektronski obliki. Najdeno dne 11. maja 2009 na spletnem naslovu http://www.durs.gov.si/fileadmin/durs.gov.si/pageuploads/Aktualno/Izkazovanje_davcnega_odtegljaja/Navodilo_za_predlozitev_v_elektronski_obliki.pdf
58. Tičar, L. (2008). Temeljna vprašanja kroga oseb delovnopравниh varstva. V *Delavci in delodajalci 2-3/2008* (str. 329-343). Ljubljana: Inštitut za delo pri Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani.
59. Uredba o davčni obravnavi povračil stroškov in dohodkov iz delovnega razmerja. *Uradni list RS* št. 140/2006, 76/2008.
60. Ustava Republike Slovenije. *Uradni list RS* št. 33/1991, 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 68/2006.
61. Venn, D. (2008). *Measuring Informal Employment in OECD countries*. Najdeno 27. aprila 2009 na spletnem naslovu <http://www.wiego.org/reports/statistics/nov-2008/Venn.pdf>
62. Vežjak, K. (2003). *Analiza plačevanja prispevkov za socialno varnost v Republiki Sloveniji* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
63. Zakon o davčnem postopku (ZDavP-1). *Uradni list RS*, št. 21/2006-UPB2 (58/2006 popr.), 117/2006-ZDavP-2, 120/2006 Odl.US: U-I-152/04-13.
64. Zakon o davčnem postopku (ZDavP-2). *Uradni list RS* št. 117/2006, 24/2008-ZDDKIS, 125/2008, 47/2009 Odl.US: U-I-54/06-32 (48/2009 popr.), 110/2009 (1/2010 popr.).
65. Zakon o davčni službi. *Uradni list RS* št. 1/2007-UPB2, 40/2009.
66. Zakon o delovnih razmerjih. *Uradni list RS* št. 42/2002, 103/07.
67. Zakon o dohodnini. *Uradni list RS* št. 117/2006, 10/2008, 78/2008, 125/2008, 20/2009, 10/2010, 13/2010.
68. Zakon o evidencah na področju dela in socialne varnosti. *Uradni list RS* št. 40/2006.
69. Zakon o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. *Uradni list RS* št. 81/2000, 111/2007.

70. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. *Uradni list RS* št. 109/2006 – UPB4, 112/2006 Odl.US: U-I-358/04-13, 114/2006-ZUTPG, 91/2007 Skl.US: U-I-325/05-5, 10/2008-ZVarDod.
71. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. *Uradni list RS* št. 12/1992, 56/1992 Odl.US: U-I-20/92-21, 43/1993 Odl.US: U-I-67/92-19, 67/1993 Odl.US: U-I-123/92-21, 5/1994, 67/1994 Odl.US: U-I-42/94-12, 7/1996, 54/1998, 98/1999 Odl.US: U-I-298/96, 106/1999-ZPIZ-1, 65/2002 Odl.US: U-I-392/98-23, 112/2002 Skl.US: U-I-307/98-38.
72. Zakon o prispevkih za socialno varnost. *Uradni list RS* št. 5/1996, 18/1996, 34/96, 87/1997, 3/1998, 106/1999, 81/2000, 97/2001.
73. Zakon o socialnem varstvu. *Uradni list RS* št. 3/2007-UPB2 (23/2007 popr., 41/2007 popr.), 122/2007 Odl.US: U-I-11/07-45.
74. Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. *Uradni list RS* št. 110/2006 – UPB2, 114/2006-ZUTPG, 122/2007 Odl.US: U-I-11/07-45, 10/2008.
75. Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti. *Uradni list RS* št. 107/2006 – UPB1, 114/2006-ZUTPG, 59/2007-ZŠtip (63/2007 popr.).
76. Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju. *Uradni list RS* št. 72/2006-UPB3, 114/2006-ZUTPG, 91/2007, 71/2008, 76/2008, 118/2008 Skl.US: U-I-163/08-12.
77. *Zavarovanci pokojninskega in invalidskega zavarovanja*. Najdeno 1. maja 2009 na spletnem naslovu <http://www.zpiz.si/src/predstavitev/zavarovanci.html>.
78. ZPIZ (2009). *Letno poročilo 2008*. Ljubljana: Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Seznam uporabljenih kratic in okrajšav.....	1
Priloga 2: Obrazec M-1/ M-2	2
Priloga 3: Obrazec M-3	3
Priloga 4: Obrazec REK-1.....	4
Priloga 5: Obrazec REK-1a.....	6
Priloga 6: Obrazec REK-1b.....	7
Priloga 7: Obrazec REK-2.....	8
Priloga 8: Obrazec iREK.....	9
Priloga 9: Tabela povezav vrst dohodka REK – iREK	10
Priloga 10: Vloga za izpis podatkov o plačanih prispevkih (obrazec P21-VF)	15
Priloga 11: Obrazec izpisa podatkov o plačanih prispevkih na podlagi zahteve za obdobje po 1. 7. 2008	16
Priloga 12: Obrazec izpisa o plačanih prispevkih v primeru, ko DURS ne razpolaga s podatki za vložnika vloge	18
Priloga 13: Vloga za seznanitev o posredovanju podatkov (obrazec P21-VP).....	19

Priloga 1: Seznam uporabljenih kratic in okrajšav

APPNI – Agencija za plačilni promet, nadziranje in informiranje
DURS – Davčna uprava Republike Slovenije
iREK – individualni obrazec REK za posamezno fizično osebo
MDDSZ – Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
MORS – Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije
PAYG – Pay-as-you-go je sistem sprotnega prispevnega kritja, kjer se vplačani prispevki sproti in neposredno namenjajo za tekoče izplačilo pokojnin
PIZ – pokojninsko in invalidsko zavarovanje
REK-1 – obrazec za obračun davčnih odtegljajev in prispevkov za socialno varnost za dohodke iz delovnega razmerja
REK-1a – obrazec za obračun davčnih odtegljajev in prispevkov za socialno varnost za dijake, vajence in študente
REK-1b - obrazec za obračun davčnih odtegljajev in prispevkov za socialno varnost za prejemnike socialno varstvenih izplačil
REK-2 – obrazec za obračun davčnih odtegljajev in prispevkov za socialno varnost za ostale dohodke po zakonu o dohodnini
SDK – Služba družbenega knjigovodstva
SURS – Statistični urad Republike Slovenije
ZDavP-2 – Zakon o davčnem postopku
ZDoh-2 – Zakon o dohodnini
ZDS-1 – Zakon o davčni službi
ZDR – Zakon o delovnih razmerjih
ZEPDSV – Zakon o evidencah na področju dela in socialne varnosti
ZMEPIZ – Zakon o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja
ZPSV – Zakon o prispevkih za socialno varnost
ZPIZ – Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije
ZPIZ-1 – Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju iz leta 1999
ZPIZ-92 – Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju iz leta 1992
ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje
ZSDP – Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih
ZZ – zdravstveno zavarovanje
ZZVZZ – Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju
ZZZPB – Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti
ZZZS – Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije

Priloga 2: Obrazec M-1/ M-2

Mikrofilmska številka

POTRDILO O PRIJAVI – ODJAVI

Obr. M-1 / M-2

podatkov o pokojninskem in invalidskem ter zdravstvenem zavarovanju, zavarovanju za starševsko varstvo, zavarovanju za primer brezposelnosti in o sklenitvi delovnega razmerja

1	Vrsta prijave (ustrezno obkroži)		1 - Sklenitev delovnega razmerja	2 - Sprememba RSZ oz. delovnega časa	
2	Ime in sedež zavezanca za prispevek		3	Matična številka PRS	
			4	Registrska številka zavezanca	
			5	Šifra dejavnosti	
			6	Registrska št. prij. potrebe po delavcu	
7	EMŠO	8	Državljanstvo		
9	PRIIMEK				
10	IME				
11	STALNO	Ulica s hišno številko			
12		Številka in kraj pošte			
13		Šifra in naziv občine	14	Država	
15	ZAČASNO	Ulica s hišno številko			
16		Številka in kraj pošte			
17		Šifra in naziv občine	18	Država	
18	Država			19	Iztek veljavnosti z ačasnega prebivališča v RS (dan, mesec, leto)
20	Podlaga zavarovanja		21	Datum pričetka (dan, mesec, leto)	
22	Vzrok prenehanja		23	Datum prenehanja (dan, mesec, leto)	
24	Delovni/zavarovalni čas (ur na teden)		25	Delovno razmerje	
26	Št. delovnega dovoljenja		27	Datum izteka zav. pogjev/ del. dovoljenja (dan, mesec, leto)	
28	Izmensko delo		29	Šolska izobrazba (končana šola)	
30	Naziv poklicne/ strokovne izobrazbe		31	Stopnja šolske izobrazbe	
32	Stopnja strokovne usposobljenosti		33	Stopnja strokovne izobrazbe	
34	Naziv delovnega mesta		Poklic, ki ga opravlja		
	Opis dela				
35	Poslan v državo	36	Prostovoljno pokojninsko zavarovanje	37	Vrsta invalidnosti

Opomba:

Kraj dne

Kraj dne

Izpolni ZZSZ	Datum prejema
	Prejel

M.P.

Izpolni ZZSZ	Datum prejema
	Prejel

Viažnik

Priloga 3: Obrazec M-3

Mikrofilmska številka

SPREMEMBA

Obr. M-3

podatkov o pokojninskem in invalidskem ter zdravstvenem zavarovanju, zavarovanju za starševsko varstvo, zavarovanju za primer brezposelnosti in o sklenitvi delovnega razmerja

1	Ime in sedež zavezanca za prispevek		2	Matična številka PRS	
			3	Registrska številka zavezanca	
			4	Šifra dejavnosti	
			5	Registrska št. prij. potrebe po delavcu	
6a	Vzrok spremembe		6b	Datum spremembe (dan, mesec, leto)	
7	EMŠO		8	Državljanstvo	
9 PRIIMEK					
10 IME					
11	STALNO	Ulica s hišno številko			
		Številka in kraj pošte			
12	ZAČASNO	Ulica s hišno številko			
		Številka in kraj pošte			
13	PREBIVALIŠČE	Šifra in naziv občine	14	Država	
15	PREBIVALIŠČE	Ulica s hišno številko			
16		Številka in kraj pošte			
17		Šifra in naziv občine			
18	ZAČASNO	Država	19	Iztek veljavnosti začasnega prebivališča v RS (dan, mesec, leto)	
20	Podlaga zavarovanja		21	Datum pričetka (dan, mesec, leto)	
22	Vzrok prenehanja		23	Datum prenehanja (dan, mesec, leto)	
24	Delovni/zavarovalni čas (ur na teden)		25	Delovno razmerje	
26	Št. delovnega dovoljenja		27	Datum izteka zav. pogov./ del. dovoljenja (dan, mesec, leto)	
28	Izmenko delo		29	Šolska izobrazba (končana šola)	
30	Naziv poklicne/strokovne izobrazbe		31	Stopnja šolske izobrazbe	
32	Stopnja strokovne usposobljenosti		33	Stopnja strokovne izobrazbe	
34 Naziv delovnega mesta					
Opis dela					
Poklic, ki ga opravlja					
35	Poslan v državo	36	Prostovoljno pokojninsko zavarovanje	37	Vrsta invalidnosti

Opomba:

Kraj dne

Izpolni ZZS	Datum prejema
	Prejel

M.P.

.....
Vložnik

Priloga 4: Obrazec REK-1

Obrazec REK-1

Obračun davčnih odtegljajev od dohodkov iz delovnega razmerja

PODATKI O IZPLAČEVALCU

001 Firma:	_____
002 Naslov:	_____
003 Davčna številka:	_____
004 Invalidsko podjetje:	DA NE

PODATKI O POOBLAŠČENCU

005 Firma oziroma ime in priimek:	_____
006 Naslov:	_____
007 Davčna številka:	_____

PODATKI O IZPLAČANEM DOHODKU

010 Vrsta dohodka:	013 Število oseb - rezidentov:	_____
010a Povprečenje: DA NE	013a Število zaposlenih invalidov:	_____
011 Izplačilo za mesec/leto:	011a Zap. št. izpl.:	014 Število oseb - nerezidentov:
012 Datum izplačila:	015 Neto izplačilo:	_____
012a Datum plačila davkov in prispevkov:	012b Zap.št. plačila:	_____

zneski v EUR s centi

I. DOHODKI, OD KATERIH SE IZRACUNAVA, ODTEGNE IN PLACA DAVCNI ODTEGLJAJ ALI PRISPEVKI ZA SOCIALNO VARNOST DELOJEMALCEV

	Znesek
101 Plača in nadomestila plače	
102 Plača in nadomestila plače - detaširani delavci - dohodki, od katerih se izračuna, odtegne in plača davčni odtegljaj	
103 Plača in nadomestila plače - detaširani delavci, v delu, ki se všteta v osnovo za prispevke za socialno varnost	
104 Razlika do minimalne plače	
105 Nadomestila plač, ki ne bremenijo pravnih oseb	
106 Nadomestila po predpisih pokojninskega in invalidskega zavarovanja	
107 Neplačana odsotnost	
108 Bonitete	
109 Povračila stroškov nad višino, določeno s strani vlade	
110 Premije za prostovoljno dodatno pokojninsko in invalidsko zavarovanje nad določeno višino	
111 Drugi dohodki iz delovnega razmerja (razen regresa) v delu, od katerih se izračunava davčni odtegljaj	
112 Drugi dohodki iz delovnega razmerja (razen regresa) v delu, ki se všteta v osnovo za prispevke za socialno varnost	
113 Regres za letni dopust	
114 Regres za letni dopust, ki presega 70% povprečne plače predpreteklega meseca zaposlenih v Republiki Sloveniji	
115 Dohodki, izplačani zaposlenim invalidom nad predpisano kvoto - osnova za prispevke za socialno varnost	

II. OSNOVE ZA IZRACUN DAVČNEGA ODTEGLJAJA

	Znesek
201 - glavni delodajalec	
202 - drugi delodajalec	
203 - od dohodkov nerezidentov, ki uveljavljajo ugodnosti iz mednarodnih pogodb	
204 - od dohodkov rezidentov, ki uveljavljajo ugodnosti iz mednarodnih pogodb	

III. OSNOVE ZA IZRACUN PRISPEVKOV DELODAJALCEV ZA SOCIALNO VARNOST

	Znesek
301 Osnova za prispevke	
302 Osnova za prispevke - detaširani delavci	
303 Osnova za prispevke - neplačana odsotnost	
304 Osnova za prispevke od bonitet in stimulacij ter drugih prejemkov iz delovnega razmerja- nadomestila	
305 Osnova za prispevke od premij za prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje - nadomestila	
306 Osnova za prispevke - zaposleni po programu zagotavljanja sredstev družbam za sofinanciranje plač (1)	
307 Osnova za prispevke - zaposleni po programu zagotavljanja sredstev družbam za sofinanciranje plač (2)	
308 Osnova za prispevke - zaposleni invalidi nad predpisano kvoto	

IV. DAVCNI ODTEGLJAJ		Podračun	Znesek
401	glavni delodajalec	xxxx	
402	- od tega po nižji stopnji (260. člen ZDavP-2)	xxxx	
403	drugi delodajalec	xxxx	
404	- od tega po nižji stopnji (260. člen ZDavP-2)	xxxx	
405	odbitek davka, plačanega v tujini	xxxx	
406	ZA PLAČILO:	01100-844	

V. PRISPEVKI ZA SOCIALNO VARNOST DELOJEMALCEV

Naziv prispevka	Stopnja	Podračun	Obračunani	Za plačilo
501		01100-3000370762		
502		01100-2000014903		
503		01100-1000076823		
504		01100-1000701794		
505		01100-2000014903		
506		01100-2000014903		
507				
SKUPAJ:				

VI. PRISPEVKI DELODAJALCEV ZA SOCIALNO VARNOST

Naziv prispevka	Stopnja	Podračun	Obračunani	Za plačilo
601		01100-3000160660		
602		01100-2000012866		
603		01100-1000074786		
604		01100-1000700145		
605		01100-3000167450		
606				
607				
SKUPAJ:				

VII. PRISPEVKI ZA ZAVAROVALNO DOBO, KI SE ŠTEJE S POVEČANJEM

Povečanja	Stopnja	Podračun	Osnova	Za plačilo
701	4,20%	01100-2001385998		
702	6,25%	01100-2001385998		
703	8,40%	01100-2001385998		
704	10,55%	01100-2001385998		
705	12,60%	01100-2001385998		
706			xxxx	
SKUPAJ:				

VIII. PRISPEVEK ZA OBVEZNO DODATNO POKOJNINSKO ZAVAROVANJE IN PREMIJE PROSTVOLJNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA IN INVALIDSKEGA ZAVAROVANJA

	Število zavarovancev	Vplačano
801 Prispevek za obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje		
802 Premija za prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje		

Priloga 5: Obrazec REK-1a

Obrazec REK-1a

Obračun davčnih odtegljajev od plačil vajencem, dijakom in študentom za obvezno praktično delo

PODATKI O IZPLAČEVALCU

001 Firma oziroma ime in priimek:	_____
002 Naslov:	_____
003 Davčna številka:	_____

PODATKI O POOBLAŠČENCU

005 Firma oziroma ime in priimek:	_____
006 Naslov:	_____
007 Davčna številka:	_____

PODATKI O IZPLAČANEM DOHODKU

010 Vrsta dohodka:	_____	013 Število oseb - rezidentov:	_____
011 Izplačilo za mesec/leto:	_____	014 Število oseb - nerezidentov:	_____
012 Datum izplačila:	_____		
012a Datum plačila davkov in prispevkov:	_____	012b Zap.št.plačila:	_____
		015 Neto izplačilo:	_____

zneski v EUR s centi

I. DOHODKI, OD KATERIH SE IZRAČUNA, ODTEGNE IN PLAČA DAVČNI ODTEGLJAJ

	Znesek
101 Dohodek	_____
102 Davčna osnova	_____
103 Davčna osnova - nerezidenti, ki uveljavljajo ugodnosti iz mednarodnih pogodb	_____

II. OSNOVE ZA IZRAČUN PRISPEVKA

ZA POKOJNINSKO IN INVALIDSKO ZAVAROVANJE

	Znesek
201 Osnova za prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje skupaj	_____
202 a) Osnova za prispevek vajencev 1. letnika	_____
203 b) Osnova za prispevek vajencev 2. letnika	_____
204 c) Osnova za prispevek vajencev 3. letnika	_____
205 č) Osnova za prispevek vajencev 4. letnika	_____

	Podračun	Za plačilo
301 DAVČNI ODTEGLJAJ	01100-	_____

PRISPEVKI ZA SOCIALNO VARNOST

Naziv prispevka	Stopnja	Podračun	Obračunani	Za plačilo
311 pokojninsko in invalidsko zavarovanje	_____	01100-	_____	_____
312 zdravstveno zavarovanje	_____	01100-	_____	_____

Priloga 6: Obrazec REK-1b

Obračun davčnih odtegljajev od pokojnin, nadomestil in drugih dohodkov iz naslova obveznega socialnega zavarovanja

Obrazec REK-1b

PODATKI O IZPLAČEVALCU

001 Firma:
002 Naslov:
003 Davčna številka:

PODATKI O POOBLASČENCU

005 Firma oziroma ime in priimek:
006 Naslov:
007 Davčna številka:

PODATKI O IZPLAČANEM DOHODKU

010 Vrsta dohodka:	013 Število upravičencev - rezidentov:
010a Povprečenje: DA NE	014 Število upravičencev - nerezidentov:
011 Izplačilo:	015 Neto izplačilo:
012 Datum izplačila:	
012a Datum plačila davkov in prispevkov:	012b Zap.št.plačila

zneski v EUR s centi

I. OSNOVE ZA IZRACUN DAVČNEGA ODTEGLAJA

	Znesek
101 - glavni delodajalec	
102 - drugi delodajalec	
103 - po nižani stopnji	
104 - od dohodkov nerezidentov, ki uveljavljajo ugodnosti iz mednarodnih pogodb	

II. OSNOVE ZA IZRACUN PRISPEVKOV ZA SOCIALNO VARNOST

	Znesek
201 Osnova I	
202 Osnova II	
203 Osnova III	
204 Osnova IV	
205 Osnova V	
206 Osnova VI	
207 Osnova VII	
208 Osnova VIII	

III. DAVČNI ODTEGLJAJ

	Podračun	Za plačilo
301 - glavni delodajalec		
302 - drugi delodajalec		
303 - po nižani stopnji (osmi odstavek 127. člena ZDoh-2)		
304 - po nižji stopnji (260. člen ZDavP-2)		
305 ZA PLAČILO:		

IV. PRISPEVKI ZA SOCIALNO VARNOST

	Naziv prispevka	Stopnja	Podračun	Obračunani	Za plačilo
401					
402					
403					
404					
405					
411	SKUPAJ				

V. PRISPEVKI ZA SOCIALNO VARNOST

	Naziv prispevka	Stopnja	Podračun	Obračunani	Za plačilo
501					
502					
503					
504					
505					
509	SKUPAJ				

PRISPEVKI ZA ZAVAROVALNO DOBO, KI SE ŠTEJE S POVEČANJEM

	Povečanja	Stopnja	Podračun	Osnova	Za plačilo
601	od 12 na 14 mesecev	4,20%	01100-2001385998		
602	od 12 na 15 mesecev	6,25%	01100-2001385998		
603	od 12 na 16 mesecev	8,40%	01100-2001385998		
604	od 12 na 17 mesecev	10,55%	01100-2001385998		
605	od 12 na 18 mesecev	12,60%	01100-2001385998		
606	SKUPAJ				

Priloga 7: Obrazec REK-2

Obrazec REK-2

Bračun davčnih odtegljajev od dohodkov po ZDoh-2, ki niso dohodki iz delovnega razmerja

PODATKI O IZPLAČEVALCU

001	Firma oziroma ime in priimek:	_____
002	Naslov:	_____
003	Davčna številka:	_____

PODATKI O POOBlašČENCU

005	Firma oziroma ime in priimek:	_____
006	Naslov:	_____
007	Davčna številka:	_____

PODATKI O IZPLAČANEM DOHODKU

010	Vrsta dohodka:	_____	013	Število oseb - rezidentov:	_____
010a	Povprečenje: DA NE	_____	014	Število oseb - nerezidentov:	_____
011	Izplačilo za mesec/leto:	_____	015a	Število zavarovancev ZZ:	_____
012	Datum izplačila:	_____	015b	Število zavarovancev PIZ:	_____
012a	Datum plačila davkov in prispevkov:	_____	012b:	Zap. št. plačila:	_____
			016	Neto izplačilo:	_____

zneski v EUR s centi

I. OSNOVE ZA IZRAČUN DAVČNEGA ODTEGLJAJA

		Znesek
101	Dohodek	
102	Dohodek, izplačan zavezancem z upoštevanjem posebne olajšave za samozap. v kulturi in novinarstvu	
103	Dohodek, izplačan nerezidentom	
104	Dohodek, od katerega se ne odtegne davčni odtegljaj	
105	Bonitete	
106	Normirani stroški/ odhodki	_____ %
107	Davčna osnova	
108	Davčna osnova - nerezidenti, ki uveljavljajo ugodnosti iz mednarodnih pogodb	
109	Davčna osnova - rezidenti, ki uveljavljajo oprostitev plačila davčnega odtegljaja po mednarodni pogodbi	
110	Davčna osnova - zavezanci, ki uveljavljajo izračun akontacije dohodnine po znižani stopnji ali po lestvici	

II. DAVČNI ODTEGLJAJ

	Stopnja	Podračun	Znesek
201 - po splošni stopnji		xxxxx	
202 - odbitek davka, plačanega v tujini	xxx	xxxxx	
203 - po znižani stopnji, po lestvici		xxxxx	
204 - po nižji stopnji (260. člen ZDavP-2)		xxxxx	
205 ZA PLAČILO:		01100-	

III. PRISPEVKI ZA SOCIALNO VARNOST

	Osnova	Stopnja	Podračun	Znesek
221 pokojninsko in invalidsko zavarovanje			01100-	
222 zdravstveno zavarovanje			01100-	

Priloga 8: Obrazec iREK

Individualni REK za vse vrste dohodkov - iREK

PODATKI O DAVČNEM ZAVEZANCU – PREJEMNIKU DOHODKA – ZAVAROVANCU		
A001	Davčna številka	
A002	Identifikacijska številka	
A003	Ime in priimek	
A004	Oznaka za rezidentstvo	
	R – rezident RS	☐
	N – nerezident RS	☐
A004a	Država rezidentstva	
A005	Uveljavljanje ugodnosti iz mednarodnih pogodb	☐
Posebni podatki (ustrezno označiti)		
A011	Delavec, napoten na delo v tujino (detaširani delavec)	☐
A012	Detaširani delavec – javni uslužbenec (1. odst. 42. člena ZDoh-2)	☐
A013	Zavezanec, ki opravlja delo na trgovski ladji dolge plovbe (2. odst. 42. člena ZDoh-2)	☐
A014	Invalid nad predpisano kvoto	☐
A015	Zaposleni po programu za zagotavljanje sredstev družbam za sofinanciranje plač	☐
A016	Zaposleni, ki mu delodajalec izplačuje nadomestilo plače po predpisi o PIZ	☐
PODATKI O DOHODKU		
A051 Vrsta dohodka	A052 Bruto dohodek v EUR	A053 Normirani stroški/ odhodki v EUR

A061 Vrsta osnove za prispevke		A062 Osnova za prispevke v EUR		
P01 Plača in nadomestila plače				
P02 Razlika do minimalne plače				
P03 Neplačana odsotnost				
P04 Drugo				
		Obračunani znesek	Plačani znesek	
Prispevki v breme delojemalca - zavarovanca	A071 PIZ			
	A072 ZZ			
	A073 starševsko varstvo			
	A074 zaposlovanje			
	A075 SKUPAJ			
Prispevki v breme delodajalca	A081 PIZ			
	A082 ZZ			
	A083 starševsko varstvo			
	A084 zaposlovanje			
	A085 poškodbe pri delu			
	A086 SKUPAJ			
A091 Davčni odtegljaj				
A092 Odbitek davka, plačanega v tujini				
Prispevki za zavarovalno dobo, ki se šteje s povečanjem				
A101 tip povečanja	Osnova za prispevke	Stopnja	Obračunan znesek	Plačan znesek
12 na 14		4,20 %		
12 na 15		6,25 %		
12 na 16		8,40 %		
12 na 17		10,55 %		
12 na 18		12,60 %		

Priloga 9: Tabela povezav vrst dohodka REK – iREK

Vrsta dohodka na REK-1		Dohodninska vrsta dohodka		Osnova za prispevke
1001	Plača in nadomestila plače	1101	Plače, nadomestilo plače in povračila stroškov v zvezi z delom	P01 Plača in nadomestila plače P02 Razlika do minimalne plače P03 Neplačana odsotnost P04 Drugo
		1102	Bonitete	
		1105	Premije za PDPZ	
1003	Jubilejna nagrada, odpravnina ob upokojitvi, solidarnostna pomoč	1104	Jubilejne nagrade, odpravnine ob upokojitvi in solidarnostne pomoči	P04 Drugo
1089	Obračun plače in drugih dohodkov iz delovnega razmerja - brez prispevkov za SV	1101	Plače, nadomestilo plače in povračila stroškov v zvezi z delom	
		1102	Bonitete	
		1103	Regres za letni dopust	
		1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	
1090	Regres	1103	Regres za letni dopust	P04 Drugo
1091	Plače in nadomestila – detaširani delavci	1101	Plače, nadomestilo plače in povračila stroškov v zvezi z delom	P01 Plača in nadomestila plače P02 Razlika do minimalne plače P03 Neplačana odsotnost P04 Drugo
		1102	Bonitete	
		1105	Premije za PDPZ	
1095	Izplačilo plač po sodni odločbi	1101	Plače, nadomestilo plače in povračila stroškov v zvezi z delom	P01 Plača in nadomestila plače P02 Razlika do minimalne plače P03 Neplačana odsotnost P04 Drugo
		1102	Bonitete	
		1105	Premije za PDPZ	
1098	Izplačilo plač za daljše časovno obdobje (na primer letni poračun plač)	1101	Plače, nadomestilo plače in povračila stroškov v zvezi z delom	P01 Plača in nadomestila plače P02 Razlika do minimalne plače P03 Neplačana odsotnost P04 Drugo
		1102	Bonitete	
		1105	Premije za PDPZ	
1100	Regres po sodni odločbi	1103	Regres za letni dopust	P04 Drugo
1101	Odpravnina iz poslovnih razlogov	1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	P04 Drugo
1102	Odpravnina iz razloga nesposobnosti	1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	P04 Drugo
1106	Dohodki za opravljeno avtorsko delo v okviru delovnega razmerja	1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	-
1107	Dohodek na podlagi udeležbe v dobičku	1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	P04 Drugo
1108	Dohodek za vodenje poslovnega subjekta	1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	-
		1102	Bonitete	
1110	Nadomestilo za uporabo lastnega orodja	1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	

1111	Nadomestilo za uporabo lastnih sredstev pri delu na domu	1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	P04 Drugo
1112	Pokojnine, nadomestila in drugi dohodki iz PDPZ (razen odkupne vrednosti)	1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	-
1113	Rente iz ukrepa zgodnjega upokojevanja kmetov v skladu s predpisi o kmetijstvu	1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	-
1118	Drugi dohodki iz delovnega razmerja in nadomestilo za izgubljeni dohodek (brez prispevkov za SV)	1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	-
1122	Bonitete – ni drugega dohodka	1102	Bonitete	P04 Drugo
1124	Plačilo prispevkov – ni izplačila plače	1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja (le podatek o plačanih prispevkih)	P01 Plača in nadomestila plače
1127	Dohodki iz delovnega razmerja – pomorščaki	1101	Plače, nadomestilo plače in povračila stroškov v zvezi z delom	-
		1102	Bonitete	
		1103	Regres za letni dopust	
		1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	
1128	Dohodki izvoljenih in imenovanih v organih oblasti, če za svojo funkcijo prejemajo plačo	1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	P04 Drugo
		1102	Bonitete	
1130	Izplačila po ZUDDob pred potekom 1 leta-zaposleni, ki niso v PDPZ	1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	P04 Drugo
1131	Izplačila po ZUDDob pred potekom 1 leta-zaposleni, ki so v PDPZ	1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	P04 Drugo
1132	Izplačila po ZUDDob po poteku 1 leta – zaposleni, ki niso v PDPZ	1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	P04 Drugo
1133	Izplačila po ZUDDob po poteku 1 leta – zaposleni, ki so v PDPZ	1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	P04 Drugo
1140	Dohodek za vodenje poslovnega subjekta (zav. podlaga 094)	1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	P04 Drugo
		1102	Bonitete	
1150	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	P04 Drugo

Vrsta dohodka na REK-1a		Dohodninska vrsta dohodka		Osnova za prispevke
1020	Nagrade dijakom in študentom za obvezno praktično delo	1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	Ni osnove (prispevki v pavšalu)
1078	Nagrade vajencem	1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	P04 Drugo
1109	Plačilo prispevkov za tuje študente	/	/	Ni osnove (prispevki v pavšalu)

Vrsta dohodka na REK-1b		Dohodninska vrsta dohodka		Osnova za prispevke
1061	Plačilo prispevkov PIZ za zapornike	/	/	Ni osnove (prispevki v pavšalu)
1062	Plačilo prispevkov ZZ za zapornike	/	/	Ni osnove (prispevki v pavšalu)
1063	Plačilo prispevkov za rejnice (56. čl. ZIRD)	/	/	P04 Drugo
1070	Plačilo prispevkov ZZ za begunce	/	/	Ni osnove (prispevki v % od povprečne plače)
1071	Plačilo prispevkov ZZ za zav. iz 22. tč. 15(1). čl. ZZNZZ	/	/	Ni osnove (prispevki v pavšalu)
1072	Plačilo prispevkov ZZ – otroci do 18. let, ki niso družinski člani	/	/	Ni osnove (prispevki v pavšalu)
1077	Dohodki na podlagi pogodbe o prostovoljnem služenju vojaškega roka	/	/	P04 Drugo
1080	Nadomestila za starševsko varstvo	1102	Bonitete	P01 Plača in nadomestila plače P02 Razlika do minimalne plače P04 Drugo
		1108	Nadomestila iz obveznega socialnega zavarovanja	
1081	Očetovski dopust	/	/	P04
1082	Nadomestila iz obveznega zdravstvenega zavarovanja	1102	Bonitete	P01 Plača in nadomestila plače P02 Razlika do minimalne plače P04 Drugo
		1108	Nadomestila iz obveznega socialnega zavarovanja	
1083	Izplačilo po ZZZPB	1108	Nadomestila iz obveznega socialnega zavarovanja	P01 Plača in nadomestila plače P04 Drugo
1085	Pokojnine, nadomestila in drugi dohodki iz obveznega PIZ	1106	Pokojnine iz obveznega PIZ	P04 Drugo
		1107	Nadomestila iz obveznega PIZ	
1086	Izplačila jamstvenega sklada	1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	P04 Drugo
1088	Plačilo prispevkov za ZZ za zavarovance iz 21. tč. 1. odst. 15. člena ZZNZZ			Ni osnove (prispevki v pavšalu)
1093	Sorazmerno plačilo prispevkov (48. čl. ZSDP)			P04 Drugo
1094	Delno plačilo za izgubljeni dohodek	1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	P04 Drugo
1096	Plačilo prispevkov udeležencev akcij			Ni osnove (prispevki v pavšalu)
1125	Plačilo prispevkov za člane volilnih odborov, ki ne prejemajo obdavčljivega dohodka			Ni osnove (prispevki v pavšalu)
1126	Nadomestilo, izplačano pripadniku CZ	1109	Drugi dohodki iz delovnega razmerja	Ni osnove (prispevki v pavšalu)

Vrsta dohodka na REK-2		Dohodninska vrsta dohodka		Osnova za prispevke
1501	Dohodek na podlagi pogodbenega razmerja (podjemna pogodba, tudi posamezni posel)	1230	Preostali dohodki iz drugega pogodbenega razmerja	P04 - Drugo
1502	Dohodek na podlagi pogodbenega razmerja (podjemna pogodba, udi posamezni posel) – brez posebnega davka na določene prejemke	1230	Preostali dohodki iz drugega pogodbenega razmerja	P04 - Drugo
1503	Dohodek za opravljeno delo na drugi podlagi (sejnine, sodni cenilci, izvedenci, tolmači...)	1230	Preostali dohodki iz drugega pogodbenega razmerja	P04 - Drugo
1504	Dohodek za opravljeno avtorsko delo	1230	Preostali dohodki iz drugega pogodbenega razmerja	-
1505	Dohodek dijakov in študentov za opravljanje prostovoljne prakse	1230	Preostali dohodki iz drugega pogodbenega razmerja	Ni osnove (prispevki v pavšalu)
1506	Dohodek dijakov in študentov od začasnega in občasnega dela na podlagi napotnice ŠS	1211	Dohodki dijakov in študentov, upravičenih do posebne olajšave	Ni osnove (prispevki v pavšalu)
		1212	Dohodki dijakov in študentov, ki niso upravičeni do posebne olajšave	
1507	Dohodek za opravljeno osebno dopolnilno delo	1230	Preostali dohodki iz drugega pogodbenega razmerja	-
1508	Dohodki po pogodbi o vojaški službi v rezervni sestavi SV	/	/	P04 Drugo
1509	Plačilo prispevka za ZZ (podjemna pogodba, delo študenta po napotnici idr.)	/	/	Ni osnove (prispevek v pavšalu)
1510	Bonitete iz drugega pogodbenega razmerja – ni drugega dohodka	1230	Preostali dohodki iz drugega pogodbenega razmerja	
1511	Plačilo prispevka za ZZ in za PIZ (storilci prekrškov na splošno koristnem delu...)	/	/	
1512	Dohodek verskih delavcev	1220	Dohodki verskih delavcev	-
1513	Dohodek na podlagi pogodbenega razmerja (nerezidenti, ki so socialno zavarovani v RS)	1230	Preostali dohodki iz drugega pogodbenega razmerja	P04
1601	Dohodek zavezancev z upoštevanjem 25 % normiranih odhodkov	2210	Dohodek, ugotovljen z upoštevanjem normiranih odhodkov v višini 25 %	
		2220	Dohodek, ugotovljen z upoštevanjem posebne olajšave za samozaposlene v kulturi	-
		2230	Dohodek, ugotovljen z upoštevanjem posebne olajšave za samostojne novinarje	-
		2250	Dohodek, ugotovljen z upoštevanjem posebne olajšave za poklicne športnike	
1602	Dohodek zavezancev z upoštevanjem 70 % normiranih odhodkov	2240	Dohodek, ugotovljen z upoštevanjem normiranih odhodkov v višini 70 %	-
1603	Dohodek, od katerega se obračunava davčni odtegljaj v skladu z 68. čl. ZDoh-2	2500	Dohodek iz dejavnosti – davčni odtegljaj po 68. členu ZDoh-2	-
1701	Dohodek iz oddajanja premoženja v najem – 40 % norm. Stroškov	4100	Dohodek iz oddajanja premoženja v najem	-

1702	Dohodek iz oddajanja premoženja v najem – 0 % norm. stroškov	4100	Dohodek iz oddajanja premoženja v najem	-
1750	Dohodek iz prenosa premoženjske pravice – 10 % norm. stroškov	4200	Dohodek iz prenosa premoženjske pravice	-
1751	Dohodek iz prenosa premoženjske pravice – 0 % norm. stroškov	4200	Dohodek iz prenosa premoženjske pravice	-
1801	Nagrade	6300	Preostali drugi dohodki	-
1802	Darila	6100	Darila	-
1803	Dobitki v nagradnih igrah	6300	Preostali drugi dohodki	-
1804	Priznavalnine po zakonu o republiških priznavalninah in zakonu o uresničevanju javnega interesa na področju kulture	6200	Priznavalnine	P04 Drugo
1805	Kadrovske in druge štipendije	6300	Preostali drugi dohodki	-
1806	Nadomestila v zvezi z ustanovitvijo ali obremenitvijo pravice idr.	6300	Preostali drugi dohodki	-
1807	Izplačila odkupne vrednosti v skladu z ZPIZ-1	6300	Preostali drugi dohodki	-
1808	Letni prejemek po Zakonu o vojnih veteranih	6300	Preostali drugi dohodki	P04 Drugo
1809	Oskrbnina in družinski dodatek ter družinska invalidnina po zakonu o vojnih invalidih	6300	Preostali drugi dohodki	P04 Drugo
1810	Izplačila po zakonu o žrtvah vojnega nasilja	6300	Preostali drugi dohodki	P04 Drugo
1811	Nadomestila imetnikom deleža na podlagi lastniškega deleža (10. tč. 3. odst. 105. člena ZDoh-2)	6300	Preostali drugi dohodki	-
1820	Ostali drugi dohodki	6300	Preostali drugi dohodki	-
1821	Plačilo pavšalnih prispevkov za posebne primere zavarovanja (na primer volunterji)	/	/	Ni osnove (prispevki v pavšalu)
1901	Obresti od posojil, dolžniških vrednostnih papirjev, denarnih depozitov, itd.	5400	Obresti	-
1902	Obresti na obveznice, ki se izplačujejo upravičencem kot odškodnina po zakonu o denacionalizaciji	5600	Obresti na obveznice SOS2E izplačane upravičencem	-
1903	Dohodek iz oddajanja v finančni najem	5500	Obresti iz finančnega najema	-
1904	Dohodek iz življenjskega zavarovanja	5400	Obresti	-
1905	Delitev prih. vzajemnega sklada v obliki obresti	5400	Obresti	-
1920	Dividende	5700	Dividende	-
1921	Dohodki, ki se obdavčujejo kot dividende (četrti odstavek 90. člena ZDoh-2)	5700	Dividende	-
5555	Obračun PSV za delodajalce, ki niso plačniki davka	/	/	P01 Plača in nadomestila plače P02 Razlika do minimalne plače P03 Neplačana odsotnost P04 Drugo

Priloga 10: Vloga za izpis podatkov o plačanih prispevkih (obrazec P21-VF)

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA FINANCE
DAVČNA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE

ulica hišna številka poštna številka in kraj davčnega urada
(telefon in fax davčnega urada, e-pošta, spletni
naslov)

DU_NAZIV

**VLOGA ZA IZPIS PODATKOV O PLAČANIH PRISPEVKIH
IZ 21. ČLENA ZAKONA O DAVČNEM POSTOPKU – ZDavP-2**

I. PODATKI O VLOŽNIKU/CI VLOGE – FIZIČNI OSEBI

osebno ime:

naslov prebivališča:

davčna številka: |_|_|_|_|_|_|_|_|_|.

Če je vloga vložena po pooblaščenju:

osebno ime/naziv:

prebivališče/sedež:

davčna številka: |_|_|_|_|_|_|_|_|_|.

II. OBDOBJE, ZA KATERO SE ZAHTEVAJO PODATKI

Od do
(ne pred 1.7.2008)

V/Na: dne

.....
podpis vložnika/ce ali

Priloga 11: Obrazec izpisa podatkov o plačanih prispevkih na podlagi zahteve za obdobje po 1. 7. 2008

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA FINANCE

DAVČNA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE

DU_NAZIV

(telefon in fax davčnega urada, e-pošta, spletni naslov)

DAVČNA TAJNOST

Številka: 4290-[številka dokumenta]

Datum: [datum dokumenta]

Davčna številka: [davčna številka]
-vpiše se DŠ fizične osebe-vložnika zahtevka-

Če ima zavezanec ENEGA izplačevalca (EDNINA)

Dne dd.mm.llll, je _(ime in priimek)_, davčna številka _____, naslov _____, pri Davčnem uradu _____, na podlagi 21. člena Zakona o davčnem postopku - ZDavP-2 (Uradni list RS, št. 117/06 s sprem.), vložil zahtevo za razkritje podatkov o prispevkih za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, prispevkih za obvezno zdravstveno zavarovanje, prispevkih za zaposlovanje oziroma prispevkih za starševsko varstvo, ki jih je zanj plačal oziroma jih je dolžan plačati njegov delodajalec ali druga oseba.

Ker Zakon o davčnem postopku v tretjem odstavku 407. člena določa, da se ureditev, po kateri davčni organ vsaki fizični osebi na njeno zahtevo razkrije podatke o prispevkih za socialno varnost, ki jih je zanj plačal oziroma jih je dolžan plačati njegov delodajalec ali tretja oseba, začne uporabljati s 1. julijem 2008, vam željenih podatkov za obdobje pred 1.7.2008 ne moremo posredovati.

Davčni organ vložniku vloge posreduje podatke, ki mu jih je za izplačila dohodkov v obdobju od dd.mm.llll (datum ne sme biti manjši od 1.7.2008) do dd.mm.lll posredoval:

Če ima zavezanec več kot enega izplačevalca (MNOŽINA):

Dne dd.mm.llll, je _(ime in priimek)_, davčna številka _____, naslov _____, pri Davčnem uradu _____, na podlagi 21. člena Zakona o davčnem postopku - ZDavP-2 (Uradni list RS, št. 117/06 s sprem.), vložil zahtevo za razkritje podatkov o prispevkih za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, prispevkih za obvezno zdravstveno zavarovanje, prispevkih za zaposlovanje oziroma prispevkih za starševsko varstvo, ki so jih zanj plačali oziroma jih bili dolžni plačati njegovi delodajalci ali druge osebe.

Ker Zakon o davčnem postopku v tretjem odstavku 407. člena določa, da se ureditev, po kateri davčni organ vsaki fizični osebi na njeno zahtevo razkrije podatke o prispevkih za socialno varnost, ki jih je zanj plačal oziroma jih je dolžan plačati njegov delodajalec ali tretja oseba, začne uporabljati s 1. julijem 2008, vam željenih podatkov za obdobje pred 1.7.2008 ne moremo posredovati.

Davčni organ vložniku vloge posreduje podatke, ki so mu jih za izplačila dohodkov v obdobju od dd.mm.llll (datum ne sme biti manjši od 1.7.2008) do dd.mm.lll posredovali:

Firma: _____

Naslov: _____

Davčna številka: _____

		Obračunani znesek	Plačani znesek
Prispevki v breme delojemalca - zavarovanca	Pokojninsko in invalidsko zavarovanje		
	Zdravstveno zavarovanje		
	Starševsko varstvo		
	Zaposlovanje		
	SKUPAJ		
Prispevki v breme delodajalca	Pokojninsko in invalidsko zavarovanje		
	Zdravstveno zavarovanje		
	Starševsko varstvo		
	Zaposlovanje		
	Poškodbe pri delu		
	SKUPAJ		

Prispevki za zavarovalno dobo, ki se šteje s povečanjem				
tip povečanja	Osnova za prispevke	Stopnja	Obračunan znesek	Plačan znesek
12 na 14		4,20 %		
12 na 15		6,25 %		
12 na 16		8,40 %		
12 na 17		10,55 %		
12 na 18		12,60 %		

Priloga 12: Obrazec izpisa o plačanih prispevkih v primeru, ko DURS ne razpolaga s podatki za vložnika vloge

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA FINANCE

DAVČNA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE

[ulica hišna številka poštna številka in kraj davčnega urada]
(telefon in fax davčnega urada, e-pošta, spletni naslov)

DU_NAZIV

DAVČNA TAJNOST

Številka: 4290-[številka dokumenta]

Datum: [datum dokumenta]

Davčna številka: [davčna številka]

-vpiše se DŠ fizične osebe-vložnika zahtevka-

Če za zavezanca ni podatkov

Dne dd.mm.llll, je _(ime in priimek)_, davčna številka _____, naslov _____, pri Davčnem uradu _____, na podlagi 21. člena Zakona o davčnem postopku - ZDavP-2 (Uradni list RS, št. 117/06 in 24/2008-ZDDKIS), vložil zahtevo za razkritje podatkov o prispevkih za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, prispevkih za obvezno zdravstveno zavarovanje, prispevkih za zaposlovanje oziroma prispevkih za starševsko varstvo, ki jih je zanj plačal oziroma jih je dolžan plačati njegov delodajalec ali druga oseba.

Davčni organ ne razpolaga s podatki, ki jih zahteva vložnik vloge.

Priloga 13: Vloga za seznanitev o posredovanju podatkov (obrazec P21-VP)

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA FINANCE
DAVČNA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE

DU_NAZIV

ulica hišna številka poštna številka in kraj davčnega urada
(telefon in fax davčnega urada, e-pošta, spletni naslov)

**VLOGA ZA SEZNANITEV ZAVEZANCA ZA DAVEK O POSREDOVANJU
PODATKOV, KI SE NANAŠAJO NANJ**

I. PODATKI O VLOŽNIKU VLOGE

naziv gospodarskega subjekta:

sedež:

davčna številka: |_|_|_|_|_|_|_|_|_|_|

osebno ime in status (zakoniti zastopnik, pooblaščenec):

naslov prebivališča:

davčna številka: |_|_|_|_|_|_|_|_|_|_|

II. OBDOBJE, ZA KATERO SE ZAHTEVAJO SEZNANITEV O POSREDOVANJU PODATKOV

Od do

V/Na: dne

.....
podpis vložnika/ce